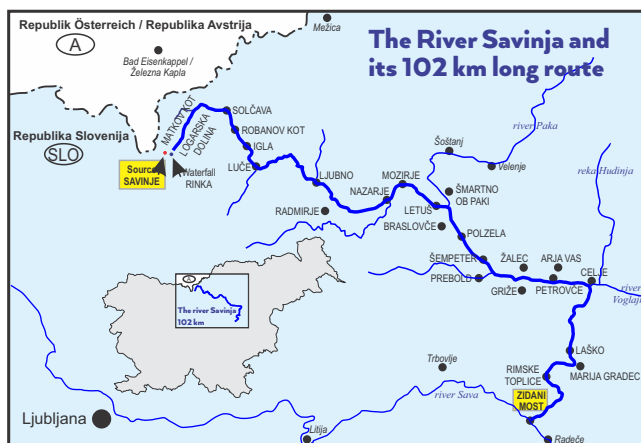


# The River Savinja connects us

You can read and see what you can experience in your dreams when you think a little too much during class and close your eyes for a "moment" while your teacher tries to introduce new material about the longest Slovenian river, which connects many different places, in this philatelic exhibit. Come and have a look! And maybe learn something new? That's the purpose of our lesson at school, when we were learning about our common river, the Savinja.



## Exhibit plan:

	Pages		Pages
00. Introductory sheet and exhibit plan	1	10. "Hit', hit'! The water from the mountain is coming down ...	41-44
01. Just where does the Savinja River come from?	2-4	11. ... we'll tie you up, we'll ride for hours, brother, just hit'!"	45-48
02. The mountainous world around the source of the Savinja	5-12	12. „Savinjska dolina, my home, ...“	49-52
03. From the source of the Savinja to the nearby Rinka waterfall	13-16	13. „The hop growers sing the most beautiful songs there ...“	53-56
04. Hiding places in the Logar Valley ...	17-20	14. „From Celje to Žauce is a flat field, ...“	57-59
05. ... and on to Solčava.	21-24	15. Now to Celje for joy	60-64
06. You're hunting! From Roban's Corner ...	25-28	16. As the Savinja River bids farewell to Celje ...	65-68
07. ... to the Needle without a light!	29-32	17. ...the Savinja is making its way through the narrow valley to Laško...	69-72
08. The Savinja is still raging ...	33-36	18. ... and Šmarjeta to Rimske Toplice.	73-76
09. ... slowly calming down. Raftmen, where are you now?	37-40	19. And all good things come to an end.	77-80

## Rare Material:

Three Chromalins (trial print from the printer); a set of original films (color extracts) for postcard printing, postcard printing blocks; pre-editing for the production of the final film; ... These are unique examples from 2 printing houses.

## Own Research:

Discovering more details about different authors of postcards (abbreviations and logos of photographers, publishers, printers, meaning of certain printed numbers on postcards, editions and production method of some).

**Literature:** Lenarčič M., Goropevšek B., Cvirn J.: Savinja; Cvirn J.: Biser na Savinji; A collection of fairy tales from Upper Savinja Valley; numerous websites.

## 01. Le od kod prihaja k nam Savinja?

Uh, kako je bilo danes naporno v šoli. Predzadnjo uro smo imeli športno in smo morali tekati celo uro po štadionu. Si lahko mislite, kako je to naporno, če pa smo cele dneve bolj kot ne pri miru. Tako utrujeni smo morali potem še na zadnjo uro. In to na družbo.



Pobočja Turske gore, Male Rinke, Štajerske Rinke in Mrzle gore se dvigujejo nad Okrešljem.

*Fotografska razglednica iz leta 1938 nosi zaporedno številko 47, ki je služila za evidenco pri ponaročilih.  
Avtor fotograf Mirko Pečar iz sv. Pavla pri Preboldu (danes Prebold).*

Učiteljica nam je na začetku šolske ure razložila, da se bomo učili o nekih Kamniško-Savinjskih Alpah. Si morš misl't? Kamniške pa še Savinjske skupaj? Pa kirga to dons sploh še zanima? K'r neki!



Planinci so svoj dom na Okrešlju postavili na mestu, ki ga ne ogrožajo snežni plazovi.

*Fotografska razglednica iz leta 1935 nosi zaporedno številko 18, ki je služila za evidenco pri ponaročilih.  
Avtor fotograf Mirko Pečar iz sv. Pavla pri Preboldu (danes Prebold).*

Vem, da nam je učiteljica pripovedovala, kako lepo je menda v teh krajih, še posebej, če rad hodiš v hribe. Ampak jaz sem v tem trenutku mislila čisto na druge stvari. Postajala sem vedno bolj utrujena in glas učiteljice se je vedno bolj izgubljal. Za hip sem zaprla oči in se globoko zamislila, kako ti hribi izgledajo.



*Kromalin (poizkusni odtis proizvajalca grafičnih filmov za tisk razglednice) za razglednico št. C 3470. Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. Odtis je služil tiskarjem za določanje pravega nanosa posameznih barv CMYK ter tudi naročniku, da je videl, kakšen bo končni izdelek. **Gre za unikatni primerek iz arhiva tiskarne!***



*Razglednica št. C 3470. Foto: Vili Uršič. Izdelava fotolitov: firma BIONDI iz Trsta. Tiskano v tiskarni Cinkarne Celje (CIRG). Realizacija: Fotolik Celje. Založilo Planinsko društvo Celje.*

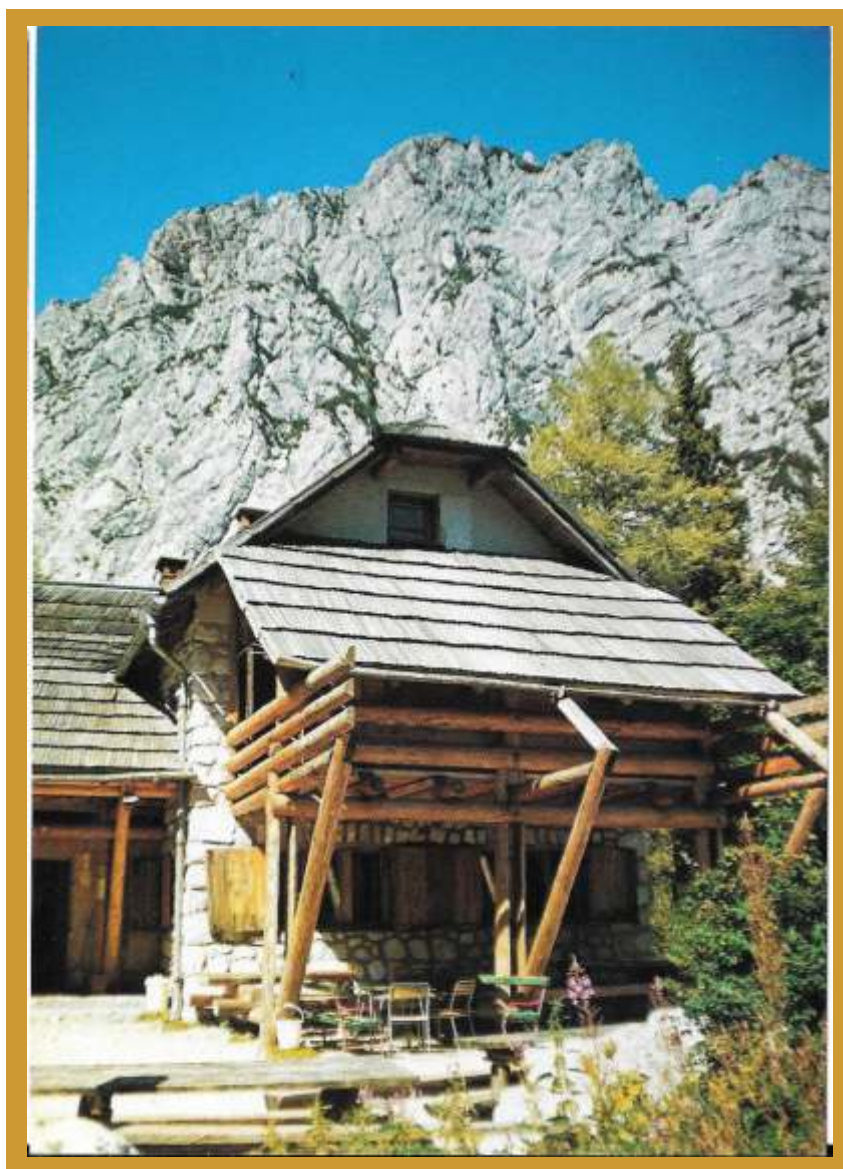
Nenadoma sem poletela nad Okrešljem in ga občudovala na način, kot ga vidijo le ptice. Lepo je izgledalo. V zraku mi je družbo delalo nekaj planinskih kavk, ki so me začudeno gledale, saj menda še niso videle punce, ki bi letala skupaj z njimi. Se bodo že navadile, sem si mislila.

Spustila sem se do koč, ampak tam je bilo neko gradbišče, ker je menda stara koč pogorela. Bo pa nova

*Kromalin (poizkusni odtis) za neizdano razglednico. Očitno ta motiv sam ni bil primeren za samostojno razglednico, zato so se v Fotoliku odločili, da posnetek vseeno porabijo v tridelni razglednici.*

*Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje.*

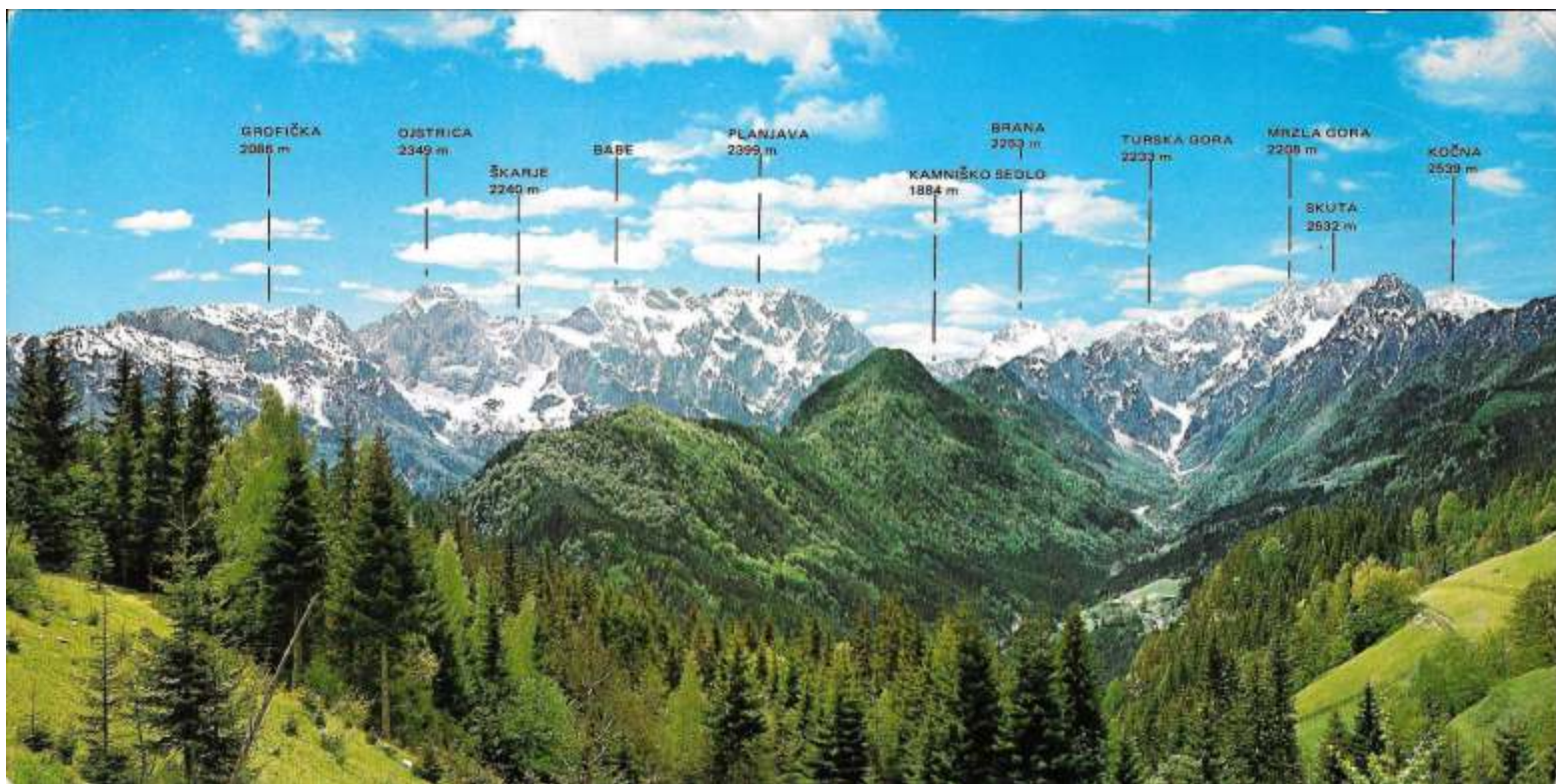
**Gre za unikatni primerek iz arhiva tiskarne!**



Razglednica št. C 3591. Foto: Vili Uršič. Izdelava fotolitov: firma BIONDI iz Trsta. Tisk: CIRG (Center za inštruktazo in razvoj grafike – v Cinkarni Celje). Izdajatelj: Fotolik Celje.

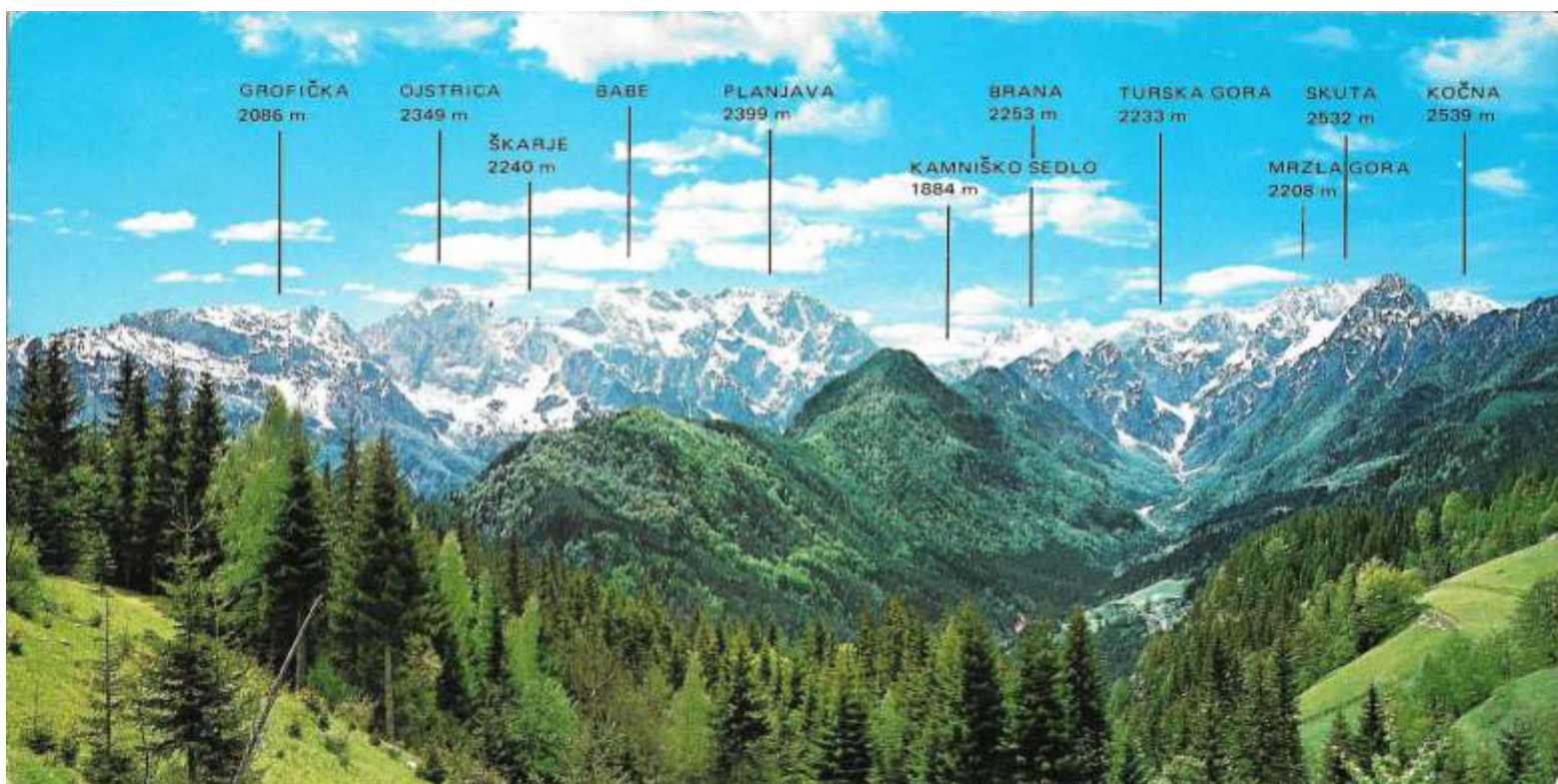
## 02. Gorati svet okoli izvira Savinje

Res je tukaj ogromno enih skal in kamenja. Sami neki visoki hribi. Nič ravnega, kot je doma v naši dolini. Pa vsepovod neke kozje poti, ljudje pa rinejo nekam tja gor. Na srečo tega meni ni treba in samo jadram na zračni blazini, ki jo je ustvarilo toplo sonce. Uh, en sam užitek je leteti nad to pokrajino! In si zapojem tisto, saj jo vsi dobro poznate: „I believe I can fly, I believe I can touch the sky, ...“



Pogled na dvatisočake Kamniško Savinjskih Alp, od koder začenja svoje potovanje reka Savinja.

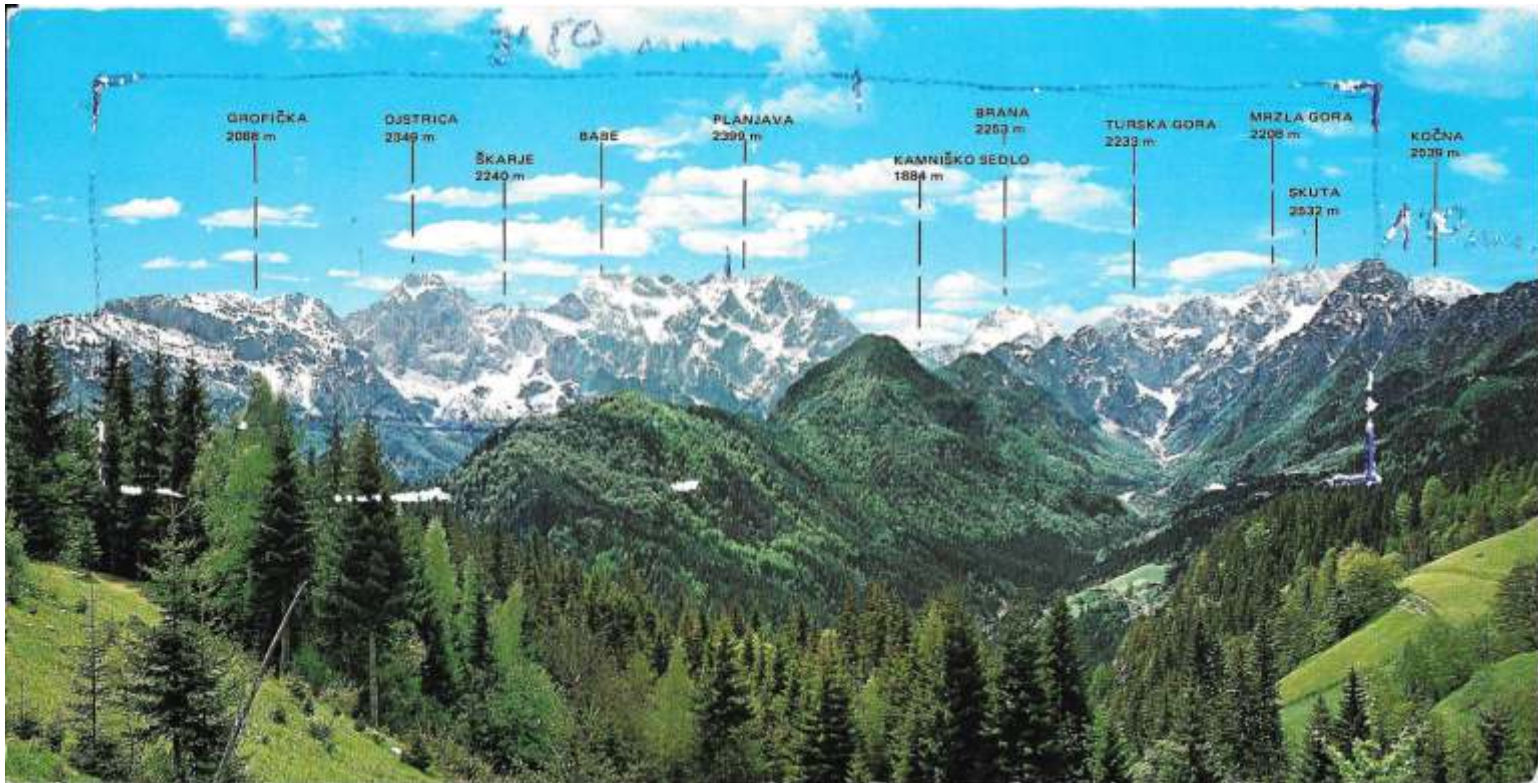
*Razglednica je imela v arhivu tiskarne Cinkarne Celje zaporedno številko C 989. Avtor fotografije je bil Milan Gorjanc. Posnetek je nastal okoli leta 1969. Razglednica je doživela več ponatisov v obdobju od 1969 do 2004.*



*Ponatis razglednice C 989. Od zgornje razglednice se razlikuje v velikosti zapisa imena hribov. Tehnika tiska je ofset.*

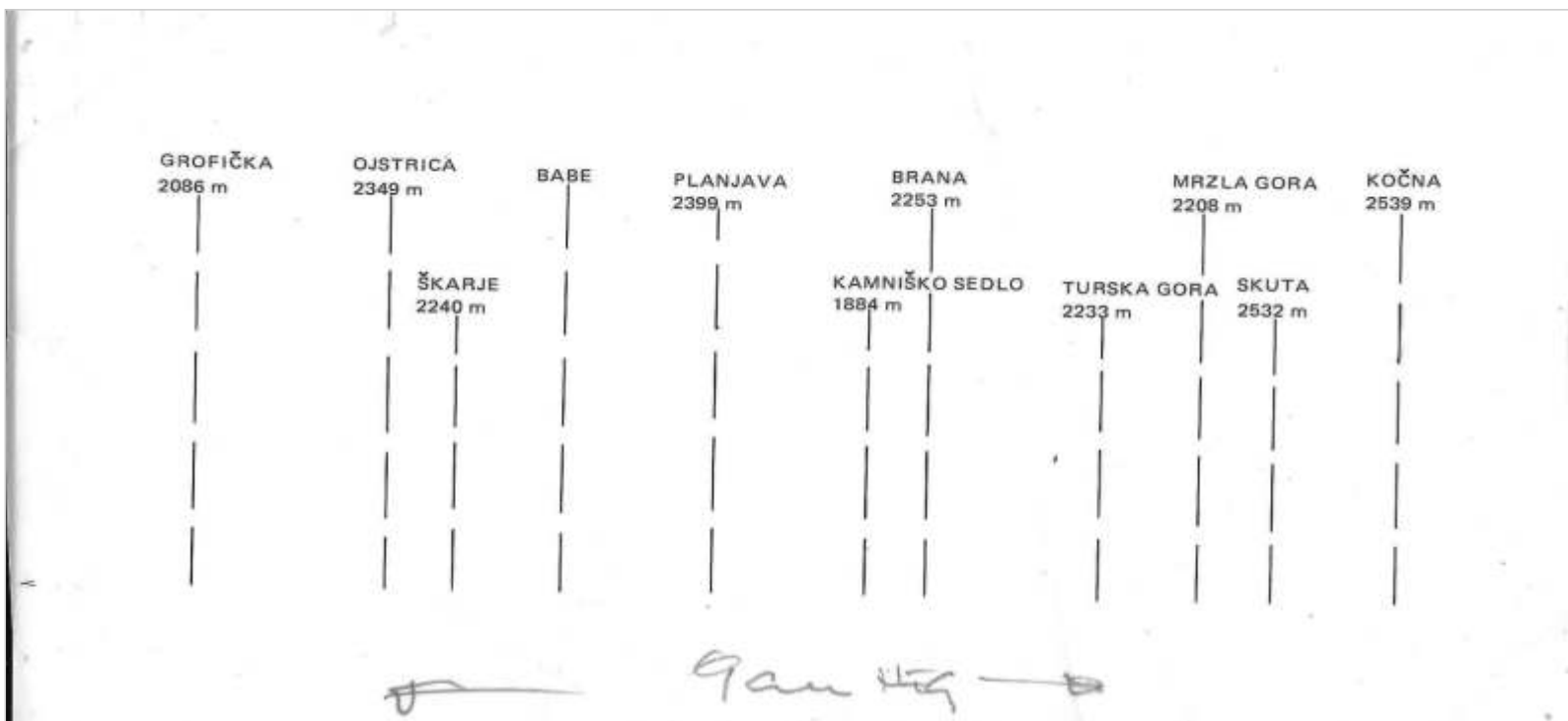
"... I think about it every night and day, spread my wings and fly away..." "Ja, odleteti v neznano, to bo kul!  
Moram pa vseeno priznati, da me je tukaj visoko v zraku kar pošteno strah in se mi tresejo hlače.

Celjski FOTOLIK je bil v dolgem obdobju prav gotovo največji ponudnik razglednic v Sloveniji. Najprej so sami izdelovali črno bele razglednice v tehniki fotografije. Ko pa so se tudi pri nas pojavile prve barvne razglednice, so jih na začetku tiskali v Italiji. Ko pa je v celjski Cinkarni pričel nastajati grafični center, so našli skupni jezik. Fotolik je skrbel za fotografske posnetke na diapozitivih, organiziral izdelavo barvnih izvlečkov (sprva v tujini) in skrbel za prodajo, Cinkarna (CIRG) pa je poskrbela za tisk teh razglednic.



Dimenzija te razglednice je bila precej širša od običajnih in je včasih povzročila težave pri izkoristku pole papirja. Zato so včasih izdelali kopijo barvnih izvlečkov (barvni izvlečki za ofset pomenijo 4 različne izvlečke za tisk vsake od 4 barv), da so lahko občasno natisnili to razglednico tudi v tiskarni, ki jo je posodobil tudi Fotolik.

Ta razglednica je iz arhiva tiskarne Fotolik. Dobro so vidne pripombe oblikovalca.



Originalna grafična predloga ene od variant napisov na pausu. Iz arhiva tiskarne Fotolik. **Unikatni primerek!**

Same skale, vode pa nikjer! Spustim se do snežišča pod severno steno ene gore in tam si nastrgam malo snega, ki se mi v toplih rokah hitro prične taliti. Uh, kako dobra je ta voda. Si ne bi mislila! Še dobro, da je tudi poleti tukaj kar nekaj zaplat snega. Sedaj pa moram naprej, da česa ne zamudim. Le kaj me še čaka?

*Da so pred skoraj pol stoletja prišli do končnega produkta – razglednice, so potrebovali najprej kvaliteten diapozitiv velikosti 6 x 6 cm ali 6 x 9 cm. Tega so potem skenirali na valjčnih skenerjih in po posebnem postopku izdelali barvne izvlečke za vsako od potrebnih barv. Pri klasičnem ofsetu potrebujejo posamezne izvlečke za 4 osnovne tiskarske barve.*



*Originalni barvni izvleček za modro (cyan) barvo za tisk razglednice C 989 v ofset tehniki.  
Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!***



*Originalni barvni izvleček za rdečo (magenta) barvo za tisk razglednice C 989 v ofset tehniki.  
Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!***

*Lejga, šmenta! Pravkar se je spodaj pod mano vsul velik snežni plaz in zgrmel navzdol nekam proti dolini. Tudi nekaj kamenja je vzel s sabo in ga odložil spodaj na planini, ki ji menda pravijo Okrešelj. Na srečo plaz nikoli ne doseže planinske koč, kot nekoč, saj so se ljudje preko napak naučili, kje je varneje postaviti dom.*

*Rastrske pike, iz katerih so sestavljene slike na barvnih izvlečkih, so za vsako od štirih barv razmeščene pod različnim kotom. Pravilna postavitev rastrov v CMYK tisku povzroči nastanek rozet, ki nam dajo iluzijo poltonskih vrednosti, kakršne so pri fotografiji. Tak raster imenujemo amplitudno modeliran raster (AM), saj je razdalja med pikami vedno enaka, različne so le velikosti teh pik. Če pravilne postavitve ni, pride do nezaželenega moare efekta (moiré).*

*Zato so raster za vsako od 4 barv uporabili pod drugačnim kotom. Za modro barvo (cyan) so večinoma uporabili kot 15 °, za črno 45 °, za rdečo (magenta) 75 ° in za rumeno (yellow) kot 90 °.*

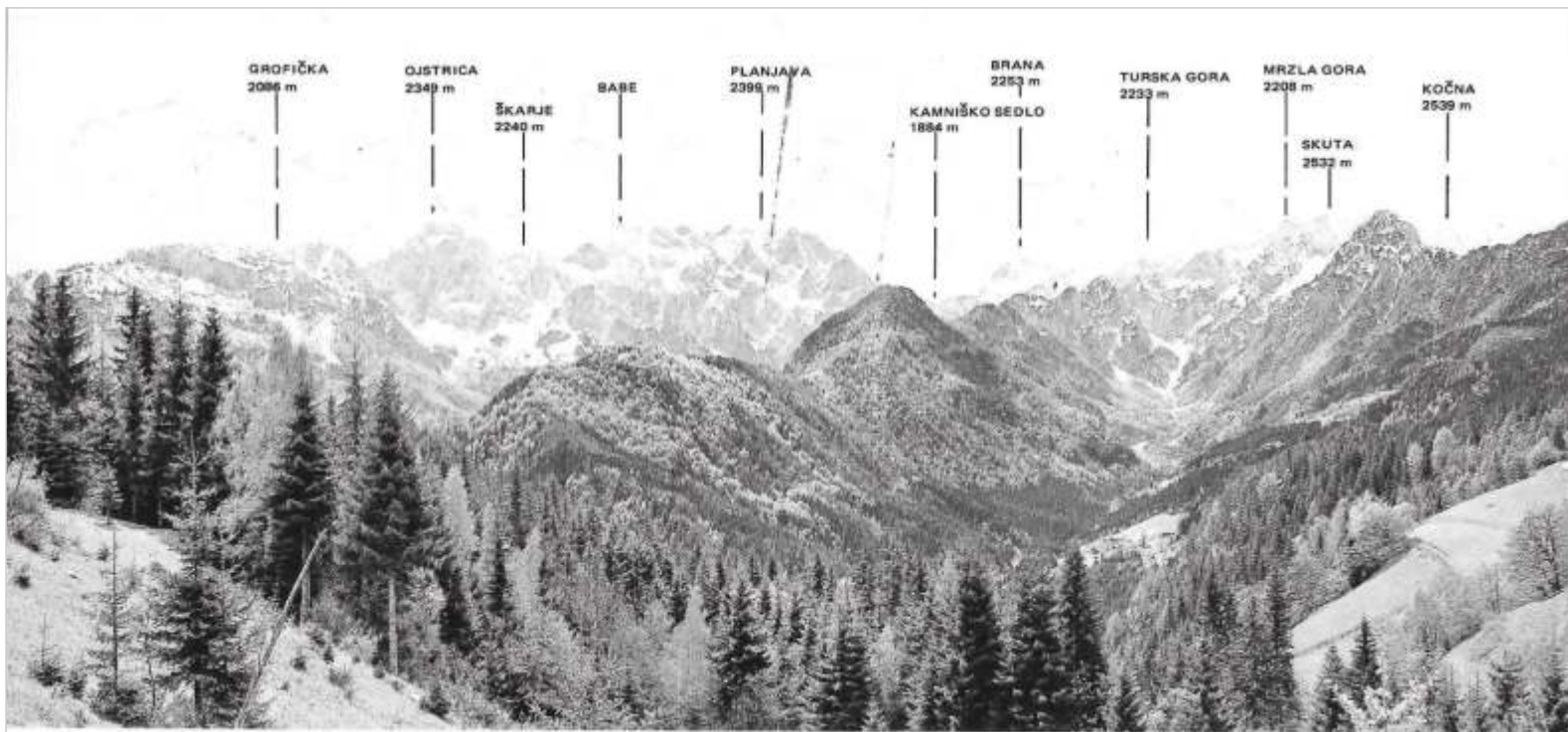


*Originalni barvni izvleček za rumeno (yellow) barvo za tisk razglednice C 989 v ofset tehniki (CMYK).  
Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!***



*Originalni barvni izvleček za črno (K – black) barvo za tisk razglednice C 989 v ofset tehniki (CMYK).  
Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!***





Končni barvni izvleček za črno (K - črna) barvo za tisk razglednice C 989 v ofset tehniki (CMYK).  
 Treba je bilo sestaviti dva filma. Prvi je vseboval samo imena hribov in nadmorske višine ter črtne oznake, drugi pa je bil originalni izvleček (separacija na filmu) za črno barvo. Oba skupaj so ročno zmontirali in naredili nov film.  
 Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!**

Ker so na začetku tiskali razglednice v tehniki enobarvnega ofseta, se po prvi barvi ni dalo vedeti, kako bo izgledala končna tiskovina. Količina posamezne barve namreč zelo vpliva na končni izgled in se na koncu ne da več popravljati. Zato so tako za stranko kot tudi za veliko pomoč tiskarjem pripravili za vsako tako razglednico kombinacijo odtisov, ki so jih imenovali po domače „kromalin“. Tako so imeli neko orientacijsko osnovo, kako naj bi izgledal končni izdelek — v tem primeru razglednica.



Kromalin print (odtis) posameznih barv in kombinacij za razglednico C 989 v ofset tehniki (CMYK).  
 Iz arhiva tiskarne Fotolik Celje. **Unikatni primerek!**



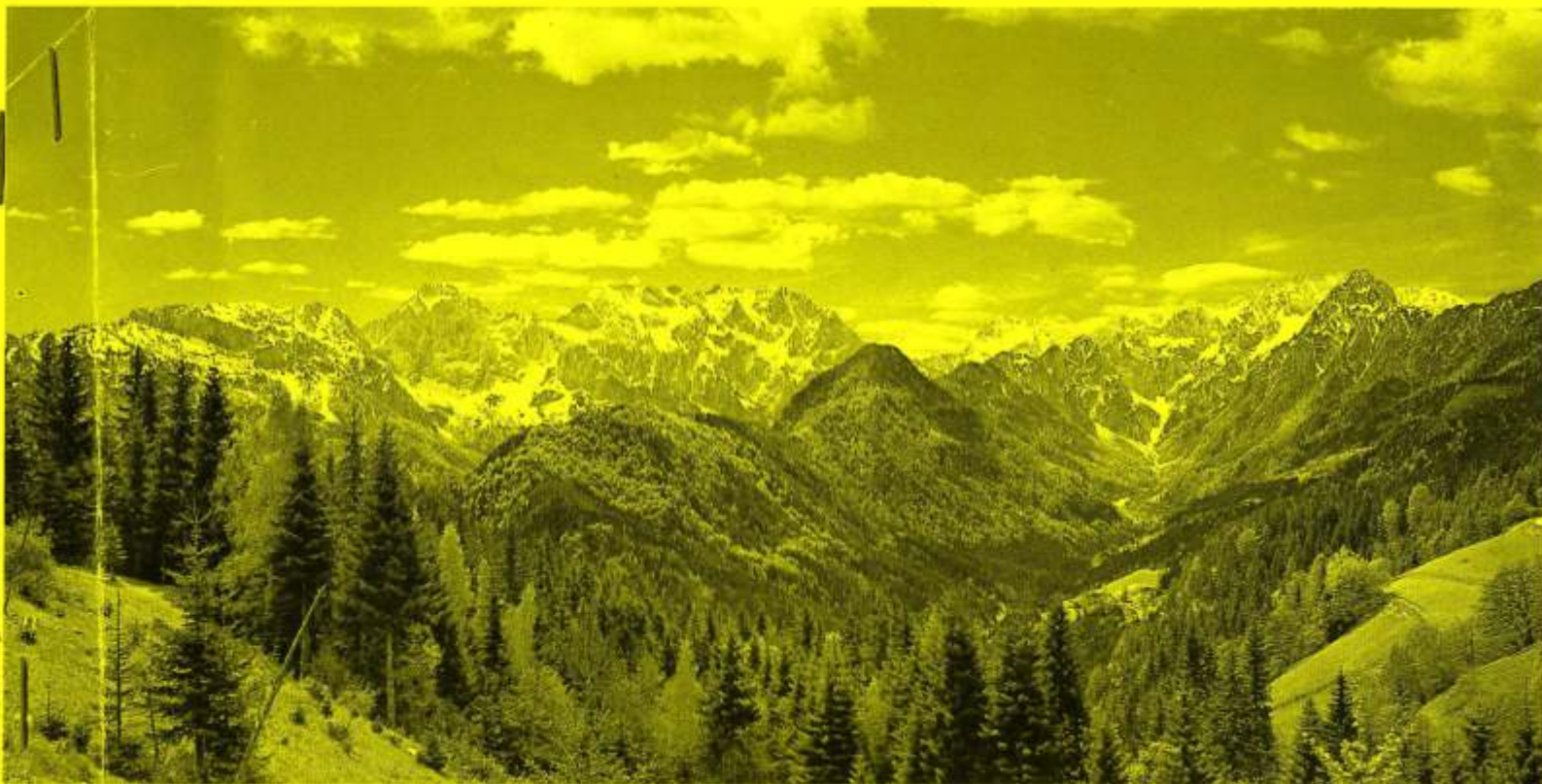
*Na enobarvnem tiskarskem stroju se je tiskar običajno najprej lotil tiska hrbtni strani razglednic, običajno v sivi barvi. Za tisk slike na razglednici pa je izbral najprej modro barvo. Te je na večini krajinskih razglednic največ (od neba pa do zelenih trav). Priloženi kromalin mu je služil za vzor. Barvni kromalin za modro barvo (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***



*Ko je tiskar zaključil s tiskom modre barve, je moral temeljito oprati barvne valje in barvnik, potem pa se je lotil tiska rdeče (magenta) barve. Spet mu je zelo prav prišel kromalin. Prve odtise je naredil na prazen bel papir ter te odtise primerjal z osnovnim kromalinom. Barvni kromalin za rdečo barvo (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***



*Ko je bil tiskar zadovoljen z nanosom rdeče (magenta) barve, je naredil odtis še na odtise, ki jih je prej natisnil z modro barvo. Moral je paziti tudi na to, da je natančno central to barvo na prejšnjo. Potem je tak odtis primerjal s tem dvobarvnim kromalinom. Barvni kromalin za modro in rdečo barvo skupaj (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***



*Ko je tiskar končal s tiskanjem rdeče barve, je moral res temeljito oprati tiskarski stroj. Ponekod so imeli tiskarji rezervne valje samo za tiskanje z rumeno barvo, saj je bilo valje, ki so bili v uporabi za temnejše barve, zelo težko oprati in se je kasneje med tiskom niansa rumene barve zato zelo spreminjala.*

*Barvni kromalin za rumeno barvo (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***



*Vse tri barve skupaj pa so tiskarju že dale jasnejši vpogled v to, ali se mu je uspelo približati končnemu izdelku. Seveda mu je bil v veliko pomoč kromalin z natisnjenimi tremi barvami (C+M+Y). Manjka samo še črna. Barvni kromalin za tri barve (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***



*Na koncu je tiskar natisnil še črno barvo, ki je sliki dodala ostrino in globino. Če se je pri posameznih barvah približal osnovnim vrednostim, ki so bile na kromalinih in če je držal kvaliteto barve vse do zadnjega odtisa, potem je bil lahko na koncu zadovoljen z izdelkom. Barvni kromalin za črno barvo (iz arhiva tiskarne Fotolik Celje). **Unikatni primerek!***

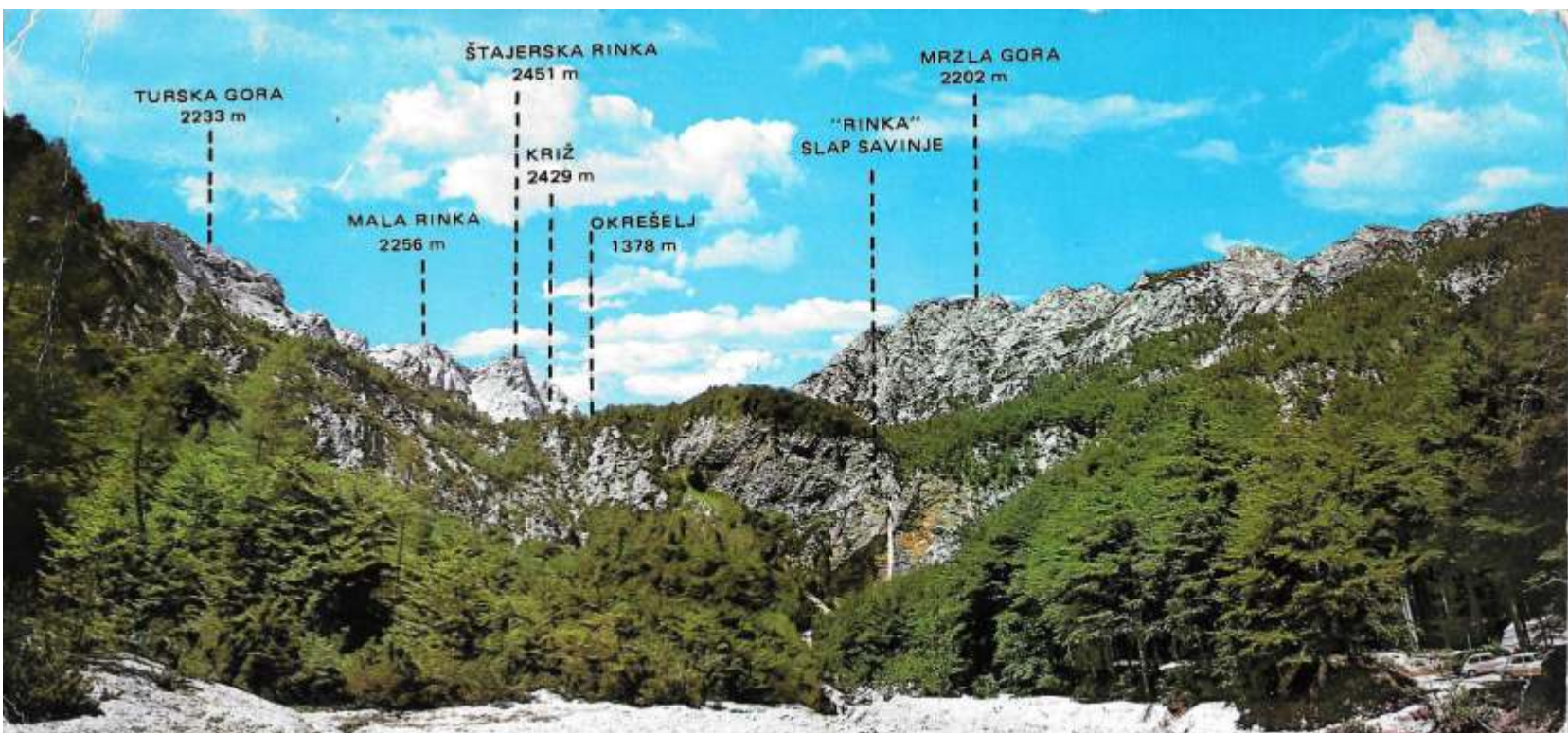
### 03. Od izvira Savinje do bližnjega slapa Rinka

„Od višine se zvrtil ...“ je pesem, ki mi je sedaj prva padla na misel, pa sem si jo še jaz začela prepevati. Na posameznih snežiščih, ki jih je ogrela toplo sonce, so se pričele pojavljati prve mokre sledi.



*Pogled na krnico Okrešelj, na katero se spuščajo tudi vse vode, ki jih prestrežejo okoliški vršaci. Vidi se tudi slap Rinka. Fotografska razglednica je izdelek znamenitega celjskega fotografa Josipa Pelikana in je nastala v njegovem ateljeju okoli leta 1955.*

Mokre sledi so postajale vse bolj vidne, dokler se niso izgubile v kamnitem grušču. Le kam je sedaj izginila vsa ta mokrota? Nekaj jo je izhlapelo, ampak vsa voda pa ja ni mogla kar izginiti? Opa, tamle spodaj pa nekaj vidim.



*Razglednica št. C 1536. Foto: Zdravko Vidmar. Izdelava fotolitov: firma BIONDI iz Trsta. Tiskano v tiskarni Cinkarne Celje (CIRG) okoli leta 1970. Realizacija: Fotolik Celje. Založilo Planinsko društvo Celje.*

Še enkrat zaokrožim nad Okrešljem, da se dobro razgledam, potem pa se spustim nižje in sledim ozki planinski poti. Ta me bo sigurno nekam pripeljala. V daljavi slišim neko čudno bučanje, še prej pa ob poti zagledam majhno lužo vode. Pa mi ja ne boste govorili, da je to izvir reke Savinje? Halo? Saj Savinja je vendar reka, ne pa tale majhna luža!

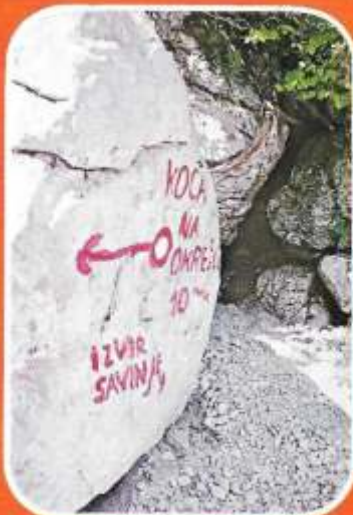
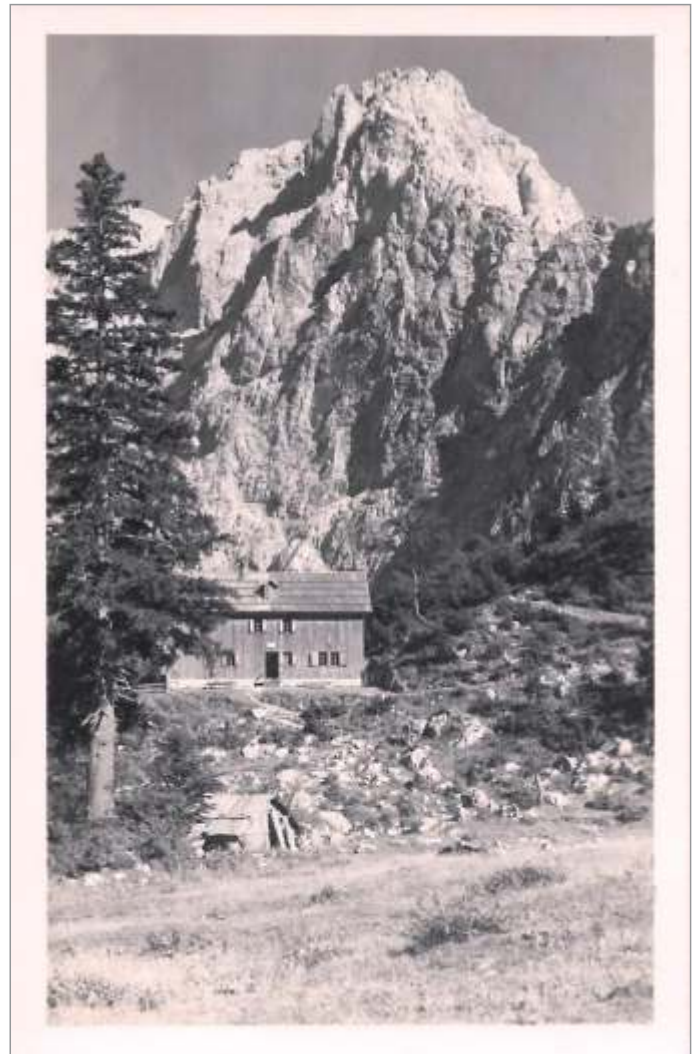
*Frischaufov dom na Okrešlju, zadaj pa Turska gora.  
Fotografska razglednica iz časa pred drugo svetovno  
vojno (pred 1935).*

*Avtor: fotograf Mirko Pečar iz Prebolda.*

*Lastnik razglednice si je zapisal:*

*„18. – 31. 7. 1935, Brinškov kamin“.*

*Očitno je preplezal eno od zahtevnih smeri v zahodni  
steni Planjave.*



Pa sem se spomnila, da pregovor menda pravi, da iz majhnega zraste veliko. Če je pa potem tole izvir Savinje, pa naj bo! Potolažena sem šele malce pozneje, ko se približam bučanju in šumenju in zagledam en velik slap, ki pada daleč v globino. Ojoj, Savinja, upam, da si dobro preživela tale prosti pad.

*Izvir Savinje (slika spodaj desno).*

*Razglednica št. C 2609. Foto: Zdravko Vidmar.  
Izdelava fotolitov: firma BIONDI iz Trsta.*

*Tisk: CIRG (Center za inštruktažo in razvoj grafike  
v Cinkarni Celje).*

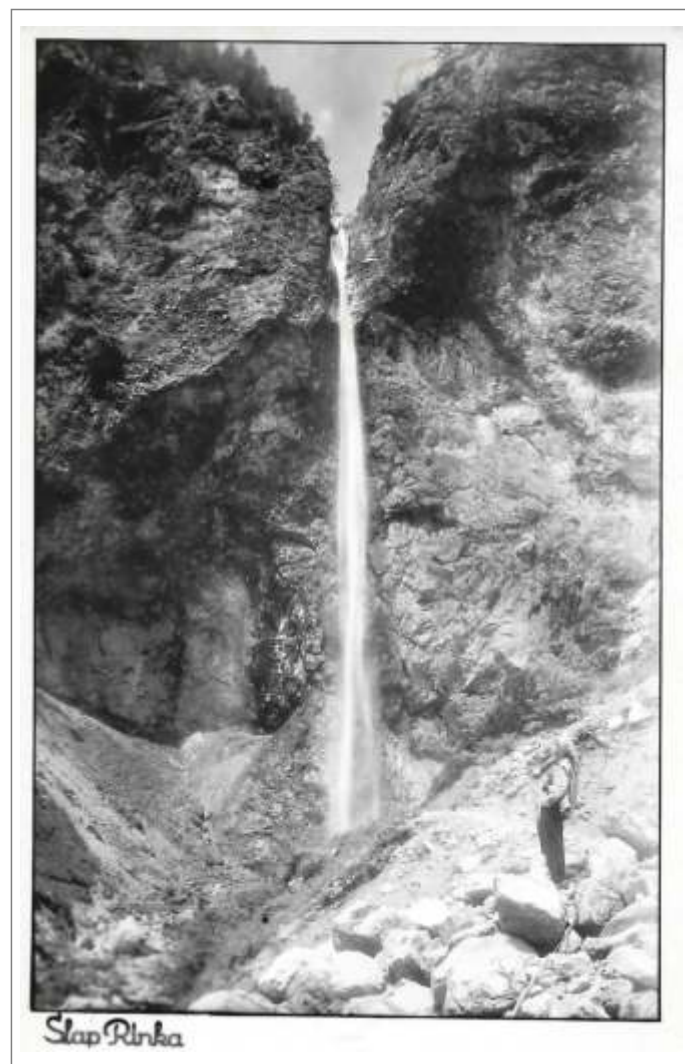
*Izdajatelj: Fotolik Celje okoli leta 1973.*

Nekaj mi pa vseeno ne štima. Če je bil izvir samo ena luža, od kod potem toliko vode, da je nastal mogočni slap? Če se prav spomnim, je slap Rinka vendarle visok okoli 90 metrov, vode mu pa nikdar ne zmanjka? Aha, potem se mora še kar nekaj malih potočkov zliti skupaj, da lahko občudujemo tak slap. Še en dokaz več, da združeni zmorejo več.

*Slap Rinka. Fotografiska razglednica je izdelek podjetja Fotolik Celje. Fotograf Zdravko Vidmar.*

*Zadnja stran razglednice še ni bila dotiskana, ampak so v ta namen v Fotoliku še vedno uporabljali gumijasto štampiljko, kot večina fotografov takratnega časa.*

*Razglednica je bila poslana leta 1957.*



Ko se ustavim zgoraj pri slapu, mi višinomer kaže zavidljivih 1210 metrov nad morjem. Kako so to izmerili, ne vem, saj je do morja precej daleč, ampak jim verjamem. Še enkrat se dvignem nad slap, blizu si pa ne upam, da me ne bo zmočilo. Pa še glasno je in izgleda nevarno. Sem pa dobro slišala ene planince, da slapu pravijo tudi *Logarski šum*. Bo kar držalo. Tole namreč zelo glasno šumi.

*Slap Rinka. Fotografiska razglednica je izdelek znamenitega celjskega fotografa Josipa Pelikana.*

*Tudi na tej razglednici je mojster Pelikan za napise na drugi strani razglednice uporabil štampiljko. In seveda dodal napis: Ponatis prepovedan.*

*Razglednica iz leta 1956 je doživela več izdaj.*

Šele sedaj, ko sem se v miru nagledala tega slapa, sem opazila neko čudno hišo na nasprotnem hribu. Za ptičjo hišico je prevelika, za stanovanjsko hišo pa premala. Priletim malce bližje in zagledam napis: Orlovo gnezdo. Ojoj, orli! Kje so? Iz strahu se spet malo umaknem, ampak ne priznam, da sem se ustrašila.

*Postojanka „Orlovo gnezdo“ in slap Rinka.*

*V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja so v Fitoliku izdelali tole razglednico, ki je izhajala tudi še v začetku tega tisočletja. Če vemo, da so bile takrat naklade razglednic v Fitoliku po 7.000 kosov, potem je šlo res za velike količine.*

*Arhivska številka razglednice je C 183/3, avtor pa je znameniti himalajec, alpinist in črkostavec Ciril Debeljak – Cic iz Celja.*



Potem ugotovim, da ni nič tako zelo nevarnega in da gre samo za skromno zavetišče, ki so si ga zgradili planinci in je zanimiva turistična točka. Ampak kam je pa sedaj kar naenkrat spet izginila vsa ta voda? Grem raziskovat naprej. *Adijo, slap Rinka!* Še se bom vrnila, si brundam in že letim naprej.



*Fotolik je izdelal in izdal tudi tole razglednico.*

*Fotograf je bil Zdravko Vidmar.*

*Ta varianta razglednice pa je na drugi strani že imela natisnjene podatke za naslovnika.*

*Izdelovali so jih med leti 1961 in 1970.*



#### 04. Skrivalnice po Logarski dolini...

Še enkrat se dvignem nad slap in skušam slediti potoku, ampak razen kamenja ne vidim ničesar, kar bi bilo lahko podobno reki. Tuhtam, kam neki se je izgubila vsa voda, ki pada po mogočnem slapu navzdol.



*Klasični posnetek Logarske doline s panoramske poti nad dolino je za svoje razglednice uporabil fotograf Vekoslav Kramarič. V arhivu je dobil zaporedno številko 1758. Tale fotografska razglednica je potovala oktobra 1945. Obrezana je bila s klasičnim fotografskim ročnim rezalnikom za fotografije.*

Dolina mi je sicer ful fensi, ampak kam zavruga se mi je zdaj skrila ta voda? A nam ni učiteljica nekaj govorila o tem? Škoda, da je nisem bolj poslušala. Vem za drugič. Šibam naprej.



*Fotografsko razglednico na Agfa fotopapirju za razglednice je izdelalo fotografsko podjetje IDEAL Celje in svojo firmo dotisnilo zadaj v tehniki knjigotiska. Leto izdelave 1956. Založnik: Gostišče sester Logar. Avtor fotografije je najverjetneje takratni Idealov fotograf Zlatko Deniša iz Celja.*

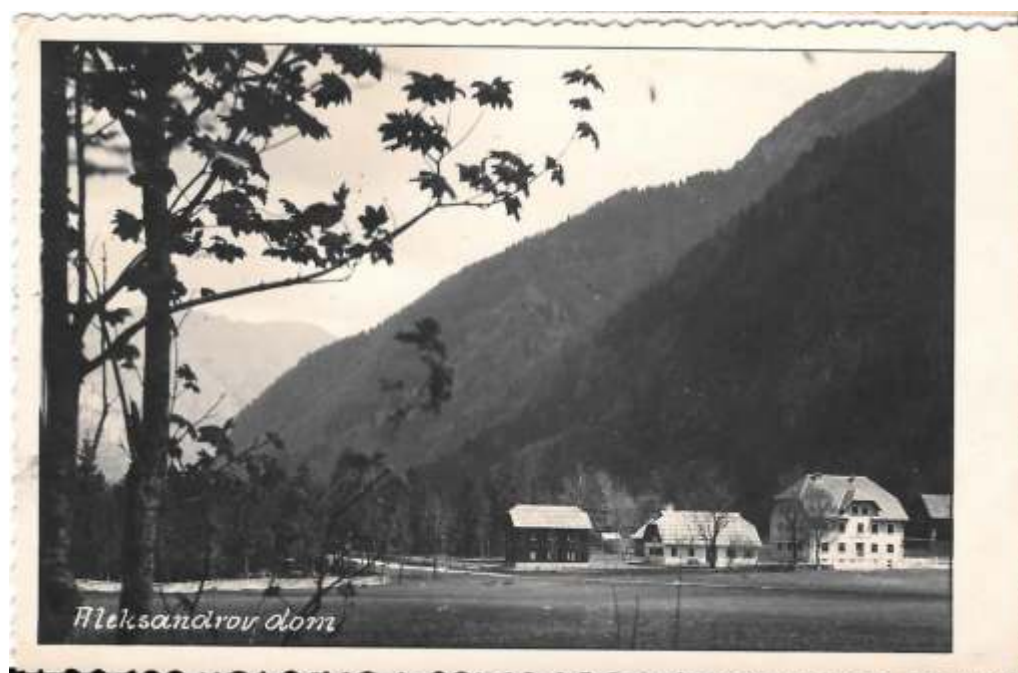
Mi je pa ful čudn, da ni nikjer avtomobilov, pa nobenih supermarketov, ker sem počasi že postala lačna, pa bi b'lo fajn kaj pojest. A tu ni nobene šole, da bi otroci šli na malco?

Čedalje bolj mi kruli v želodcu. Ko bi bil kje kak McDonalds ali pa vsaj kak Big Burger, bi blo fajn. Ampak vse naokrog je samo trava, ta je pa bolj za krave in ovce. Jaz bi pa raje kaj drugega.



*Razglednica je bila natisnjena v tehniki ofset leta 1928 (arhivska številka 1715 28).  
Izdelava: Fotolito in offsettisk Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani.*

Se mi zdi, da spodaj pri eni hiši preberem napis HOTEL. Kaj bi HOTELa drugega, kot da grem pogledat. Na steni opazim tablo z napisom MENI. Res gani. Nobene žive duše ne srečam. V kotu pa opazim napis: Ne obratujemo!



*Foto DETON Celje je leta 1933 izdelal razglednico za založnika SPD – Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini.  
Fotografska razglednica iz leta 1933 je bila poslana v Šentjur.*

Kaj si ti nor? Kaj naj pa zdaj naredim? Joj, mami, pomagaj! Jaz sem tako lačna, da bi pojedla cel krožnik tiste tvoje dolgocajtne zelenjavne juhe. Obljubim, da bom drugič pojedla vse.

Preletim že pol Logarske doline. Nisem vedela, da je tako dolga. Nekje na polovici pa se mi je zazdelo, da spodaj ob robu doline vidim nekaj, kar je zelo podobno potočku. Se spustim in pristanem na robu struge.



*Fotografska razglednica, izdelana pred letom 1910.  
Izdelal in založil jo je celjski fotograf Adolf Perissich.*

Na bližnji tabli preberem, da je Savinja kmalu po slapu izginila med kamenjem in da jo le tu in tam srečamo kot potok Kotovec. Čudno ime. Potem pa se čudežno pojavi prav tukaj in pred mano stoji oziroma teče voda, ki jo imenujejo Črna. No, pa se pejd! In ta voda Črna je v bistvu reka Savinja? Me niso čist' prepričal.



*Razglednica je bila natisnjena v tehniki ofset leta 1931 (arhivska številka 1571 31). Poslana je bila istega leta.  
Izdelava: Fotolito in offsettisk Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani. Založnik je bil domači hotelir Franc Plesnik.*

*Logarska dolina s ptičje perspektive.  
Avtor razglednice je preboldski fotograf Mirko Pečar.  
Izdana je bila med 2. svetovno vojno (1941-45).*

Črna al' pa bela, men' je vseen'. Sam da sem našla Savinjo, pa čeprav pod drugim imenom. Ampak če bi se šli zdejele skrivat, potem bi Savinja najbrž zmagala.

Še enkrat se dvignem v nebo in uživam v pogledu na prelepo dolino. Sem kar pozabla na lakoto, tako je tu lepo.

Se mi pa zdi, da je tale Savinja na koncu doline postala že malo večja. Najbrž je vanjo priteklo še nekaj vode s hribov tu naokoli. Ja, hribov pa tu res ne manjka.

Saj bi še ostala, ampak me ženska radovednost žene naprej. Adijo, Logarska dolina! Upam samo, da me ne sreča tisti zmaj, ki je nekoč živel v tukajšnjem jezeru in je vsak dan požrl eno mlado dekle, dokler jih skoraj ni zmanjkalo.



*Fotograf Feliks Ugovšek iz Gornjega Grada je avtor fotografije in tudi založnik te fotografske razglednice, ki je bila še ročno kolorirana. Tale je bila poslana leta 1961.*

**Zanimivost:** na parkirišču je stal avtomobil, ki pa ga je fotograf ob naslednji izdaji na svojem negativu retuširal. Zakaj? Izogibali so se avtomobilom na fotografijah, ker so se modeli hitro menjavali in bi s tem postala razglednica zastarela.

## 05. ...in še naprej tja do Solčave.

Še dobro, da je vsepovsod po dolini dovolj plakatov za turiste, kjer dobimo osnovne podatke o tem, kje smo in kaj sploh gledamo. Tukaj smo v nekakšnem kotu. Preberem, da je to Matkov kot. In tud' neka voda. Po legendi je bilo tudi tukaj nekoč ledeniško jezero, zato je ta potok dobil ime Jezero.



*Štiridelna „zmontiranka“ na razglednici, poslani leta 1968. Izdelal jo je celjski Fotolik. Založilo jo je gostišče Majerhold, ki je imelo gostinska objekta tako v Matkovem kotu kot tudi v Šentjanžu.*

Tako se združeni vodi iz izvira Črna ter potok Jezero združita na koncu Logarske doline v eno in od tu naprej nadaljujeta svojo pot pod skupnim imenom Savinja. Grem pogledat, kam me bo pot vodila naprej.



*Nekaj let pozneje (1976) je Fotolik Celje založil to razglednico, tiskano v štiribarvnem ofsetu v Cinkarni Celje. Avtorja fotografij sta bila Zdravko Vidmar in Milan Gorjanc. V arhivu je imela zaporedno številko C2091.*

Iz zraka je res božanski razgled in z lahkoto sledim Savinji, ki premaguje svojo pot po ozki strugi, kjer je ponekod prostora le za cesto in Savinjo, za kaj več pa ne. Pa se spomnim pravljice o solčavskem biku.



**NAPAKA** pri tisku črne barve, ki je 5 mm nižje! Izmuznila se je kontroli in bila poslana 19. 7. 1990 v Beograd. Razglednico (arhiv. št. C 5384) je založil Mercator – ZKZ Mozirje, natisnil pa Celjski Fotolik. Fotograf Milan Gorjanc.

Solčavani so želeli imeti bika, kakršnega ni imela nobena vas v Savinjski dolini. Župan je šel ponj na sejem v Celje. Ko ga je pripeljal domov, so bili krajanji razočarani, saj je bil bik čisto črn. Župan je pomodroval in našel rešitev: „V Savinji ga operimo, da se pobeli!“ Rečeno, storjeno. Bik pa je vseeno ostal črn kot prej.



Dopisnica (141x90 mm) je izšla decembra 1938 v 5. redni seriji 64 različnih motivov (32 v modri in 32 v olivnozeleni barvi), ki jih je izdala Poštna direkcija Ljubljana. Tisk je v tehniki dvobarvnega bakrotiska opravila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani, dotisk vrednotnice (znamke) pa Državna markarnica Beograd.

*Razglednico v tiskarski tehniki bakrotiska je leta 1927 založila Angela Skovic, trgovka iz Solčave.*

To zgodbo so izvedeli tudi Lučani in kmalu je nastala zbadljiva pesem:

„Hej, Solčavani  
so modrijani!  
V Savinji so prali  
črnega bika,  
domov pa odgnali –  
črnega bika“

Vas zanima, kaj so jim odgovorili Solčavani? Počakajte, da pridemo do Luč. Tam vam povem nadaljevanje te zgodbe.

Menda so si v teh krajih pastirji na paši iz samega dolgčasa izmišljevali zgodbe in o nekaterih nam je pripovedovala tudi naša učiteljica. Ena taka je tudi o kači zaglavači.



V Solčavi je živela bajtarica. Imela je sinčka in ta je pasel koze. Nekega dne pa se je uprl materi in ni hotel več na pašo. Mati je v jezi rekla: „Vražji pob! Da bi postal kača zaglavača!“ Tisti trenutek se je sin spremenil v kačo s človeško glavo. Potem se je dogajalo še ful enih stvari, na koncu je pa seveda bil „Happy end“.



*Razglednico je leta 1922 v svetlotisku izdelal Karl Glantschnigg iz Gradca, založil pa jo je trgovec Jakob Sem z Ljubnega.*

## O5 a. Le kdo tam rogovili? Je to Rogovilc?

Je hudo, če se ti kar naprej mudi. In meni se vedno mudi. Pogled iz zraka na dolino reke Savinje je res nekaj posebnega.

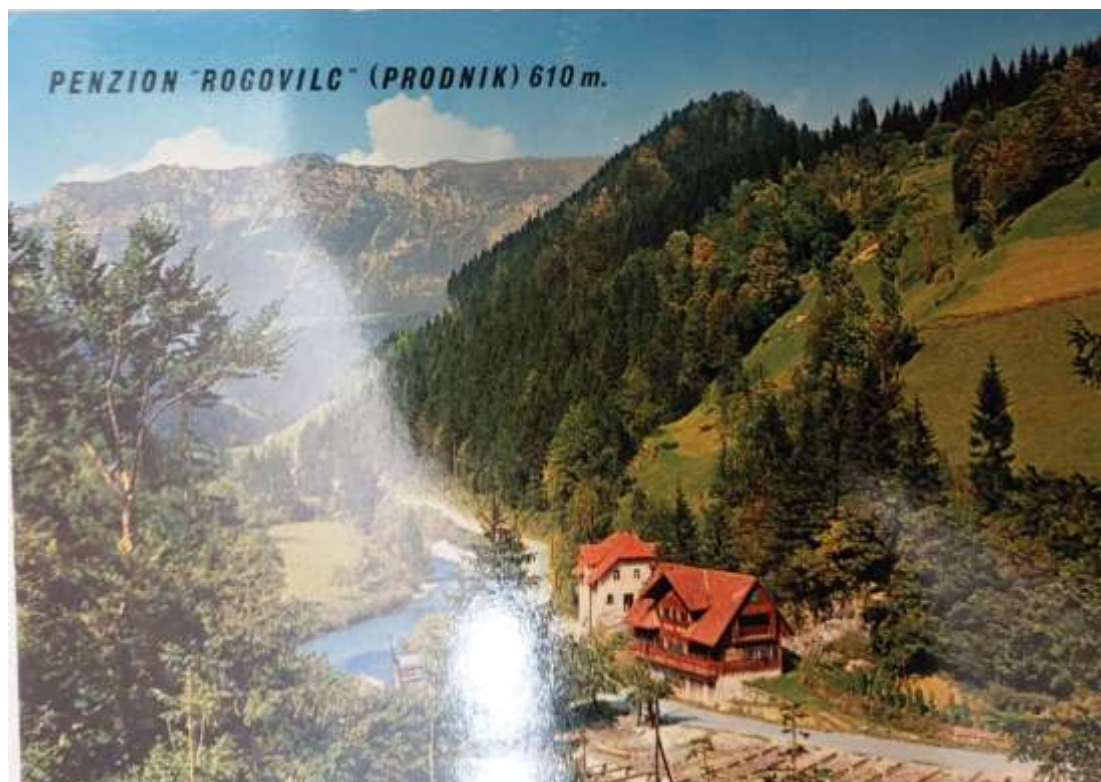
Nenadoma pa zaslišim neko rogoviljenje. Le kdo razgraja v tem mirnem okolju? Bil je trušč, ko je kamion pri Rogovilcu raztovoril kup sveže hlodovine. Od kod je pa tam spodaj gostišče dobilo to ime (Rogovilc), se pa v šoli nismo učili. Al' pa me ni zanimalo, če smo lahko odkriti. Pa saj to gostišče sploh nima več hrane, ampak samo prenočišča.

Veliko turistov menda pride sem kar s kolesi, meni je pa tale razgled z višave prav blagodejen. A si predstavljate mene na kolesu? Pa ja, kar pozabite. Tega filma ne boste gledali.

*Pogled na Rogovilc.  
Fotografsko razglednico je izdelal Foto Atelje Staut  
iz Ljubljane leta 1950.*



No ja, mogoče se bom pa kdaj ojunačila in se s kolesom odpravila na pot ob Savinji. Tako bi jo spoznala še na drugačen način. Kdo ve? Nič ni nemogoče. Še posebej ne pri meni.



*Razglednico je založil „Fotolik Celje“. Barvne izvlečke na osnovi barvnega diapozitiva je izdelal „Fotolito Biondi“ iz Trsta, v zgodnjih 70 letih prejšnjega stoletja pa so jo natisnili v Italiji.*



## 06. Ti loviš! Od Robanovega kota ...

Se mi je zazdelo, da od nekod slišim zvok citer. Le kaj bi to lahko bilo? Spustim se do velike kmetije. Preberem, da so tu doma Robanovi. Citre igrajo v spomin na Joža Vršnika – Robanovega Joža. Učiteljica nam je pripovedovala, da je Joža pisal zanimive zgodbe. Tudi tale misel je njegova:

*„Videl boš, kar drugi ne vidijo. Slišal boš, kar drugi ne slišijo. Čutil boš, kar drugi ne čutijo. Iskal boš, kar ni bilo nikoli izgubljeno.“*

Ni čudno, da je v takem čudovitem okolju napisal marsikatero zanimivo misel, veliko pa je menda pisal tudi v Planinski vestnik. Tega imamo pri nas doma že dolga leta.

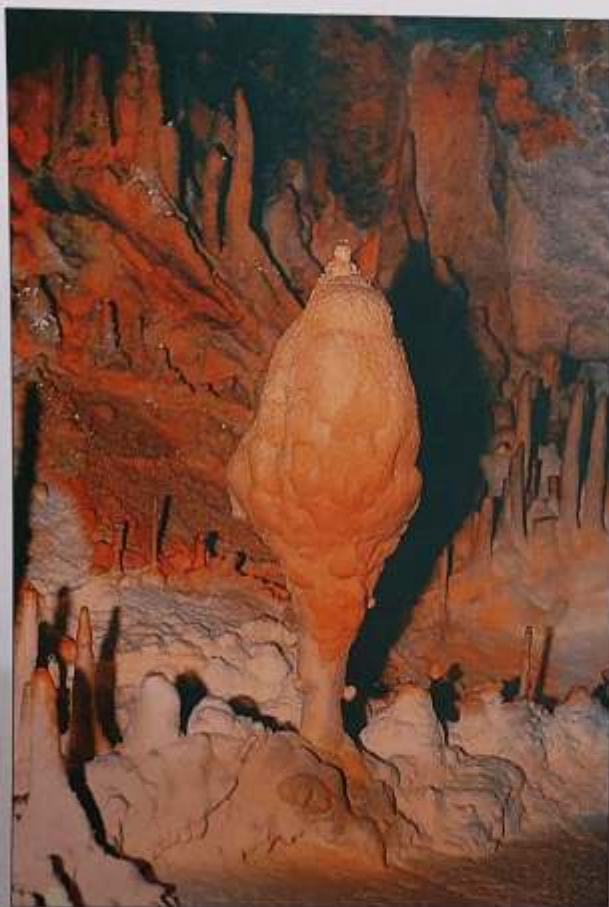
*Včasih naletimo tudi na razglednico čisto brez podatkov o avtorjih. Vemo, da je nastala na madžarskem fotografskem papirju Forte, namenjenem za izdelavo razglednic. Poslana je bila leta 1966.*



Se mi zdi, da če bi bila jaz par dni na tako lepem kraju, da bi tudi jaz pustila moj *phone* v nahrbtniku in bi raje napisala kaj lepega v mojo beležko. Ampak ni časa. Hitim naprej. A sem bom pa še prišla. Častna!



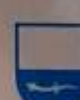
*Večdelno montirano razglednico je založil „Fotolik Celje“. Fotografski del so izdelali v ateljeju, drugo stran pa so natisnili v knjigotisku na tiskarskem stroju (tigl Victoria) z ročnim vlaganjem.*



Slovenija



Slovenija



Nedokončana tiskovna pola za tri različne motive razglednic Snežne jame pod Raduho. Na odtisu je kombinacija prvih treh barv (C, M Y). dodatna dva priveska (talona – prispevek za ureditev in ohranitev jame), ki sta se s perforacijo ločila od razglednice. Celoten komplet je služil arhiva Tiskane Koštomaj v Celju, ki je tiskala te razglednice v letih med 1990 in 2005. Avtorji fotografij (z leve proti desni) so: Tone Vedenik, Tom

8077



Slovenska



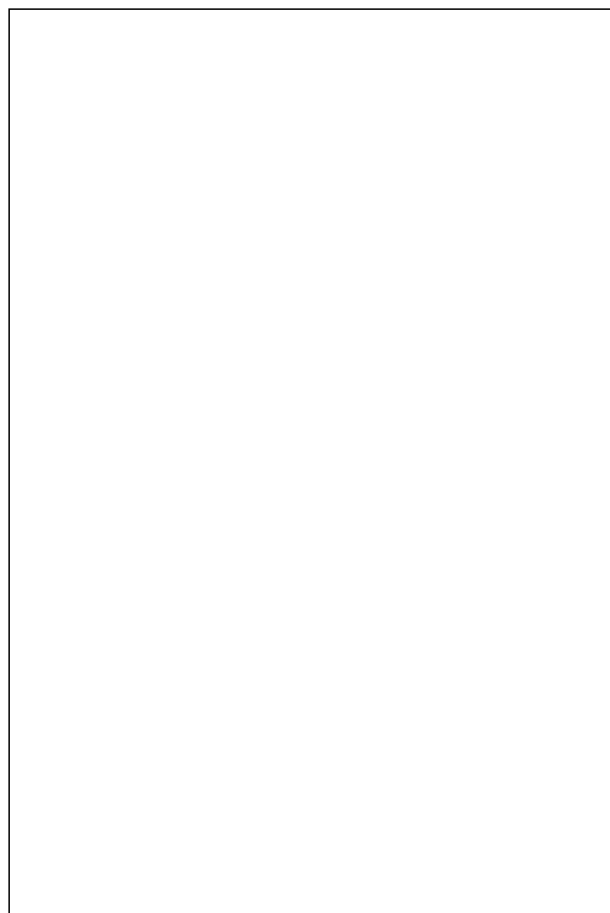
## O6 a. Snežna jama na Raduhi nad Savinjo

Raduha, ki se dviga čez 2 tisoč metrov nad morjem, kraljuje nad Savinjo. Prav zanimivo je bilo ujeti gibanje toplega zraka, ki me je brez truda dvignilo zelo visoko.

Moja radovednost je našla nov vir. Na tabli je pisalo: Snežna jama na Raduhi. A ste že b'li kdaj v kaki snežni jami? Jaz še slišala nisem zanjo. No ja, mogoče nam jo je učiteljica kdaj omenila, ampak kdo bi si pa vse to zapomnil?

Je ful fajn, če ti signal za *phone* vleče v teh krajih. Tako lahko zelo hitro izveš vse, kar te zanima. Tudi vse o Snežni jami. Zveni kot v kakšni pravljici.

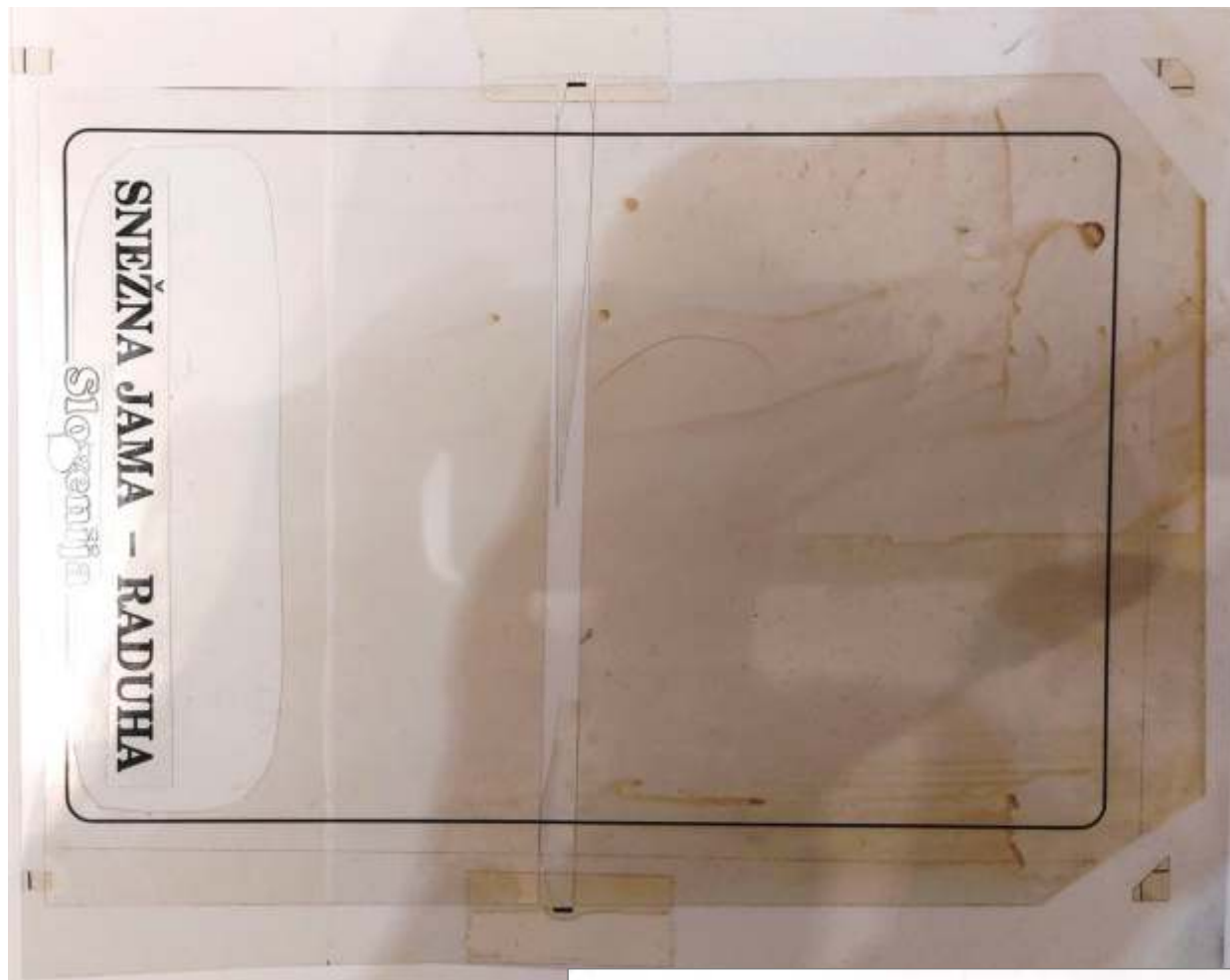
Menda je jama ful stara, pa ful dolga, kaj več se pa zdejle žal ne spomnim.



*Iz ustreznih diapozitivov so bili izdelani izrezi za barvne izvlečke velikosti 12 x 8 cm. Za vsako barvno sliko v ofsetni tehniki tiskanja je bilo potrebno izdelati 4 različne izvlečke (grafične filme). Sledila je ročna montaža vsakega od teh filmov na montažno folijo.*

**Unikatni primerek!**

**Na tem odtisu manjka še zadnja, črna barva.** Razglednice so imele spodaj kot vstopnica za ogled jame. Vrsta papirja: kromoluks 250 gr/m<sup>2</sup>. Material je iz naš Škorjanc in Silvo Ramšak. **Unikatni primerek!**



*Predmontaža 6 kosov grafičnih filmov za okvir (v črni barvi) razglednice Snežne jame ter spodnji del besedila z novim logotipom Slovenije. Sledila je izdelava kontaktnega negativa, ročno retuširanje negativa in izdelava pozitivov, na katere so se potem nalepili barvni izvlečki za posamezne 4 barve (C+M+Y+K). To delo je v tiskarni Koštomaj opravil Veni Ferant.*

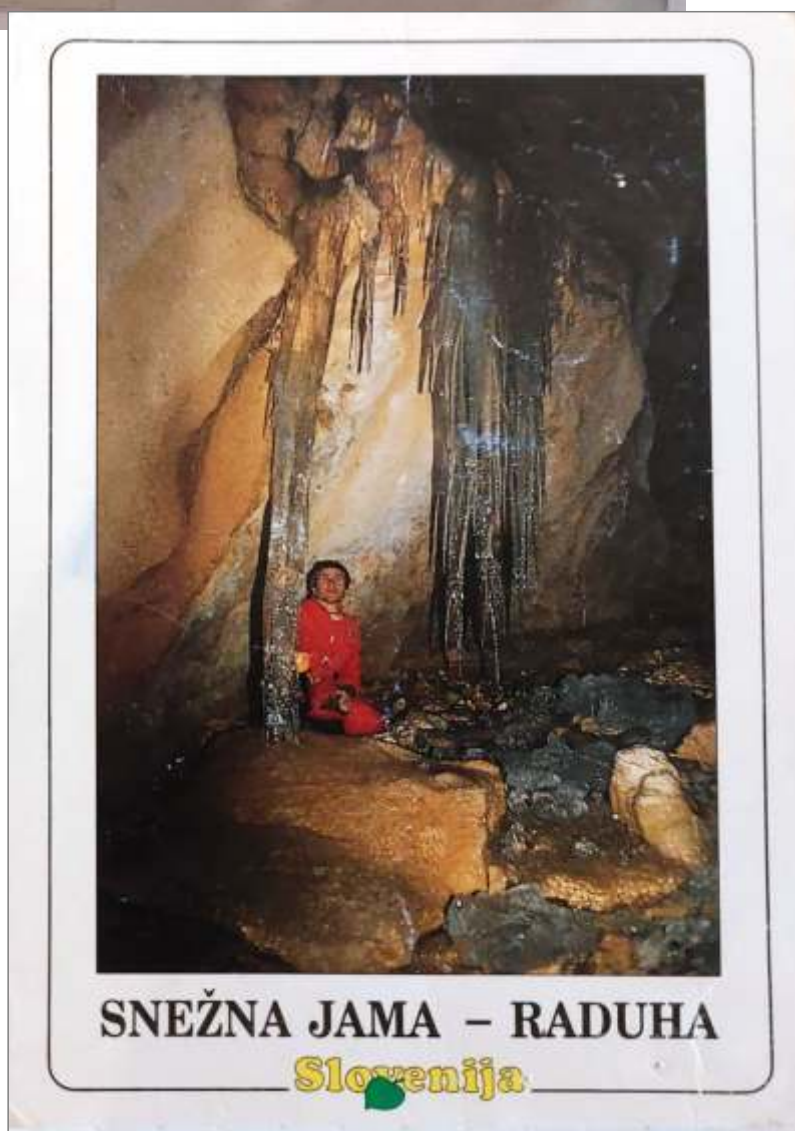
**Unikatni primerek!**

*Barvne izvlečke (slika 12 x 8 cm) za razglednice Snežne jame pod Raduho je izdelal Branko Leskovšek, Studio LITHOTEAM iz Celja.*

*Razglednico je založil Jamarski klub „Črni galeb“ Prebold. Fotografijo je prispeval jamar Silvo Ramšak.*

*Razglednico je v ofsetu natisnila tiskarna Marjan Koštomaj s.p. iz Celja.*

*Tiskar na ofset stroju Heidelberg je bil Branko Zalokar, perforiranje pa je opravil kar sam šef Marjan Koštomaj.*





## 07. ...do Igle kar brez Luč(i)!

Z Raduhe se spustim nad Savinjo in že od daleč opazim zanimivo špičasto skalo nad reko. Iгла. In se spomnim pravljice, ki smo jo nekoč brali pri slovenščini.

Če se prav spomnim, je pripovedovala o velikanu, ki je živel na Raduhi. Mogoče celo v Snežni jami, kaj pa veš. Imel je vse, tudi ženo. Ko mu je ta prala hlače v Savinji, je Savinja tri dni in tri noči umazana tekla skozi Luče. Potem pa mu je žena šla šivat srajco. Ostalega se več ne spomnim. Se pa spomnim, da je velikan iz jeze zalučal iglo, s katero je šivala srajco, dol v dolino, kjer se je zapičila tik ob Savinji in jo lahko vidimo še danes.

*Ena boljših fotografskih razglednic iz obdobja okoli 1970 (poslana marca 1970). Gre za odličen izdelek (najbrž) lokalnega fotografa, ki pa na sliki žal ni pustil otipljivih sledi. Tudi po primerjavi z ostalimi fotografi še ne moremo natančno določiti avtorja.*

Je pa morala biti to res velika srajca za velikana, če je že samo igla tako velika. Ja, v pravljicah je vse mogoče in ravno to je čar pravljic. Moj ati pravi, da mu še sedaj pripovedujejo pravljice v službi, ampak ati je že velik.



*Zdravko Vidmar je avtor fotografij na razglednici, ki jo je izdelal celjski Fotolik. Fotografska razglednica je bila izdelana pred letom 1970 in poslana avgusta 1970.*

Skušam si predstavljati, kako je velikanova žena šivala srajco za moža velikana. Danes nobena žena ne šiva več srajce doma. Gre na razprodaje v veletrgovine in če ima srečo, na črni petek dobi še super popust.

Baje velikan še danes lovi živali po raduških hostah. Le žeje si nič več ne gasi v Savinji, ampak hodi pit v podzemsko luknjo, kjer se nabira voda iz bližnjega presihajočega studenca.

Si nič kaj ne želim srečati na poti še velikana. Bi me kap, če bi ga videla že na daleč.

*Igla nad Savinjo.  
Razglednica je bila izdana leta 1924 (No 1 - 1788/24).  
Založil jo je Jakob Sem, trgovec z Ljubnega.  
Tehnika tiska – enobarvni bakrotisk.*



Za trenutek se spustim na prod ob Savinji, da si malo odpočijem in naredim kakšen požirek v bistri Savinji. Sicer je mrzla, ampak prija. Še noge malce namočim v Savinjo, potem se mi pa že mudi naprej. Letimo!



*Fotografsko razglednico je izdala firma Griesbach in Knaus iz Zagreba. Fotografijo je prispeval fotograf Đuro Griesbach (1911-1999). Poslana je bila avgusta leta 1936.*



### 07a. Daj mi luč, več luči! Luče!

Tule je pa tako lepo, da sem se odločila narediti par posnetkov na moj *phone* za instagram. Ampak nesreča menda nikoli ne počiva in moj *phone* je čofnil naravnost v Savinjo.

No, sam' to mi je še manjkal'. Hitro sem skočila za njim in ga še zadnji hip rešila, preden bi ga požrla Savinja.

Zagledam napis na tabli ob Savinji: LUČE. Le od kod tako ime? Se pa spomnim, da smo se nekaj pogovarjali pri pouku o nekih ovcah, pa o nekih žalik ženah in o iskanju ovc z lučmi. A si mor' te misl't?

*Razglednico (barvni svetlotisk) je okoli leta 1910 založila trgovska firma Norbert Zanier & sin s trgovino v Št. Pavlu in v Št. Petru (Preboldu in Šempetru). Razglednico krasi dodaten globoki tisk brez barve (prägedruck), kar je bila nekoč navada pri izdelavi dražjih razglednic, saj je ta tehnika imela še dodatno vrsto tiska ter posebej za to izdelan kliše.*

Sicer pa so Luče na prvi pogled s ptičje perspektive en tak prijazen manjši kraj. Naredim par fotk za spomin, na koncu pa še en selfi in še en krog okoli Luč, ki si jih bom zapomnila zaradi zanimivega imena. Pa mami bom doma vprašala, če ve, kaj so to žalik žene. Jaz o tem namreč nimam pojma.



*Panoramsko razglednico Luč odlikuje izredna ločljivost (nekje med klasično fotografijo in svetlotiskom). Založil jo je Johan Plahuta iz Luč. Navdušen planinec, ki je obiskal tudi vrh Grintovca, jo je poslal poleti leta 1926.*

In ko smo spet v Lučah, sem se spomnila, da sem vam dolžna še odgovor Solčavanov na omenjeno zbadljivko, ki so jim jo napisali Lučani. Takole se glasi:

*„Hej, vsi Lučani  
so bili pijani,  
s Savinjo so sírotko pili  
pa se zredili!“*

Upam, da so danes Lučani in Solčavani v boljših odnosih, saj živijo ob Savinji, ki naj bi jih povezovala in ne razdruževala.

Ne vem, zakaj, ampak vseskozi sem si v zraku prepevala tisto pesem: „Grega na lučke, Lučke...“

*O avtorju te fotografske razglednice Luč ni zapisa. Je pa izdal podobne razglednice s kar nekaj kraji po Savinjski dolini. Tale je bila poslana sredi septembra 1966, ko so ravnokar izkopal ves krompir na njivi!*



Za mano je lep kos prelepe Logarske doline in čudovite zgornje Savinjske doline. In spet odjadram naprej.



*Razglednico Luč je med 2. svetovno vojno založila Založba Heinrich Hoffmann z Dunaja. Januarja 1944 jo je v Celje poslal Alois, ki je bil mobiliziran in nastanjen v hiši skrajno desno zgoraj (označil s svinčnikom).*

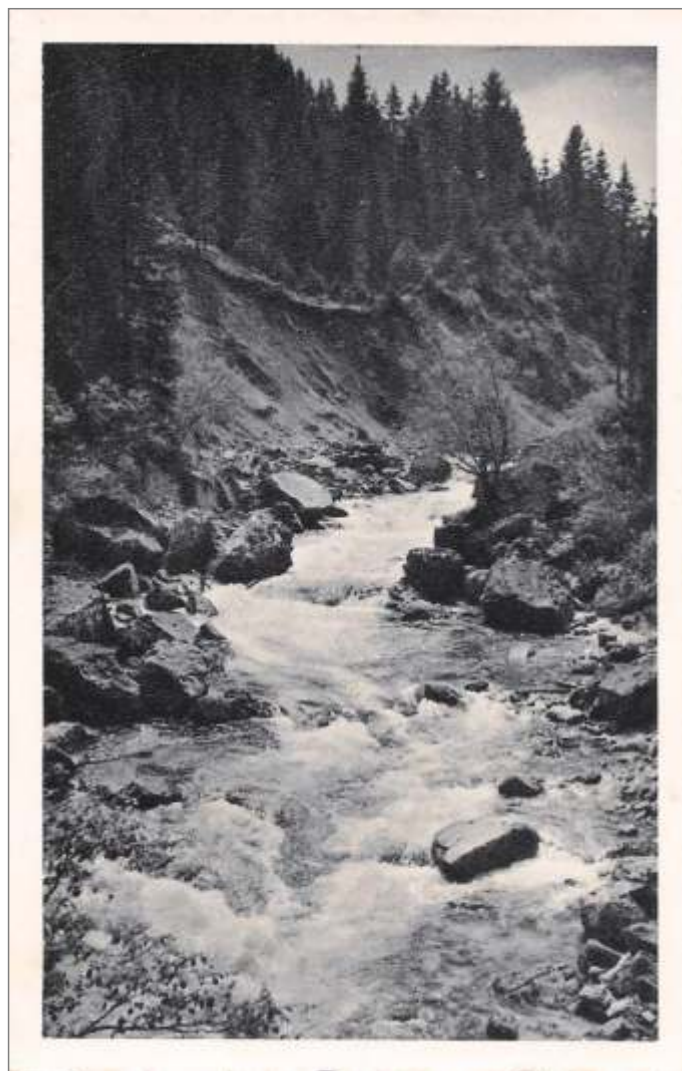


## 08. Še vedno divja Savinja...

Pišuuuuuuuka, tale Savinja se je pa tule „snela s štrika“, kot bi rekel moj dedi. Teče kot nora, da jo komaj dohajam. Kadar smo se z avtom peljali tukaj, sploh nisem opazila take hitre in divje Savinje. Iz zraka je pa tale pogled res nekaj posebnega. Bi ga privoščila tudi vsem vam.

Kar naenkrat si pričnem mrmrati tisto znano pesem od Tabujev - *Divje naj poletim, divje tu in zdaj...!* Mogoče so pa ravno tule našli navdih za to pesem? Kaj pa veš.

*Fotograf Vekoslav Kramarič je tole razglednico naslovil „Ob Savinji – tesnice“.  
Nastala je v seriji njegovih razglednic, izdelanih v bakrotisku.  
Čas nastanka: pred 2. svetovno vojno.*



Me sicer mal' mika, da bi se spustila dol do reke, ampak kaj pa, če se zmočim al' pa padem v vodo? Tule je pa zame res prenevarno. Naredim še en krog nad divjimi brzicami, potem pa me radovednost že vleče naprej.



*Seveda je Vekoslav Kramarič avtor tudi tele razglednice z naslovom „Ob Savinji“.  
Gre za enobarvni bakrotisk, izdelek pa datira v čas pred 2. svetovno vojno.*

## O8 a. A se ti ljubi na Ljubno?

No, tole je pa sedaj čisto nekaj drugega. Seveda se mi ljubi na Ljubno. Pa še naprej ob naši Savinji. Sem se pa spomnila, da nam je učiteljica pripovedovala zgodbo o tukajšnjem povodnem možu. Čakaj, kako že gre?



*Barvna litografija je bila priljubljena tehnika izdelave razglednic ob prelomu stoletja. Žal na tej ni navedenih nobenih uporabnih podatkov o izdajatelju, razen arhivske številke 5569. Poslana je bila leta 1911.*

Menda je imel svoj skalnati grad, obraščen z mahom, pod ljubenskim mostom. Tam naj bi dneve in noči oprezal za ribami, ljudem pa menda ni bil nevaren. Se je pa ob mesečnih nočeh splazil na breg in tam igral na piščali, vile z bližnjega Rogatca pa so se mu pridružile in zaplesale vilinski ples.



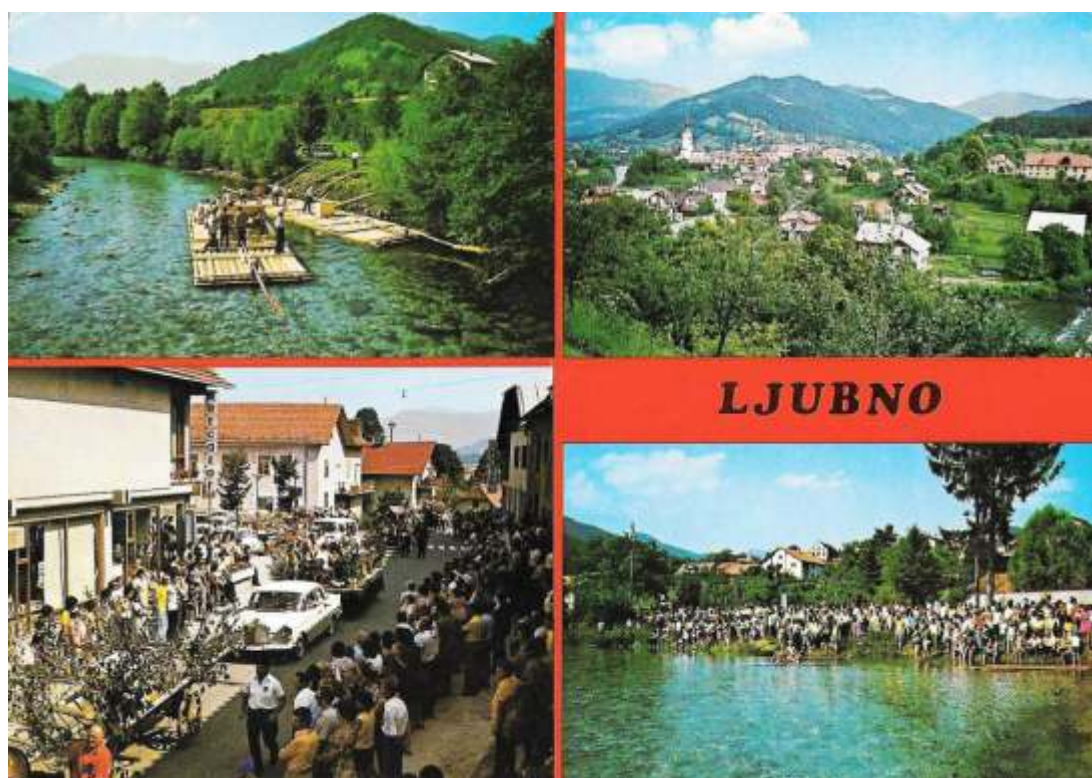
*Fotografska razglednica Vekoslava Kramariča nosi arhivsko številko 376. Nastala je v letih pred 2. svetovno vojno (poslana 29. 8. 1938).*

Nam je pa učiteljica pripovedovala tudi o pogumnih možeh, ki so na iznajdljiv način tovorili les iz zgornje-savinjskih gozdov do zelo oddaljenih kupcev. Od tu dalje je bilo namreč možno po Savinji odpraviti les, ki so ga pred tem zbili skupaj in ga imenovali splav ali *flos*. Potem pa so samo počakali na primeren vodostaj.



*Fotografska razglednica Vekoslava Kramariča nosi arhivsko številko 382.  
Tudi ta je nastala v letih pred 2. svetovno vojno.*

Preden je bila Savinja primerna za plutje s splavi, se je v vodi zbralo tudi več kot tisoč splavov. Ko so prvi lahko krenili na pot, so jih ljudje ob Savinji pospremili s klici: „Mongaj, splavar, le mongaj, da srečno prispješ v Celje.“ A mnoge od njih je čakala še dolga plovba. Se mi pa pojavi tista znana flosarska: „Hit, hit, hiti le trte vit, sneg se že zlo tali, voda s planine nam jadrno dol svrši. Bomo vezali, urno peljali, bratec le hit!“



*Fotografije za razglednico celjskega Fotolika sta prispevala Franc Mauer in Zdravko Vidmar.  
Natisnil jih je center za inštruktažo in razvoj grafike v Cinkarni Celje v ofset tehniki.*

## O8 b. Rečica, rečica?

Se dvignem malo višje in pogledam, kaj vse je še tu blizu Savinje. Na levem bregu je nedaleč stran kraj, ki ga imenujejo Rečica ob Savinji, pa čeprav imajo od tam pa do Savinje toliko, kot jaz do šole. Ni čisto blizu.



*Fotografska razglednica je izdelek fotografa Feliksa Ugovška iz Gornjega Grada. Tipičen fotografski izdelek za 60. leta prejšnjega stoletja. Ta je bila poslana leta 1963.*

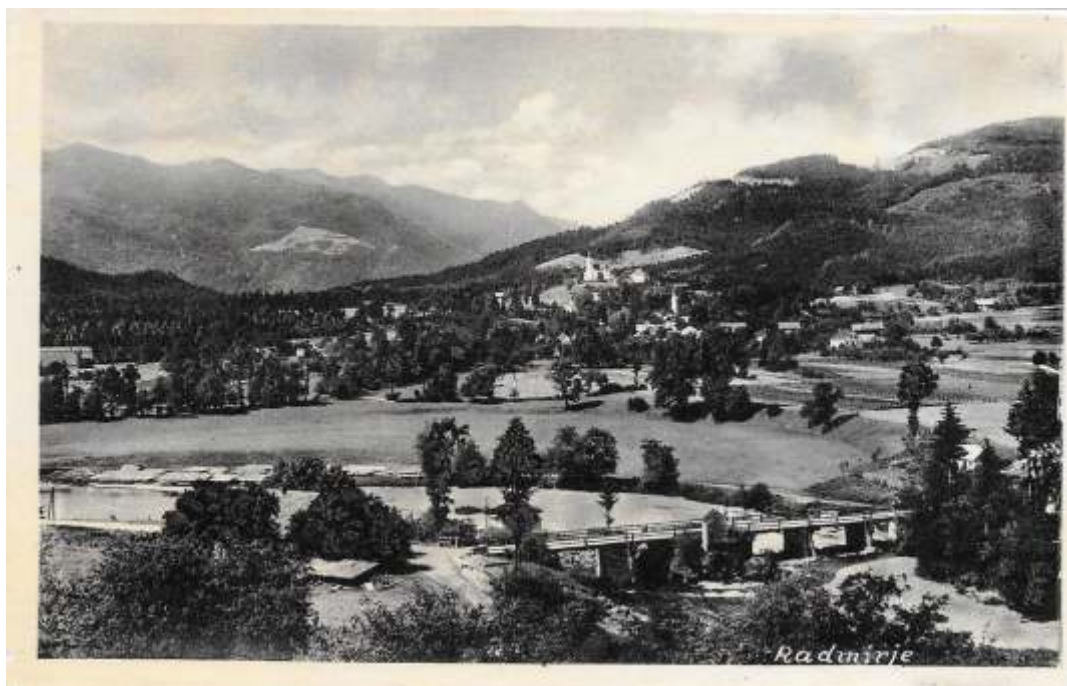
Spomnim se le tega, da smo pri pouku govorili o nekakšnem sramotilnem stebru, kaj več si pa o Rečici žal nisem zapomnila. „Ja, tak'le 'mamo! Kaj č'mo, če pa spiš na ušesih!“, bi rekla moja babi.



*Fotografije sta prispevala Milan Gorjanc in Zdravko Vidmar. Založnik je bil Fotolik Celje. Razglednico je natisnila tiskarna Cinkarne Celje. Tehnika tiska je bila štiribarvni ofset.*

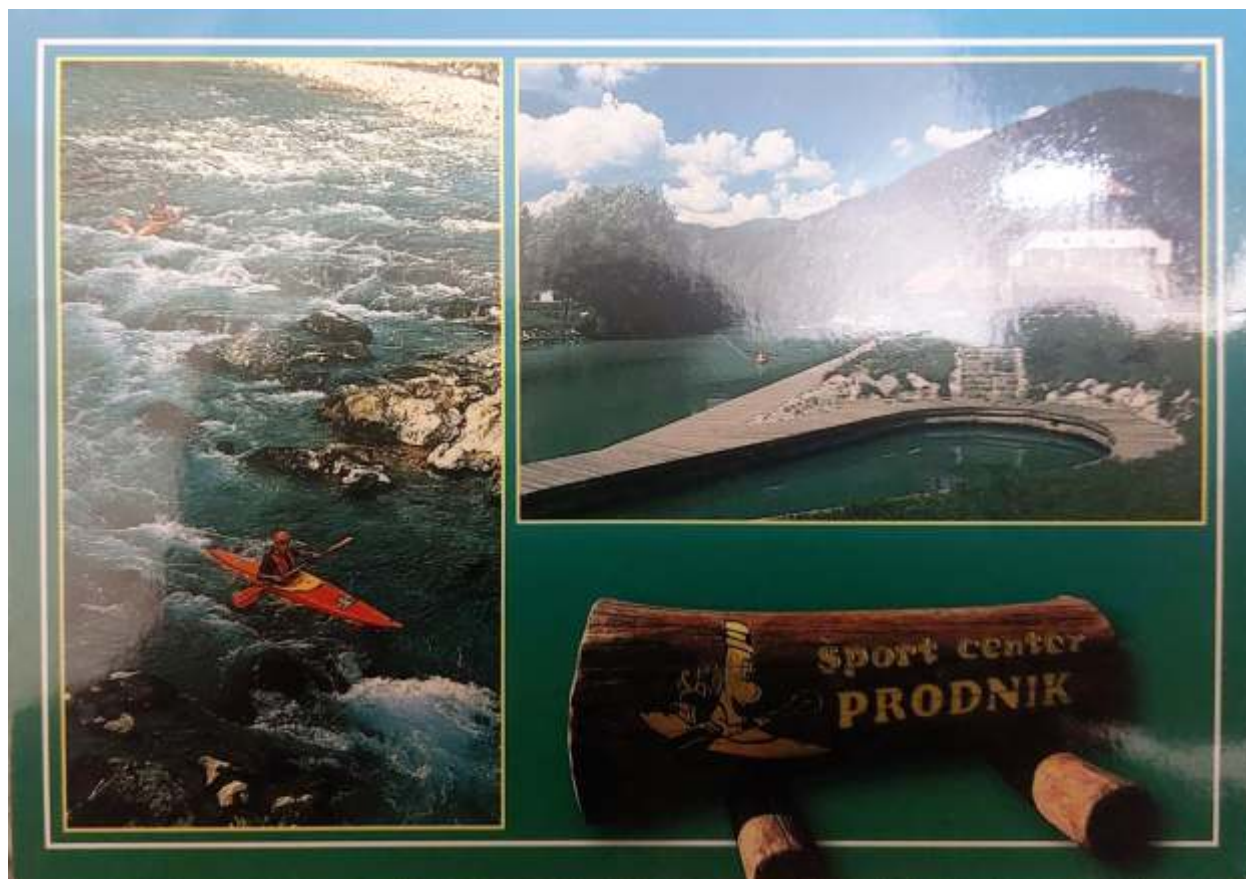
09. ...se počasi umirja. Flosarji, kje ste zdaj?

Sem našla kar nekaj meni zanimivih besednih iger. Radmirje. Najbrž imajo tukaj radi mir. Flosarji pa tudi.



*Razglednico Radmirja je v tehniki svetlotiska izdelalo in založilo podjetje Heliosax iz Maribora leta 1938. Podjetje je slovelo tudi po izdajah razglednic iz njihove svetlotiskarne, ustanovljene leta 1929.*

Spomnim se, da mi je babi razlagala, kako so si nekoč v radmirski cerkvi ogledali neke znamenite cerkvene plašče. Jaz se pa bolj spomnim slastnih štrukljev v kajak-kanu centru pri Prodnik.



*Razglednico je izdal LAMCOM Mozirje, fotografije je prispeval Vladimir Lamut. Tiskano v tiskarni ŠETISK Žalec, barvne izvlečke (fotolite) je izdelal SCAN STUDIO v Celju.*

## O9 a. Asi že bil kdaj v Nazarjih?

V Nazarjih, v Nazarjah ali v Nazarju? Joj, je težka ta slovenščina. Pa vsa ta pravila. Kdo bi si vse to zapomnil. Jaz nisem čisto sigurna. Bom naslednjič vprašala učiteljico, ona bo že poznala pravilen odgovor.



*Razglednica, izdelana v tehniki svetlotiska in z dotiskom rdečega besedila v knjigotisku, je bila izdana leta 1905. Založnik ni naveden, bi se pa po primerjavah dalo sklepati, da jo je založil preboldski trgovec Norbert Zanier.*

Je pa lepo tukaj. Kot po vseh krajih, ki sem jih do sedaj videla. Se pa tukaj Savinja obnaša veliko bolj lenobno, saj se svet polagoma spušča proti Mozirju in naprej. Ponekod so naredili novo strugo, voda v njej pa je poganjala številne žage in mline. Že od nekdanj so tukajšnji ljudje živeli v sožitju s Savinjo. Danes pa gremo po lesne izdelke v Ikeo, po moko pa v številne trgovine, ki rastejo kot gobe po dežju, kot pravi moja mami.



*Razglednico je založila Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva. Barvni svetlotisk, arhiv. št. 12095, izdelana na Dunaju (S. T. Wien), potovala leta 1915 nazaj na Dunaj.*

## O9b. Mozirje je treba obiskati

Se spomnim babice, ki mi je nekoč prebrala en verz, ki ga je napisal naš pesnik Anton Aškerc. Ta je bil v Mozirju kaplan in je pred odhodom (leta 1894) zapisal: „Mozirje, ti dika Savinjske doline, ostani ponos mi slovenske očine! Kot tvoje planine vvek, trdno mi stoj, ko bije za dom in slobodo se boj!“

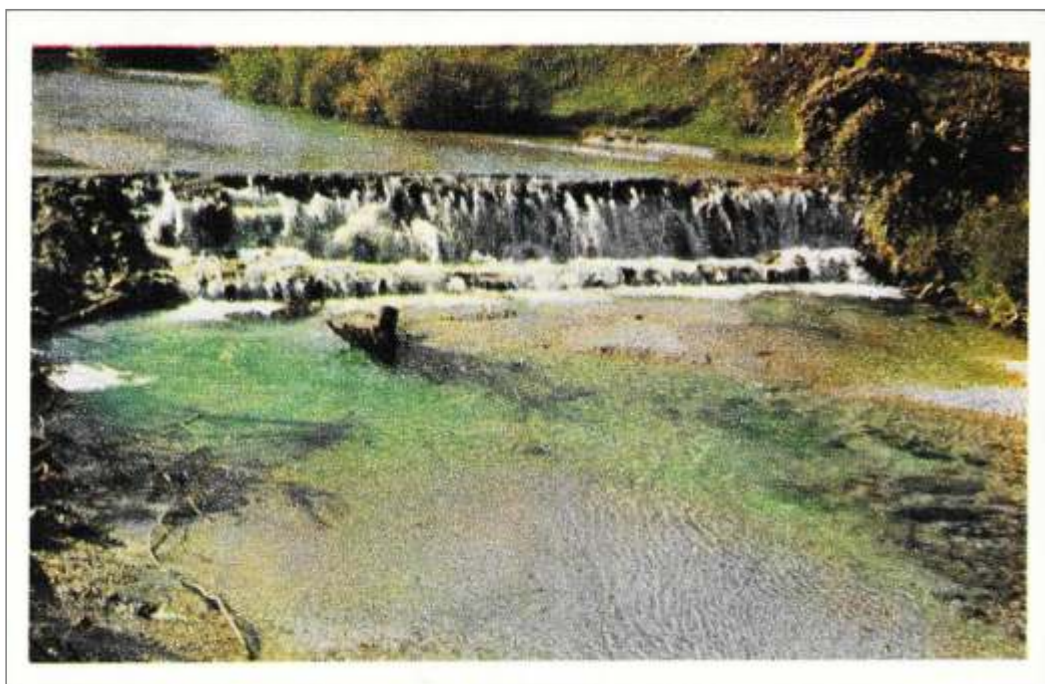


*Razglednica, izdelana v tehniki svetlotiska in z dotiskom rdečega besedila v knjigotisku, je bila izdana leta 1905. Založnik ni naveden, bi se pa po primerjavah dalo sklepati, da jo je založil preboldski trgovec Norbert Zanier.*

Spomnim se tudi, da so pripovedovali o tem, kako je bil trg Mozirje vedno zavedno slovensko središče.

Domači pesnik Žiga Laykauf Mozirski pa je o Savinji zapisal:

„Srebrnopeni val, čist kakor kristal, žubori pod vrbo skrito ...“



*Razglednico z motivom Savinje pri Mozirju je izdala Cankarjeva založba Ljubljana. Fotografija je delo dr. Franceta Avčina. Čas izdaje: pred letom 1960.*

Še enkrat zaokrožim nad mozirskim trgom. Res je lep pogled na trg, ki je malce oddaljen od reke Savinje, ki tržanom sedaj ne povzroča toliko težav, kot v preteklosti. Nekoč je mozirski trg zapiral dohod do Zgornje Savinjske doline, zato je bil večkrat ovira tudi turškim osvajalcem. Si ne morem zamisliti, kako je to takrat potekalo, saj so bili menda ti Turki kar zagrizeni vojščaki. Ne kot v teh turških nadaljevankah po TV.



*Razglednico je izdal lokalni trgovec Rudolf Pevec, ki si je ob začetku 20. stoletja v trgu pozidal novo hišo s trgovino. Fotografijo je prispeval šoštanjski fotograf Georg Noršič, izdelana pa je v tehniki svetlotiska ter z dodatnim dotiskom besedila (z napako! - Pogled ad zahodne ...) v knjigotisku. Čas nastanka: okoli 1910.*

Oh, če bi Savinja znala govoriti, kaj vse bi nam lahko povedala? Kako bi bilo fino, če bi se lahko poleti vsedli pod kako drevo ob Savinji in potem prisluhnili zanimivim zgodbam, ki nam bi jih pripovedovala Savinja.



*Fotografsko razglednico na fotografski papir Forte (Madžarska) je izdelal fotograf Feliks Ugovšek iz Gornjega Grada in datira v 60. leta prejšnjega stoletja.*



## 10. "Hit', hit'! Voda s planine nam jaderno dol sverši..."

Se mi zdi, da bi ob takih pripovedovanjih lahko nastal cel kup zanimivih knjig. Za vsakega bi se našlo nekaj. Seveda bi mene zanimale take bolj vesele zgodbe ali pa vsaj take s srečnim koncem. Najbrž bi se našlo tudi nekaj takih, ki bi govorile o tem, zakaj je nekatere prebivalce reka Savinja povezovala in ne razdruževala.



*Barvni svetlotisk je bil najpogostejša tehnika tiskanja razglednic med leti 1910-1920. To razglednico sta založila trgovca Goričar & Leskovšek iz Celja v korist Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva. Karl Goričar je bil Mozirjan, Franc Leskovšek pa Celjan in leta 1911 sta v Celju ustanovila skupno firmo. Savinja povezuje.*

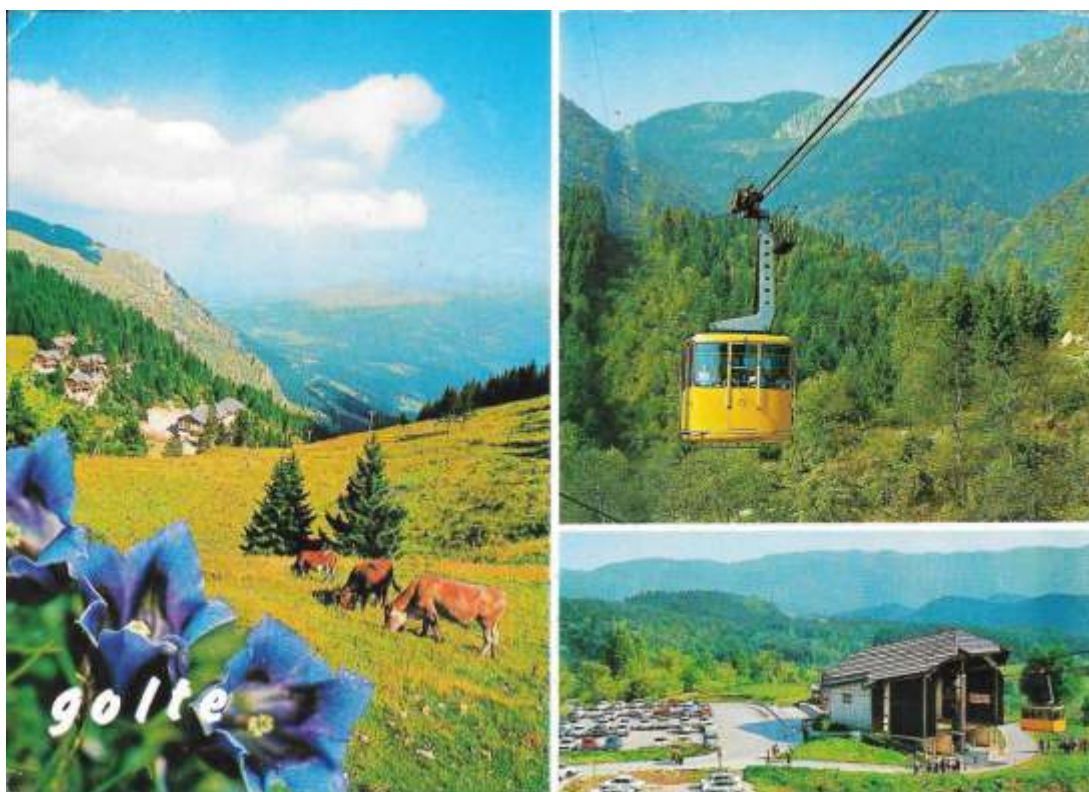
Žal je tako, da večine šolarjev ne zanima preveč ta zgodovina. Raje se seznanjamo s sedanjimi aktualnostmi. Pa ne s politiko. Bolj nas zanima vse kaj drugega. Kakšne so popularne obleke, frizure, mobiči, pa kaj dogaja v glasbi in podobne stvari. Zgodovina je pa bolj za une mal starejše, se mi zdi.



*Razglednico z arhivsko številko 1123 je leta 1910 založil mozirski trgovec Martin Schuster. Tehnika tiska: svetlotisk.*

10 a. Kaj pa, če Golte pogoltnejo Savinjski gaj?

Golte so menda dobile tako ime zato, ker „goltajo“ (požirajo) vodo na kraški planini. To sem si zapomnila. Kaj pa, če pogoltnejo še kaj več, kot samo vodo? Še dobro, da sem visoko v zraku, pa mi Golte ne morejo nič.



*Razglednico (arh. št. C774) je izdal Fotolik Celje, natisnil jo je Center za inštruktažo in razvoj grafike v Cinkarni Celje. Raster 160 dpi. Fotografije sta prispevala „fotolikovca“ Zdravko Vidmar in Milan Gorjanc med leti 1970-1972.*

Najbrž bo tudi Savinjski (Mozirski) gaj na varnem pred Goltemi, ne pa pred Savinjo, ki je večkrat poplavila.



*Razglednico (arh. št. C2491) je za založnika (Krajevna skupnost Mozirje) izdal Fotolik Celje, natisnil jo je Center za inštruktažo in razvoj grafike v Cinkarni Celje. Fotografije so delo fotografa Feliksa Ugovška iz Gornjega Grada.*

## 10b. Asi za tuš? Pa pejd' v Letuš!

Kako sem spet pesniško navdahnjena. Tale savinjski zrak mi očitno dobro dene. Mogoče bi se pa v tej vročini res prilegel en dober tuš. Malo prej sem en tak TUŠ opazila v Mozirju, tu pa ne najdem ničesar.



*Fotografija je iz leta 1904, ko so 2. maja slavnostno odprli nov kamniti most čez Savinjo. Razglednico v tehniki svetlotiska je izdala firma Norbert Zanier & sin iz Prebolda.*

Ne najdem niti trgovine, kaj šele Tuša, zato jo kar kmalu mahnem iz Letuša. Pa toliko dobrega se mi je obetal. No, ne smeš verjeti takoj vsemu, kar je zapisano. Pa še dobro moraš prebrati, da pozneje ni dileme. Ampak kamniti most je pa ful lep, pa še obnovili so ga nedavno, da bo še naprej povezoval ljudi.



*Isti fotografski posnetek iz leta 1904 je bil uporabljen za izdelavo te kolorirane razglednice (večbarvni svetlotisk). Tudi to je izdala firma Norbet Zanier & sin, ki je imela sedež in trgovino v Preboldu, pa tudi v sosednjem Šempetru. Firma je izdala kar lepo število razglednic krajev v Savinjski dolini.*

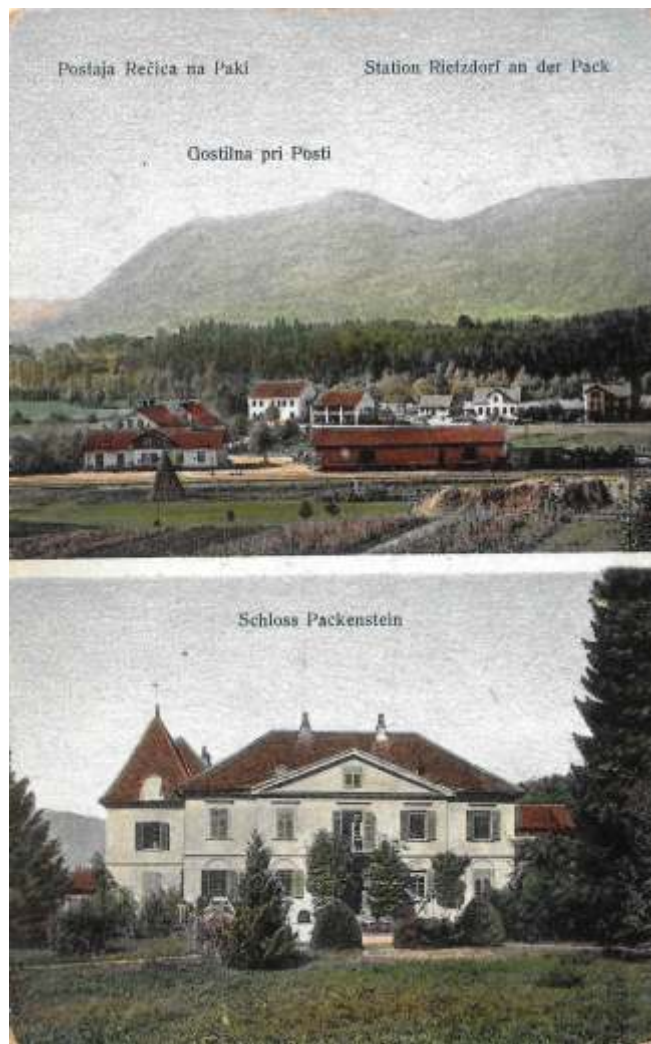
## 10c. Šmartno je ob Paki. A ni ob Savinji?

Res ni čisto ob Savinji, toda Savinji se vseeno ne more izogniti, saj Savinja prav tukaj poveže Šaleško, Spodnjo Savinjsko dolino ter Zgornjo Savinjsko dolino. Zato se mi zdi prav, da omenjamo tudi Šmartno.

Se pa tukaj prepletata Šmartno ob Paki in Rečica ob Paki (nekoč Rečica na Paki). Železniška postaja je ravno vmes, zato si jo prilaščata obe strani.

Danes je Šmartno ob Paki občina, Rečica ob Paki pa naselje v tej isti občini.

*Razglednica v tehniki barvnega svetlotiska je bila izdana leta 1909. Žal nam še ni uspelo najti izdajatelja, ki se skriva v logotipu iz dveh črk: WS.*



Pred letuškim mostom nas cesta pelje še v Šmartno ob Paki. Če pa smo prečkali letuški most, smo se prestavili iz Zgornje v Spodnjo Savinjsko dolino. Včasih je ponekod točno mejo kar težko določiti.



*Fotografska razglednica je nastala v ateljeju Fotolik Celje. Fotograf je bil Zdravko Vidmar. Čas nastanka je leto 1965.*

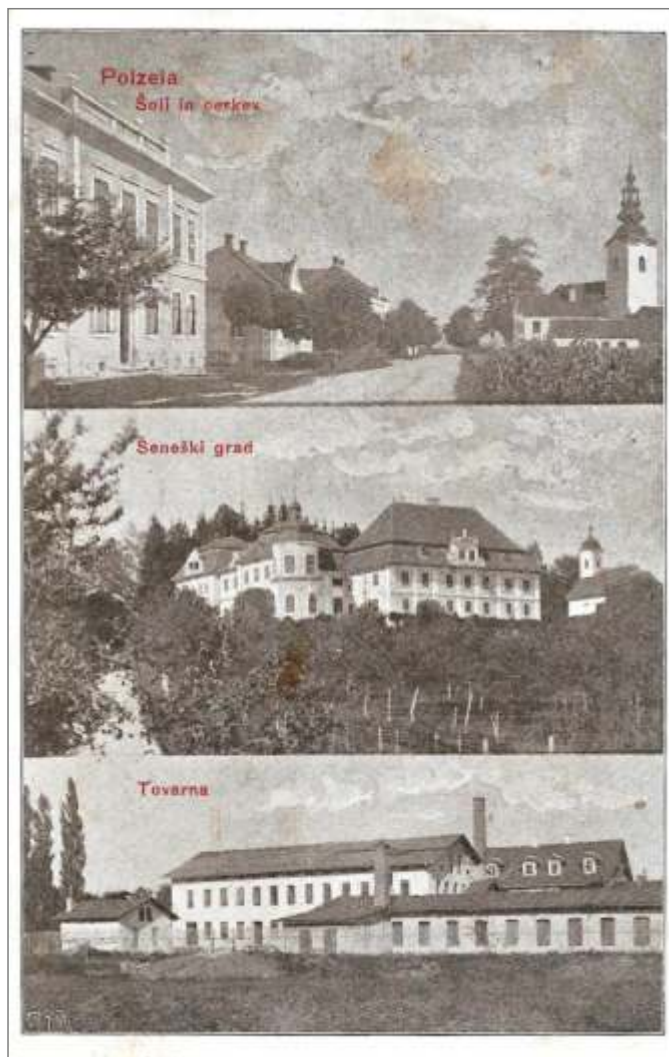
## 11. ... bomo zvezali, urno peljali, bratec le hit'!"

„Pol zelja?“ „Ne, Polzela. A si gluha?“

Babica mi je rekla, da se samo v mlinu izreče nekaj dvakrat, ker je tam tak trušč. Drugače pa se pove samo enkrat. Polzela. In nima prav nobene povezave z zeljem. Tudi prav.

Ker je Savinja tukaj od nekdaj poplavljala, saj je imela tudi dovolj prostora za to, so takratni prebivalci sezidali trg okoli gradu, ki je stal na hribu dovolj daleč, da mu Savinja ni povzročala škode.

*Razglednica z rastrom gostote 60 linij na cm deluje kot zgodnji ofset tisk. Izdelana je bila na nemško govorečem trgu, kar dokazuje tudi napaka pri rdečem besedilu (Šoli in cerkev – imeli so le eno šolo). Leta 1909 jo je založil Peter Loparnik, učitelj in domoljub s Polzele.*



Počasi pa se je naselje širilo in danes stojijo nekatere tamkajšnje hiše „z eno nogo“ že skoraj v Savinji. So prebivalci toliko pogumni ali pa bi jim lahko rekli še kako drugače? Ne vem, ampak jaz si nikoli ne bi postavila hiše tako blizu vode, še posebej pa ne ob Savinji.



*Redka razglednica Savinje na Polzeli z novim kamnitim mostom, zgrajenim med 2. svetovno vojno. Fotografska razglednica je ročno kolorirana, avtor pa je nek lokalni fotograf.*

## 11a. Oljke ob Savinji? Ne, Gora Oljka!

Nad Polzelo zaokrožim en krog in se dvignem visoko v zrak, saj me zelo zanima, kaj se nahaja na tem hribu nad Polzelo.

Ko priletim blizu, razločno vidim veliko cerkev prav na vrhu Gore Oljke. Mi ni čisto jasno, kako in zakaj so tako visoko gradili cerkve, ko pa je večina vernikov stanovala v dolini. No, pri mojih letih seveda še marsičesa ne razumem.

*Kromolitografska razglednica iz časov po 1. svetovni vojni. Izdana je bila za prodajo vernikom, ki so pogosto romali na to romarsko svetišče. Brez podatkov o avtorjih razglednice. Samo arhivska številka 23980.*



Gora Oljka v Savinjski dolini

Je pa res, da je od tukaj lep razgled po velikem delu Savinjske doline in danes je tu tudi mnogo planincev. Nekoč pa je sem gor zahajalo veliko romarjev od blizu in daleč. Tudi moja babi mi je pripovedovala o tem.

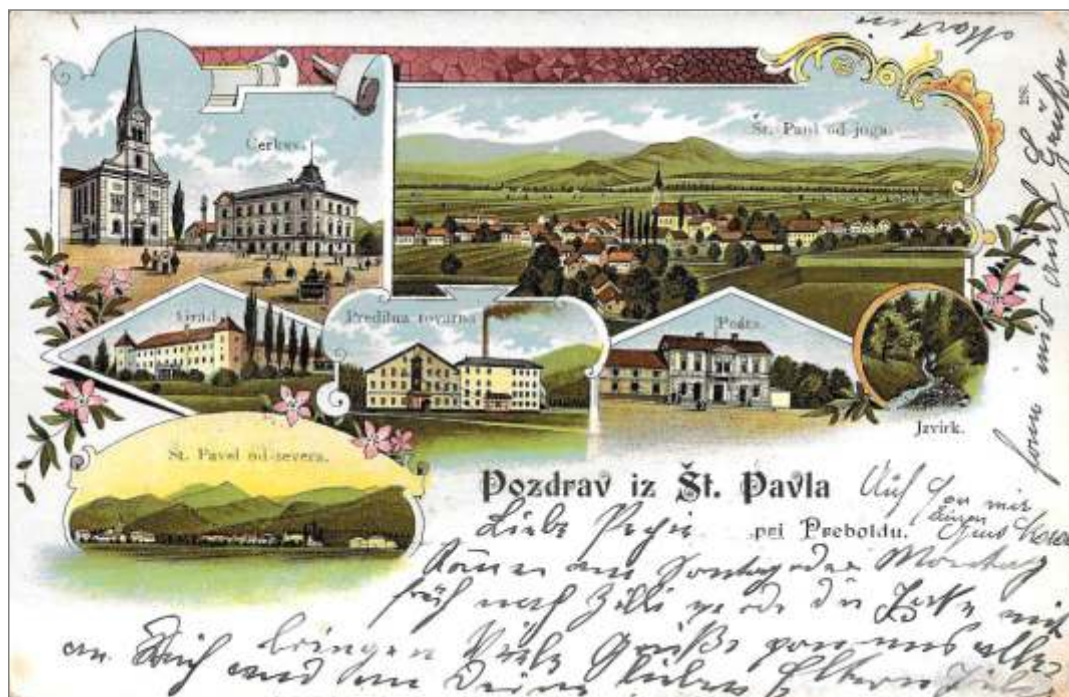


Pozdrav iz Oljske gore  
v. Sav. dol.

*Franz Weiss je leta 1896 odprl fotoateljje v Gorici. Po letu 1918 se je odselil na Polzelo in tam nadaljeval s fotografskim poklicem. Razglednica (svetlotisk, arhiv. št. 12070) je bila izdelana leta 1925.*

## 11b. Šentpavel ali Prebold?

Po ravnici med Letušem in Celjem je Savinja večkrat spreminjala svoj tok, zraven pa je menda prinašala iz zgornjega toka veliko kamnov. Ko smo včasih pri babici pobirali krompir, je bilo na njivi pol krompirja, pol pa kamenja. Smo se šalili, da se ga polovica bolj dolgo kuha in zelo težko olup. Bo najbrž držalo.



*Litografska večbarvna razglednica (arhivska številka 2261) je izšla leta 1900.*

*Obstajata tako nemška kot slovenska inačica (razlika v besedilu).*

*Gre za tipičen izdelek dunajske firme Karl Schwidernoch. Tekst na drugi strani je dvojezičen (nemško-slovenski).*

Ko pa se je Savinja približevala naselju Šentpavel, se je morala ukloniti kamninam, ki so ji stale na poti. Pravijo, da pametnejši popusti. Ne vem, če je to res, ampak Savinja se je tukaj odmaknila in si našla enostavnejšo pot. Iz zraka to lahko še lepše vidim. Je pa hecno, ko babi še vedno pravi, da gremo v Šentpaul.



*Kromolitografska razglednica, ki jo je založila preboldska firma Norbert Zanier & sin. Poslana je bila leta 1909.*

Med starejšimi krajanji je še vedno v uporabi krajevno ime Šempaul, medtem ko mi mlajši uporabljamo ime Prebold. In niti ne vem, od kod neki jim ta Šempaul. Sem vprašala babico, pa mi je razložila, da zato, ker ima cerkev ime po svetemu Pavlu. Od tod potem udomačeno ime Šempaul. Aja, to je pa podobno, kot v sosednjem Šempetru. Tam imajo pa cerkev svetega Petra. Le zakaj so potem spreminjali ta imena?



*Enobarvni svetlotisk na razglednici, ki jo je izdala lokalna firma Norbet Zanier & sin in Prebolda. Izdana je bila okoli leta 1915. Ta je bila poslana leta 1929.*

Vidim, da mi mladi res ne razumemo marsičesa, kar so si izmislili in zakuhali naši predniki. Zaradi mene bi se lahko imenoval tudi Šempaul, ampak kdo pa sem jaz, da me bo kdo poslušal. Naredim še en krog nad Šempaulom (joj, oprostite, nad Preboldom), potem pa me zračni val spet odnese proti strugi Savinje.



*Fotografska razglednica lokalnega fotografa Mirka Pečarja iz Prebolda. Leta 1935 jo je poslala gostja iz pensiona Zanier v Preboldu.*



## 12. "Savinjska dolina, domači moj kraj, ..."

### 12a. Sveti Peter je Šempeter

Spet preletim Savinjo in zakrožim nad sosednjim Šempetrom. Skušam poiskati nekdanjo strugo reke Savinje, ki je tukaj menda zelo spreminjala svojo pot. Najbrž si je rekla: „Gremo mi po svoje“. In je res šla.



*Enobarvni svetlotisk na razglednici Šempetra, ki jo je izdala firma Norbet Zanier & sin in Prebolda. Ta je bila poslana avgusta 1907. Fotografije je prispeval fotograf Wolfgang (Bolfenk) Fodermayer iz Žalca.*

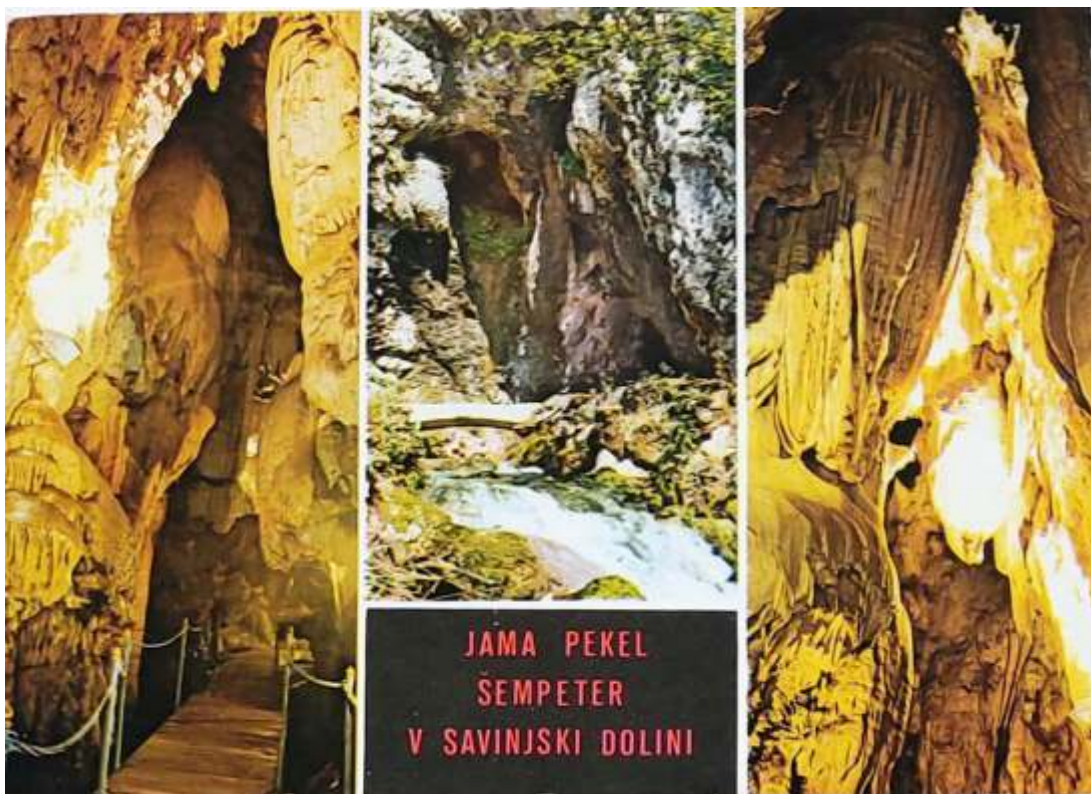
Spomnim se, da nam je učiteljica razlagala, kako je nekoč Savinja tekla kak kilometer stran od tu, kjer jo vidim sedaj. Kar ne morem verjet', da je res tako. Menda jo je parkrat zagodla tudi Rimljanom, ki so nedaleč od tu postavili svoj tabor, v katerem je živelo več kot 5.000 vojakov in ostalih, ki so pomagali pri oskrbi.



*Pod to večdelno šempetrsko razglednico (arhivska št. 127/8), natisnjeno v enobarvnem svetlotisku, se je podpisal fotograf Wolfgang Fodermayer iz Žalca. Nastala je leta 1907.*

## 12b. Pojdiv Pekel!

Me pa res zanima, zakaj tu tako hvalijo ta Pekel, med tem ko moja babi o peklu nima ravno najboljšega mnenja. Bom enkrat skočila tja pogledat, da vidim, kaj se dogaja in kdo ima prav.



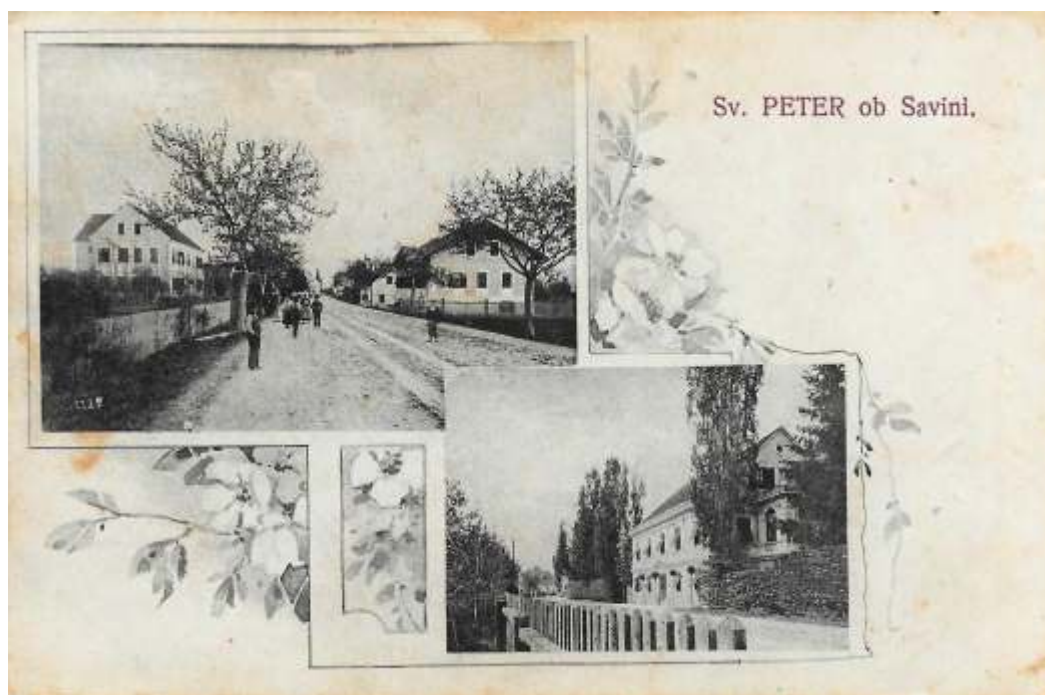
*Razglednico je izdalo in založilo Turistično društvo Šempeter v SD. Avtorja fotografij sta bila Igor Kuhar in Jože Zorko. Realizacija Fotolik Celje. V ofset tehniki jih je natisnil Center za inštruktažo in razvoj grafike Cinkarne Celje.*

Že od daleč vidim nekega hudiča nad vhomom v jamo. A zato je dobila tako čudno ime? Kot da grem v pekel?



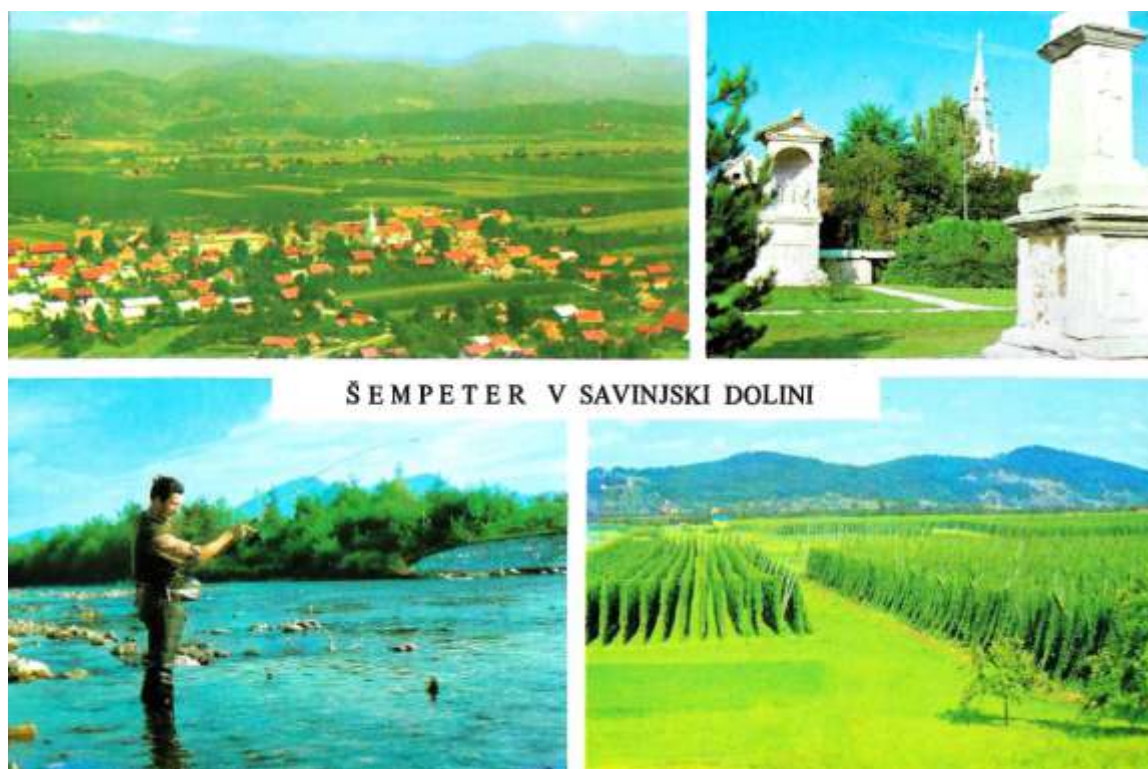
*Notranjost jame Pekel. Razglednico je založil Fotolik Celje. Prva naklada (1972) je znašala 7.000 kosov. Avtor fotografij je bil Igor Kuhar. V ofset tehniki jih je natisnil Center za inštruktažo in razvoj grafike Cinkarne Celje.*

Na Rimljane bi morda že pozabili, če ne bi po naključju našli v zemlji en kup starega kamenja, ki je pritegnil strokovnjake, da so se pred dobrimi 70 leti lotili prvih izkopavanj. Odkrili so izjemne umetnine, ki so bile menda nagrobniki za umrle Rimljane. Seveda za tiste tabogate. Za revnimi pa ni ostalo ničesar.



*Razglednico Šempetra v tehniki svetlotiska je izdal fotograf Wolfgang (Bolfenk) Fodermayer iz Žalca. Nastala je v letih med 1905 in 1910.*

Potem pa so Rimljani odšli iz naših krajev in Savinja je iskala svojo pot. Pri tem naj bi večkrat poplavljala in pesek ter kamenje sta prekrila marsikaj, tudi nekdanje mogočne rimske spomenike. Je pa Savinja prinesla tudi kaj dobrega. Moj dedi je ribič v Šempetru, njegovi prijatelji pa namakajo hmelj z vodo iz Savinje.



*Razglednico Šempetra je leta 1968 založilo Turistično društvo Šempeter. Avtor fotografij je bil Rudi Hrovat. V ofset tehniki jih je natisnil Center za inštruktažo in razvoj grafike Cinkarne Celje.*

## 12c. Žalec - središče Savinjske doline

Za naše lepo mesto pravijo, da je središče Savinjske doline - tudi doline zelenega zlata. Kadar je hmeljska letina dobra, je hmelj zeleno zlato. Ko pa je letina slaba, hmelj imenujejo grenka roža. In kako bo letos?



*Razglednica, izdelana v tehniki kamnotiska (litografija). Izdelek Umetniške založbe Karla Schwidernocha z Dunaja (Dunaj-Leopoldstadt, Pillersdorfasse). Izdelana in poslana leta 1898.*

Že okoli 150 let se v naši dolini vse vrta okoli hmelja. Jaz pa rada poslušam, ko mi dedi pripoveduje o hmelju in o tem, kako so nekoč, predvsem v času obiranja hmelja, živeli tukaj v Savinjski dolini.



*Hmeljarsko razglednico je izdalo Poslovno združenje „Styria“. Fotografije so prispevali Boris Skalin, Vili Vybihal in Milan Veronek. Izvedba: Grafika Soča Nova Gorica. Natisnjeno v Italiji leta 1968.*

### 13. "Tam pesmi najlepše hmeljarji pojo ..."

Ko mi dedi razlaga, kako so včasih sredi avgusta dolino preplavili številni obiralci hmelja, ki so ročno obirali ta pridelek, si tega kar ne morem zamisliti, saj iz zraka vidim, da je teh hmeljskih površin res ogromno.



*Grenka roža ali zeleno zlato? Vrsta hmelja, poimenovana Savinjski golding, je našla mesto na razglednici, ki jo je izdalo in izdelalo podjetje Reklamservis Žalec leta 1963. Avtor fotografije naj bi bil po pričevanju fotograf Viktor Berk.*

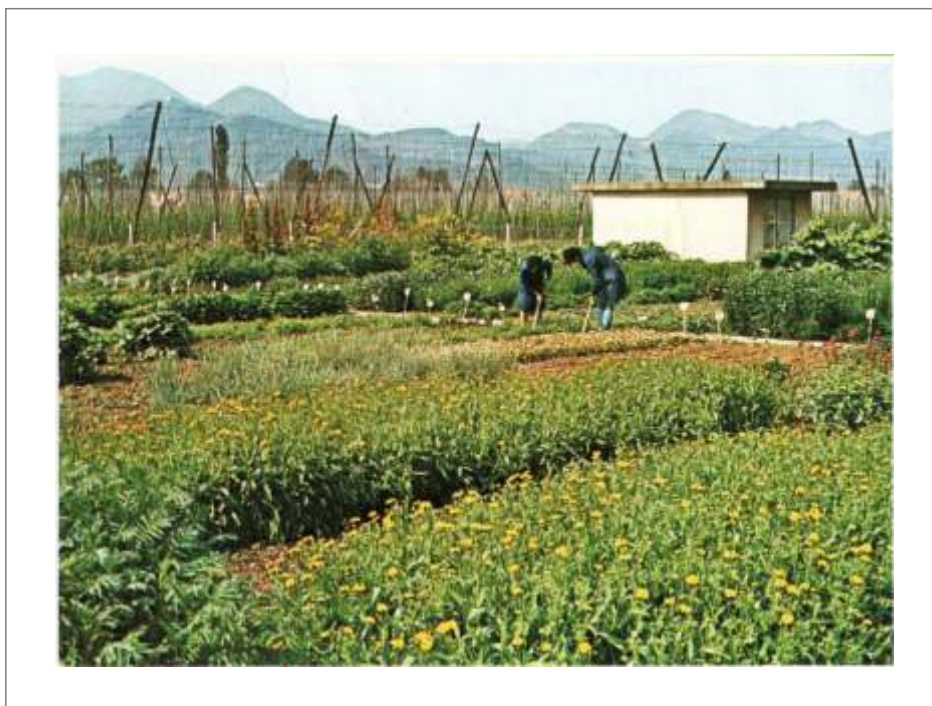
Vem pa to, da večino tega hmelja porabijo za izdelavo pijače, ki jo imajo moj oči in oba dedija zeloooooo radi. Sem jo enkrat malo sprobala, pa mi ni všeč, zato ostajam pri sokovih, najraje pa imam navadno vodo.



*Leta 2016 smo v Žalcu dobili svojevrstno pridobitev – prvo fontano piv na svetu. Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec je leta 2017 založil in izdal tole razglednico. Oblikovanje in fotografije je prispeval Veni Ferant.*

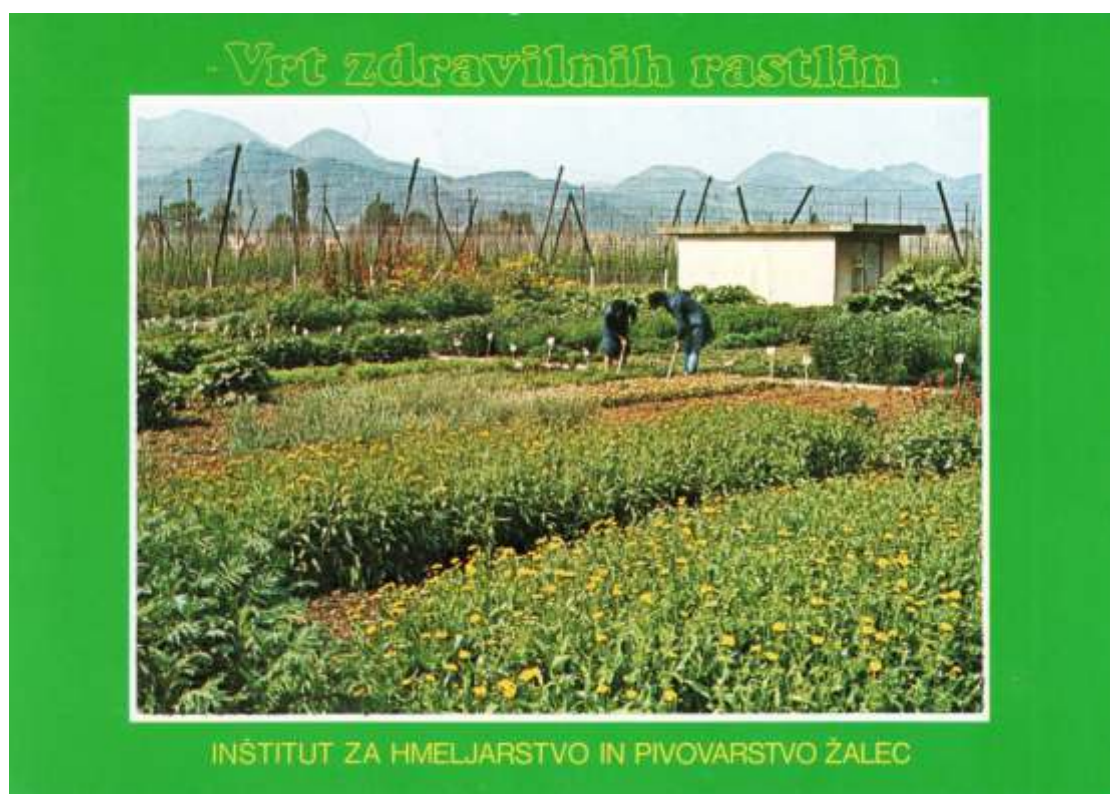
### 13a. Po zdravje v Vrtu zdravilnih rastlin v Žalcu

Ste vedeli, da imamo v Žalcu celo Inštitut za hmelj? Pa za pivo? Niste, a ne. Pa ne samo to. Poleg muzeja hmeljarstva imamo tudi pravcati vrt, posajen z zdravilnimi zelišči. In enkrat smo ga šli obiskat. Zanimivo!



*Kromalin (poizkusni odtis proizvajalca fotolitov – Mladinska knjiga Ljubljana). Fotoliti so bili izdelani za knjigo o Vrtu zdravilnih rastlin v Žalcu. Isti fotolit so uporabili tudi za naslovnico, nato pa še za izdelavo razglednice (spodaj). **Unikat!***

Ta Vrt v Žalcu bo kmalu praznoval abrahama. Obljubim, da ga bom med počitnicami spet obiskala!



*Ker so bili barvni izvlečki za 4-barvni tisk že izdelani, kar je bil takrat največji strošek pri izdelavi razglednic, je bilo treba vse skupaj prilagoditi za razglednico, zato so dodali barvni rob z napisi in uporabili star izvleček. Razglednico je oblikoval Veni Ferant, fotografija je delo dr. Toneta Wagnerja, natisnil pa jih je Fotolik Celje v nakladi 3000 izvodov leta 1983.*

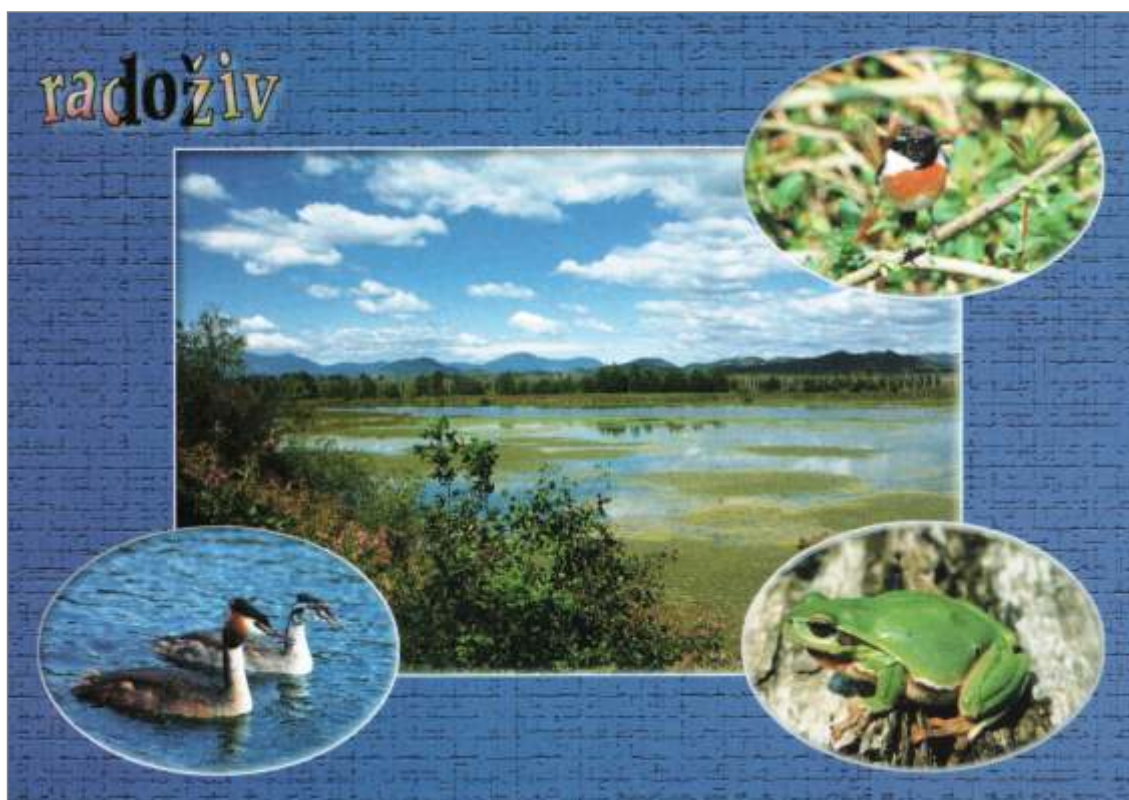
13b. Vrbenčani imajo pa ribnik!

Iznad Žalca poletim proti Savinji in pogledam, kako kaj izgleda letos ribnik v bližnjem Vrbju. Lepo, ni kaj!



*Pogled na ribnik Vrbje. Založila: Razvojna agencija Savinja, Žalec, decembra 2005. Motiv „Zima se poslavlja“ avtorja Venija Feranta je leta 2005 prejel 2. nagrado na tekmovanju fotografij, povezanih z ribnikom Vrbje.*

Kar naenkrat pa je nastal v zraku tak promet, da sem se odločila mojo pot nadaljevati naprej ob Savinji.



*Ribnik Vrbje. Založnik: Društvo Radoživ Žalec. Oblikovanje: Darinka Knapič. Fotografije: Nuša Vogrin in Milan Vogrin. Tisk: Tiskarna Marginalija d.o.o., Petrovče, leta 2001.*

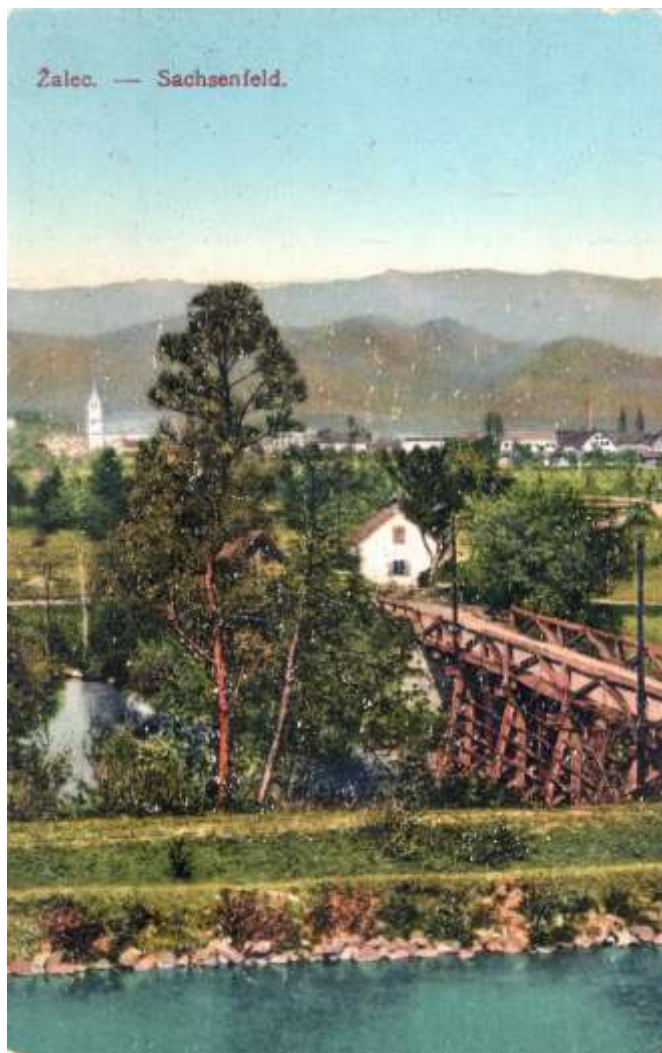
### 13c. Av Grižah kaj grizejo?

Me zanima, kam gre cesta iz Žalca čez savinjski most naprej proti hribom. Hecno ime, tele Griže. Samo da mene ne ugrizne kdo, pa bo čisto kul.

Menda so nekje tam blizu cerkvice na Homu naleteli na ostanke nekih Keltov.

Kaj več se pa o teh Grižah žal ne spomnim. Vem le, da imajo tudi tam zelo lepo novozgrajeno osnovno šolo.

*Mitnica pri mostu čez Savinjo na cesti iz Žalca v Griže. Razglednico v večbarvnem svetlotisku je leta 1917 založil žalski trgovec Georg Krašovic, avtor pa je fotograf S. Frank iz Gradca.*



Sta pa v tem kraju doma dva, ki z njima ni dobro češenj zobati! Prva je Lucija Polavder, drugi je pa Roki Dragšič. Oba rokoborca sta osvajala medalje na prvenstvih doma in po svetu. Sokrajani pa so jima vsakič po odmevnih podvigih priredili nepozabne sprejeme. „We are the champions...“, si zapojem in letim naprej.



*Pogled na Griže iz Žalca. Razglednica v svetlotisku je bila 14. maja 1900 poslana župniku Antonu Benetku v Pulo. Prejel jo je naslednji dan! Založila jo je Teresine Širca, trgovka v Grižah.*



#### 14. "Od Celja do Žauca je ravno polje,..."

Joj, kako lepo poslopje zagledam! Pravcati grad. In kakšen lep park je naokoli? Ne vem, če tule ne živi kak lep in mlad grof? Me radovednost spusti pred to poslopje in kmalu sem na realnih tleh. Tako in drugače. Še dobro, da imajo vsepovsod kake table s slikami in da smo se v šoli naučili brati. Kaj piše?



*Dvorec Novo Celje. Razglednico v tehniki svetlotiska je izdal celjski trgovec Fritz Rasch. Poslana je bila 16. 8. 1900. Fotografijo je najverjetneje prispeval bližnji sosed, fotograf Wolfgang Fodermayer.*

Piše, da je to pred mano dvorec Novo Celje. Da so ga zgradili na ruševinah prejšnjega gradu in da je star okoli 250 let. No ja, še kar dobro izgleda za svoja leta. Čeprav vseh let pač ne more skriti. Joj, če bi znala čarati, bi pričarala princa na belem konju in ta bi potem skupaj z mano uredil ta dvorec. Ah, te moje želje!



*Pogled na dvorec Novo Celje. Avtor fotografije je fotograf Wolfgang Fodermayer iz Žalca. Razglednica je nastala leta 1942. Ofset, raster 135 linij na inčo. Založil jo je petrovški trafikant Mihael Godler.*

#### 14a. Iz Novega Celja še do Petrovč...

Dvakrat zamahnem in že sem v Petrovčah. Vsepovsod naokoli pa ena sama hmeljišča. Tudi tukaj so hmeljarji zgradili lep Hmeljarski dom.

Vauuuuu, tudi šola izgleda zelo lepa. Moja teta Janja bi rekla: „Kot iz škatlíce!“ Ravno zato je dobro, da imamo stare fotke in razglednice, da lahko vidimo, kako je nekoč izgledal kraj in v kakšno šolo so hodili naši predniki.

Smo lahko šolarji kar veseli, da so naše šole tako lepo urejene.



*Petrovče in Novo Celje.  
Razglednico je v večbarvnem svetlotisku izdelala firma  
Frank Knollmüller iz Gradca leta 1918.  
Založil jo je petrovški trgovec Anton Vodenik.*

Se pa spomnim, da gre včasih moja babi v Petrovče, da tam v cerkvi zmoli kak očenaš, ker da baje to zelo pomaga in da so v to petrovško cerkev že od nekdanjih romali številni romarji od vsepovsod. Jaz tam še nisem bila, sem pa bila s prijateljicami tam na eni rokometni tekmi in smo navijale za rokometaše z naše šole.



*Trgovina, dvorec, šola in posejdanje ob Savinji – štiridelna fotografska razglednica je izdelek lokalnega fotografa Wolfgang Fodermayerja. Poslana je bila leta 1915.*

## 14b. ...in čez cesto šev Arjo vas

Joj, kakšna imena. Kdo bi si zapomnil vse te vasi tu po Savinjski dolini. Vsakih sto metrov nova vas. Pa hmelj vsepovsod. Hiše se držijo skupaj, kot da se bojijo, da jih ne bo odpihnilo. Naokrog pa lepo obdelana polja. Res lep pogled, ni kaj.



Arja vas. Enobarvni svetlotisk na razglednici, ki jo je izdal celjski fotograf Alfred Alesi, po rodu Romun. V Celju je deloval od leta 1895 do 1907. Čas nastanka: potovala leta 1905.

Moja babi je tukaj imela eno dobro prijateljico in vedno nam je rekla, da gre h Miciki v Arndorf. Tako so menda to vas imenovali nekoč. Tudi tukaj je en večji dvorec, zraven pa veliko posestvo. Tam daleč na koncu vasi je pa vsem znana mlekarna Celeia in za malico nam večkrat pripeljejo kake njihove dobrote.



Ježovnikova graščina v Arji vasi. Fotograf Wolfgang Fodermayer iz Žalca je avtor te razglednice. Poslana je bila leta 1921.

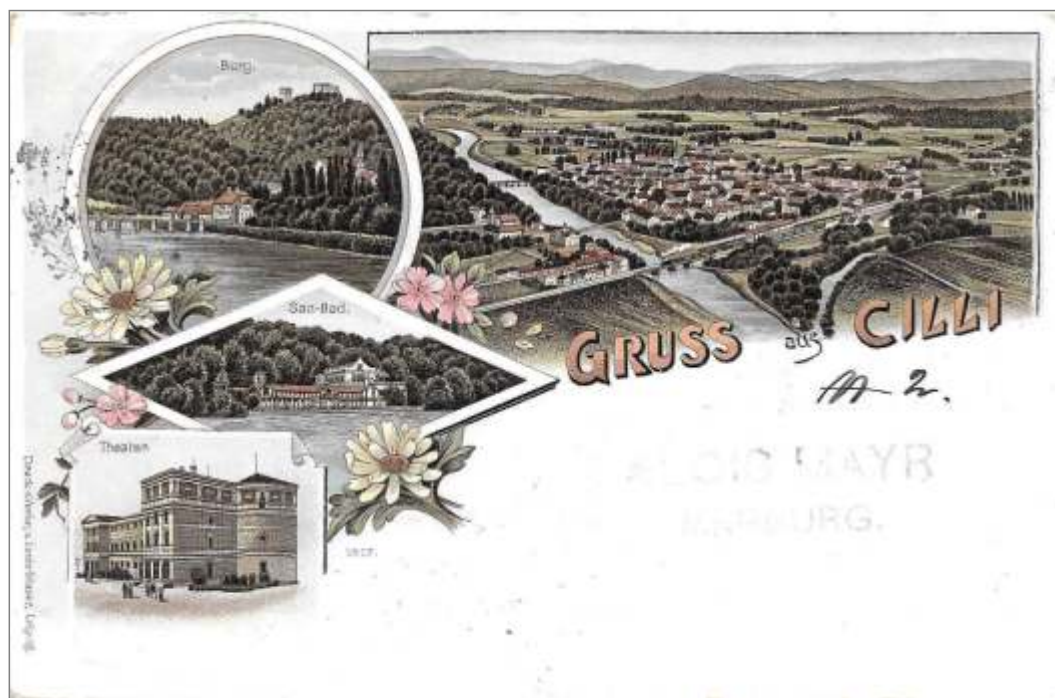
## 15. Sedaj pa v Celje po veselje

Bolj se bližam Celju, bolj si brundam tisto „Od Celja do Žauca je ravno polje...“. Ja, pa je res. In se spomnim dedija, ki je na vprašanje, kam gre, vedno odgovoril: „Grem v Celje po veselje“. Ne vem, kaj je s tem mislil.



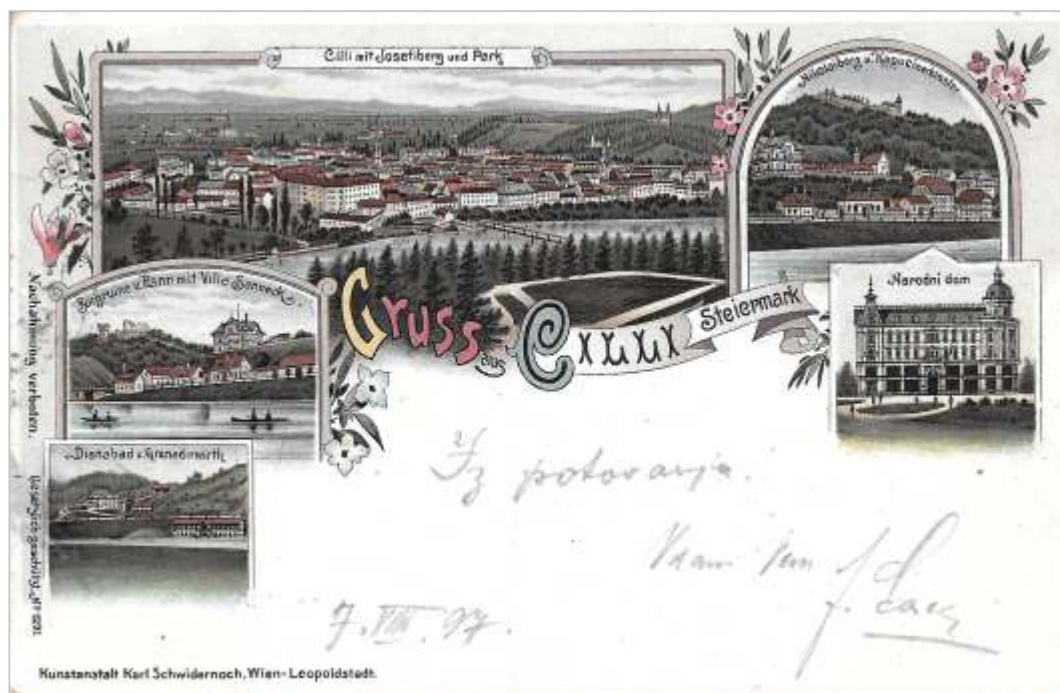
Pot Savinje od Mozirja pa vse do Celja, kjer ostro zavije na jug. Razglednico je v večbarvnem svetlotisku izdelala firma Frank Knollmüller iz Gradca leta 1915. Založila sta jo celjska trgovca Karl Goričar in Franc Leskovšek.

Po kakšno veselje so takrat hodili tja v Celje, ne vem. Vem pa, da gremo mi v Celje po take stvari, ki jih tukaj v Žalcu nimamo. Se najbolj razveselim, ko gremo na burger in pomfri v Mêka. Ampak dedi tega ne je.



Trije motivi Savinje na večbarvni litografski razglednici, poslani septembra 1897. Gre za izdelek tiskarne in založbe Louis Glasser iz Leipziga. Tako imenovani litografski postopek Glaser/Frey, poimenovan po Louisu Glaserju in Charlesu Freyu iz Frankfurta na Majni, je pri gledalcu pustil vtis, da se fotografija širi v globino – iluzija, ki je do tedaj običajno uporabljene litografije niso dosegle.

Nekoč mi je babi rekla: „Vsak' tele ma svoj' vesel'e!“ Ne vem, če je s tem mislila na dedijevo veselje, ampak meni je tale pogled na Savinjo pi Celju čisto kulski. Tja dol bolj na levi se sicer kadi iz visokih dimnikov, ampak tukaj ob Savinji je pa res lepo. Pa koliko sprehajalcev vidim tam doli ob reki!



*Več pogledov na Celje, večinoma na Savinjo.*

*Litografsko razglednico je leta 1897 izdelal Umetniški inštitut Karla Schwidernocha z Dunaja, ki se je tega leta preselil z Dunaj-Florisdofa na Dunaj-Leopoldstadt (Pillersdorfasse).*

Sem opazila, da so se nekateri ljudje povzpeli tudi na hrib nad parkom, od koder imajo lep razgled na mesto Celje. Ča pa bi se lahko dvignile še višje, bi pa imeli tak carski razgled, kot ga imam jaz. Juhuuuuuu!



*Večbarvna razglednica bi lahko bila natisnjena v ofsetu, saj se pod lupo dobro opazi raster gostote 60 linij na cm. Založil jo je celjski trgovec in pomemben založnik celjskih razglednic Georg Adler.*

## 15 a. Na kopališčev bistri reki Savinji...

Mi je babi pripovedovala, da so se njeni starši včasih kopali v čisti Savinji. V ta namen so jim menda zgradili veliko leseno kopališče. Ampak so se morali moški kopati na drugem delu, kot so se kopale ženske. Kaj?



*Znamenito celjsko kopališče ob Savinji. Razglednico v enobarvnem svetlotisku je izdala umetniška založba Carl Otto Hayd iz Münchna. Razglednica je bila poslana maja 1899.*

Ne razumem sicer, zakaj bi se danes moj ati kopal drugje, kot bi se kopali moja mami, babi in jaz. Ne vem zakaj, ampak za nekaj je sigurno bilo dobro. „Vse je za nekaj dobro!“, večkrat pove naša tadruga babi. Ona že ve, saj je že dolgo na svetu in se spomni marsikatere zgodbe, povezane tudi s Savinjo.



*Celjsko kopališče pod Gozdno hišo ob Savinji, na nasprotnem bregu pa javna plaža za ostale prebivalce. Fotografska razglednica. Založila jo je založba Karla Goričarja vdova iz Celja. Poslana leta 1931.*

## 15 b. ...in na sprehod po obrežju Savinje...

Spustim se nižje do Savinje in opazujem številne sprehajalce. Le zakaj se samo sprehajajo in nič ne delajo? Moj dedi pravi, da je sprehod le izgovor, da ni treba delati. Ampak meni se pa zdi, da vsi tile res uživajo.



*Savinja pred celjskim mestnim parkom. Dvobarvni svetlotisk. Založil jo je Fritz Rasch iz Celja. Čas nastanka: poslana marca 1907.*

Opazim številne mamice z vozički, ki so svoje otroke pripeljale sem na sprehod. Pa veliko je starejših. Nekateri posedajo po klopcah in se nastavljajo toplemu soncu. Drugi se ustavijo za pogovor z znanci, ki so jih srečali na sprehodu. Nekateri pa jo čez most mahnejo v mestni park in od tam še na vrh hriba.



*Leseni most čez Savinjo v mestni park. Barvni svetlotisk. Leto izida: 1903. Založila založba in tiskarna Emil Stengel & Co. iz Dresdna, ki je v tem obdobju veljala za največjega proizvajalca razglednic.*

Si kar predstavljam, kako je šele živahno tukaj ob nedeljah. Če je lepo vreme, je najbrž ogromno sprehajalcev, če sem že med tednom videla toliko ljudi. Bom enkrat prosila moje starše, da se odpravimo tudi mi na kak sprehod ob Savinji. Med tednom žal ni časa, saj se doma vsi zberemo šele proti večeru.



*Nad Savinjo je v hrib prislonej Breg. Svetlotisk te razglednice je bil narejen v firmi Carl Otto Hayd v Monakovem. Založili in izdali so jo leta 1897 in je tega leta tudi potovala.*

Opazim, da Savinja nadaljuje svoj lenobni tok naprej proti hribu, na katerem kraljujejo ostanki gradu. V šoli smo se učili, da so tukaj nekoč živeli znameniti celjski grofje, ampak potem so izumrli. Ne vem, zakaj. Ampak tudi dinosavri so izumrli, pa še kakšne druge živali in rastline. Menda je tudi ptič Dodo izumrl.



*Pogled na Savinjo, mestni park in Breg. Barvni svetlotisk te razglednice je bil narejen v firmi Photochrom Carl Lampe Innsbruck. Založil jo je celjski trgovec in založnik Georg Adler leta 1910.*



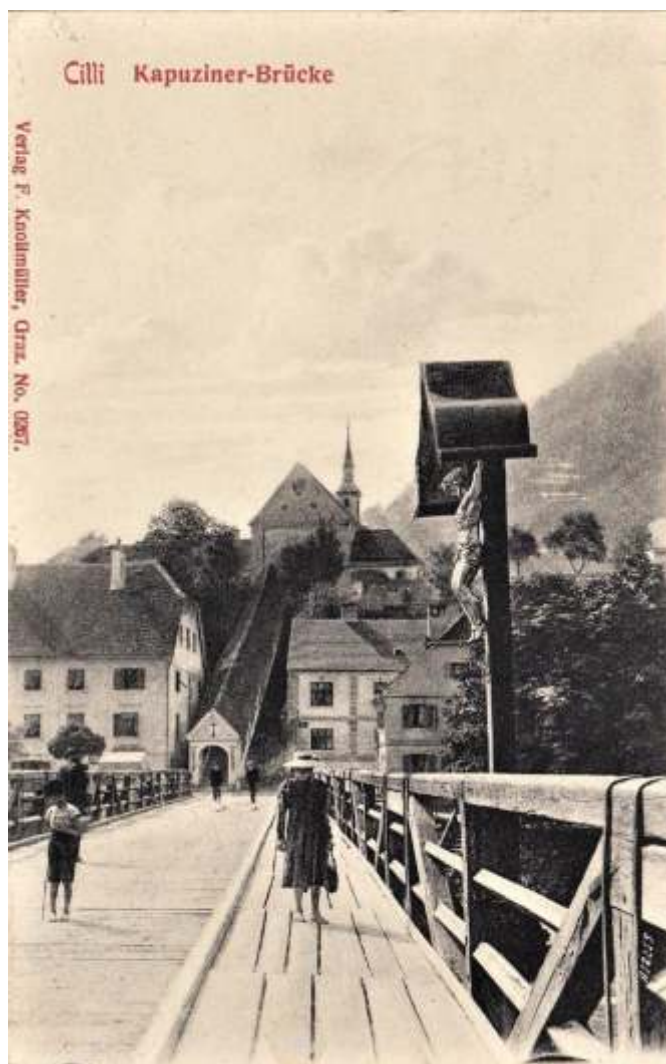
## 16. Kose Savinja poslavlja od Celja ...

Meni sicer ni problem, ko se preletavam od enega na drugi breg Savinje, ampak ljudje tam spodaj pa morajo za prečenje uporabiti mostove. V Celju jih je na srečo kar nekaj.

Ampak menda niso vsi zdržali pred naraslo Savinjo, ki je večkrat presenetila tamkajšnje prebivalce.

Predvsem leseni mostovi niso bili grajeni za takšne visoke vode, pa se je zgodilo, da je koga vzela Savinja s seboj. Joj, kako so pa potem šli na drugo stran?

*Kapucinski most čez Savinjo.  
Razglednica je bila izdelana v svetlotisku v tiskarni  
(Josef) Lederer & Popper (Rudolf) v Pragi leta 1908.  
Založil jo je Frank Knollmüller iz Gradca.*

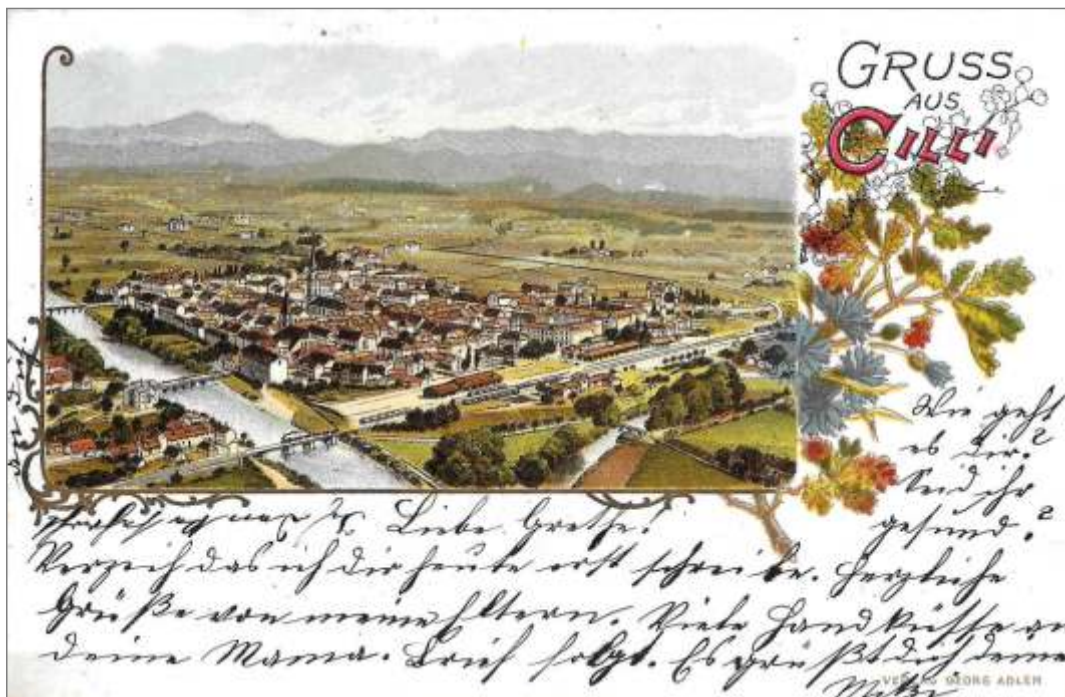


Se mi zdi, da mi je babi enkrat razlagala, kako je Savinja po daljšem deževju zelo narasla in potem se je zgodilo, da je ta Kapucinski most odneslo dol proti Laškemu. Ne vem, kako si je Savinja zamislila takšne vrste povezovanja med kraji ob Savinji. Tamkajšnjim prebivalcem prav gotovo to ni bilo všeč. Ojoj!



*Kapucinski most čez Savinjo – glavna pot s severa na jug. Razglednico v barvnem svetlotisku je izdelala firma CLI  
(Carl Lampe, Innsbruck). Leta 1910 jo je založil Georg Adler iz Celja.*

Dvignem se še višje, saj me zanima, kako izgleda pogled na Savinjo s Starega gradu. Res veličasten pogled, verjemite! Kako lep razgled po večjem delu Spodnje Savinjske doline s kraljico Savinjo. Kar naenkrat se mi zazdi, da od nekod zaslišim tisto znano: „Savinjska dolina, najlepši moj kraj, najlepša dežela, kar pomnim jih kdaj...“ Pa si jo začnem prepevati še sama: „... prek širnih poljan tja do logarskih trat“ ...



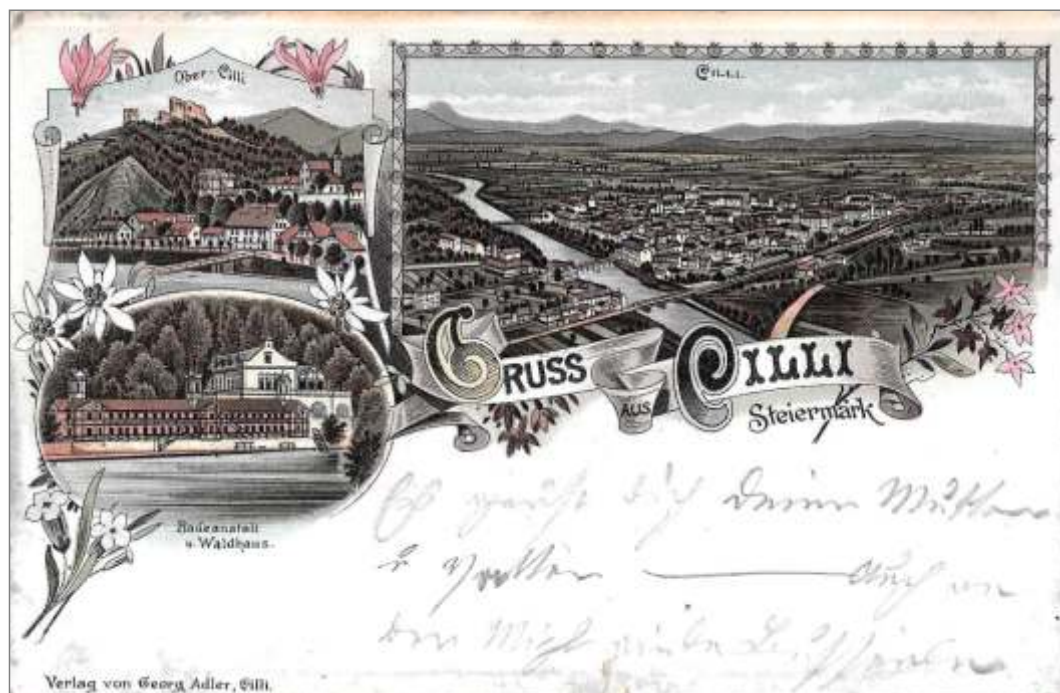
*Pogled na Celje in Savinjo s celjskega gradu. Barvna litografija. O tiskarju ni nobenih podatkov. Leto izdaje: 1898. Založil Georg Adler iz Celja.*

Savinja je danes tu v Celju čista, pa najbrž ni bila vedno. So pa nekoč menda marsikje ženske prale perilo kar v bližnjem potoku ali reki. Si ne predstavljam, kako je to izgledalo, ko pa imamo doma pralni stroj, ki naredi to namesto nas. Ful fajn so taki aparati, ki nam pomagajo pri vsakdanjih opravilih.



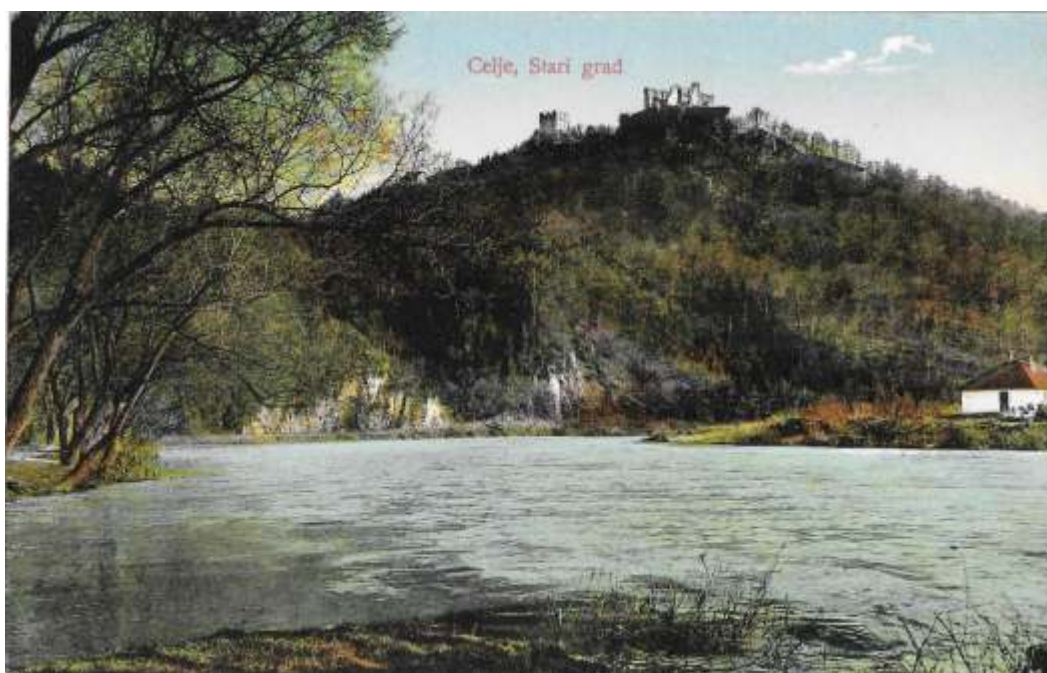
*Perice perila na obrežju Savinje na Bregu. Večbarvni svetlotisk je delo tiskarne in založbe Stengel & Co. Dresden. Nosi arhivsko številko 5641. Izdali so jo leta 1910.*

Kar ne morem se nagledati vseh teh lepot, ki mi jih nudi prelet nad Celjem in Savinjo, ki povezuje med sabo toliko različnih krajev. Kdo bi vedel, koliko zgodb bi nam znala povedati, če bi ji znali prisluhnuti. Najbrž bi bilo veliko lepih, vmes pa tudi kakšna manj lepa. Tu pod Starim gradom, kjer Savinja nenadoma zavije na desno, bi rekla moja babi: „Saj z glavo ne moreš skozi zid!“ Ali pa bi potrdila: „Pametni vedno popusti!“



*Trije motivi Celja, povezani s Savinjo. Barvna litografija. Tiskarna in založba Louis Glaser iz Leipziga. Leto izdaje: 1898, potovala 1902. Založil Georg Adler iz Celja.*

Savinja se je tu morala ukloniti skalnemu hribu, na katerem so si nekoč celjski grofje postavili mogočen grad. Če se prav spomnim, smo se pri pouku pogovarjali tudi o neki Barbari Celjski, ki da je bila menda tudi kraljica nekje v Evropi, ampak se ne morem spomniti, kje je to bilo. Uh, kraljica! Jaz bi bila pa kraljična!



*Narasla Savinja pod celjskim gradom. Večbarvni svetlotisk je delo nam še neznanе tiskarne. Nosi arhivsko številko O 1757. Leta 1923 jo je izdala celjska založba (Karl) Goričar & Leskovšek (Franc).*

Če bi bila pa jaz kraljična, potem bi naredila tako, da bi otroci ne hodili v šolo, ampak samo na igrišča. Tam bi se lahko po mili volji igrali vse sorte. Tudi šolo. Ampak takšno prijazno. Brez ocen in domačih nalog. Moja mami bi rekla: „Ja, kar sanjaj! Ko se boš zbudila, bo pa vse drugače!“ Bi pa sigurno stanovala tukaj gori na gradu in iz otroške sobe bi imela res krasen pogled na celotno Celje in na Savinjsko dolino. Vauuu!



*15. novembra 1901 je Celje spet prizadela velika poplava. Barvni svetlotisk je izdelala nepoznana tiskarna. Arhivska št. 3861 nam ne pove veliko. Založil jo je knjigarnar Georg Adler iz Celja.*

No, zdaj pa lahko tudi vi vidite to, kar jaz vidim iz zraka. A ni super? A vidite, kako Savinja priteče v Celje in kako potem tik pod Starim gradom kar naenkrat naredi ovinek in se spusti na jug? „Greva, punca, v južne kraje, tam ni zdej nobene ustaje...“, si prepevam to Lovšinovo in se skupaj s Savinjo odpravim naprej na jug.



*Savinja se pod celjskim gradom sunkovito obrne na jug proti Zidanemu Mostu. Večbarvni svetlotisk je delo tiskarne Purger & Co. iz Münchna. Založil jo je Albin Sussitz iz Gradca leta 1913.*

## 17. ... se po ozki dolini prebija do Laškega ...

Meni se zdi tale ovinek Savinje prav zanimiv. Najbrž pa se ni zdel tako zanimiv splavarjem, ki so nekoč morali skozi ta ovinek in so bili najbrž srečni šele potem, ko so se ustavili na bližnjih Polulah, kjer so si malce oddahnili. Prej namreč na Savinji res ni bilo pravega počitka.



*Dva splava tik pred drugim železniškim mostom. Fotografsko razglednico sta okoli leta 1930 izdala Karl Goričar in Franc Leskovšek, knjigarnarja iz Celja, ki sta leta 1919 prevzela tudi knjigarno založnika razglednic Georga Adlerja.*

Tule so se še malce spočili, potem pa so nadaljevali svojo dolgo pot. Kdo ve, kaj vse jih je še čakalo. Res je, da je Savinja v zgornjem toku veliko bolj deroča in ima več pasti, ampak tudi od tu naprej nič ne kaže, da bi bila tako mirna, kot kakšno jezero. Pa pojdimo pogledat, kaj nas čaka za naslednjim ovinkom.



*Savinja zapušča Celje mimo Zagrada. Večbarvni svetlotisk. Ni podatkov o tiskarju, tudi primerjava z ostalimi razglednicami ne da rezultata. Založil jo je knjigarnar Georg Adler iz Celja okoli 1910.*

18 a. In že je tukaj Laško!

Laško? Moj ati bi sigurno komentiral: „Pijem Laško, vsak dan eno flaško“. Vsaj tako vedno pravi, kadar sliši besedo Laško. Jaz sicer tega čisto ne razumem, saj imajo flaške dojenčki. Ga bom enkrat vprašala o tem.



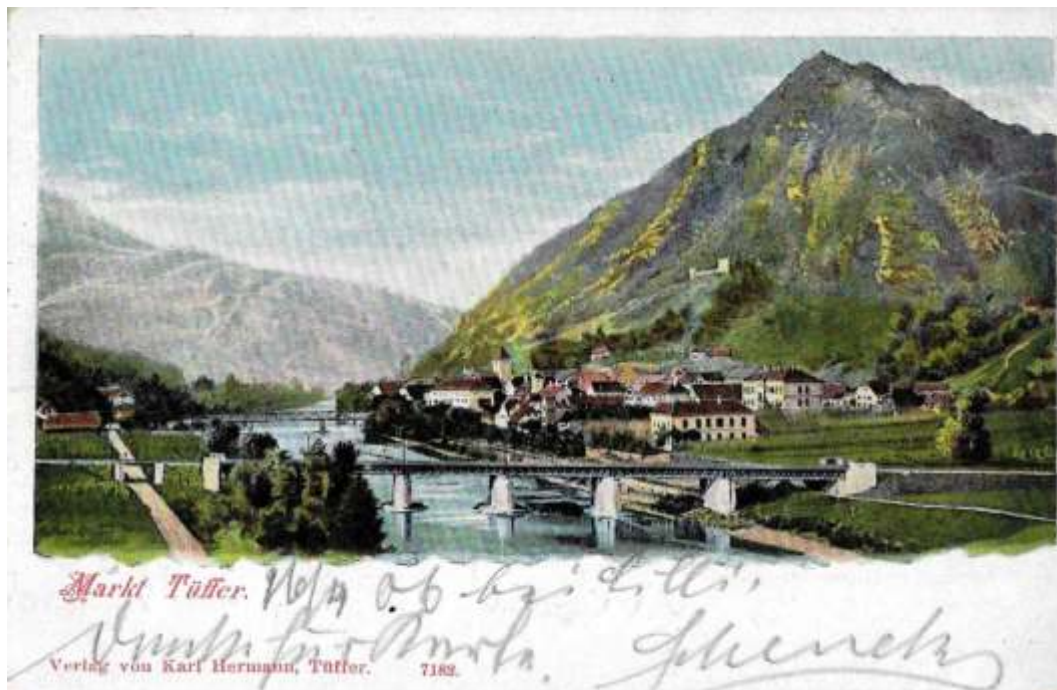
Savinja v Laškem. Kolotipija iz časa ob prelomu stoletja. Arhivska št. 5665. Potovala leta 1904.  
Gre za izdelek tiskarne Emila Stengla (Stengel & Co.) iz Dresdna.

Se pa spomnim, da sta ati in mami hodila na obisk k naši teti Elzi, ki je bila na zdravljenju v Laškem. Menda je bila prej na operaciji noge, potem pa so ji v Laškem pomagali, da ji je bilo bolje. Uh, kaj pa tu vidim? Bazen, tobogani? Moram vprašati mamico in atija, če bi šli kdaj skupaj sem pogledat, kaj dogaja.



Sprehajalna pot ob Savinji v Laškem. Fotografska razglednica.  
Založil jo je trgovec Anton Princič iz Laškega leta 1938.

Tudi v Laškem so ob Savinji naredili lep park. Opazim veliko sprehajalcev in tistih, ki posedajo po klopcah. Na koncu parka je pa krasno igrišče za otroke. No, to si grem pa od blizu pogledat. Vauuuu, res je kul! Torej se bomo šli z mojimi najprej kopat, potem pa še sem na igrišče. Oči bo lahko spil pivo (Laško, najbrž), mami bo spet kavico, jaz bom pa en sladoled. Se že veselim.



*Savinja z dvema mostovoma v Laškem. Arhivska št. 7182. Eden zgodnejših tiskov v ofsetu. Izdelano v Nemčiji. Založil Karl Hermann, trgovec iz Laškega.*

Je pa tukaj bolj malo prostora. Ponekod le za Savinjo, cesto in železnico. Tudi naprej menda ni nič kaj drugače. Poletim še na hribček, kjer kraljuje še en grad. Tabor mu pravijo tukaj. Baje so se Laščani nekoč sem hodili skrivat pred Turki, ki so prihajali k nam, ampak ne kot turisti. So bili menda kar nevarni in tečni.



*Pogled na Savinjo in Laški trg z levega brega Savinje. Fotograf je negativno ploščo označil z arhivsko številko 39832. Razglednica v tehniki svetlotiska je izdelek firme Stengel & Co. iz Dresdna. Založil jo je laški trgovec Andrej Elsbacher, odposlana je bila maja 1902.*

## 17b. Marija gre v Gradec?

Ne, buča, to je Marija Gradec. Nikol' slišala. K'r neki!  
Se malo razgledam iz zraka in kmalu ugotovim, da  
kaj posebej zanimivega tu ne bom srečala.

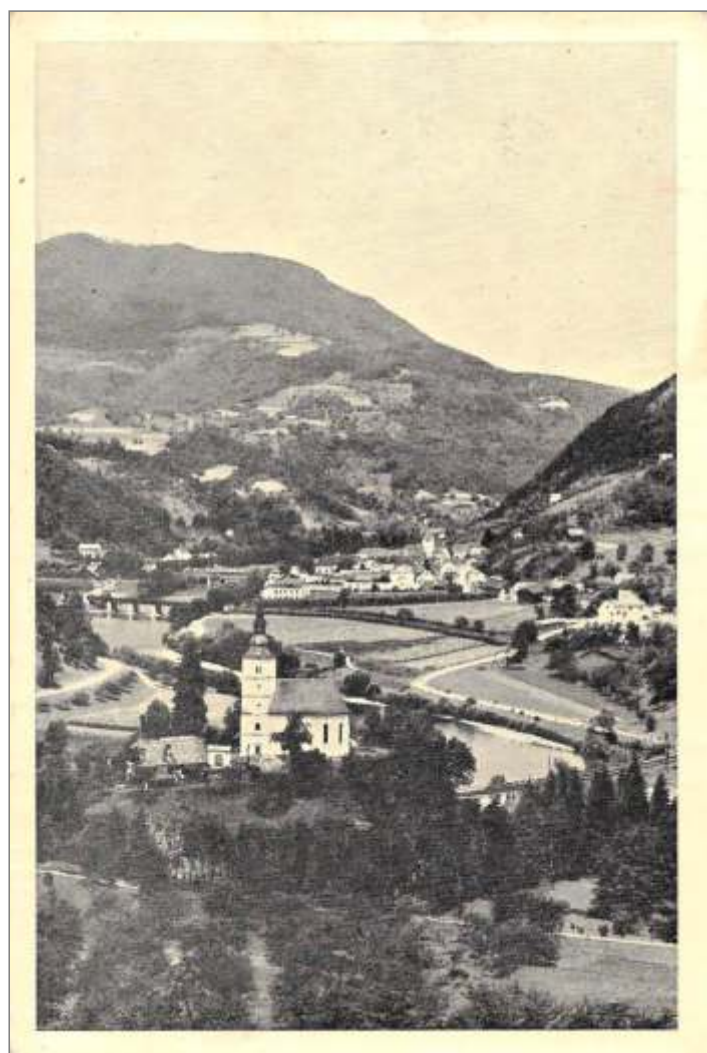
Najbrž je ta kraj še najbolj poznan po ostrem ovinku,  
ki ga je tukaj naredila Savinja.

Mi je pa ful všeč nov most čez Savinjo, ki povezuje  
ljudi z obeh bregov reke.

*Savinja naredi ovinek v Marija Gradcu.*

*Fotografska razglednica, izdelek neznanega fotografa.*

*Zadaj je dopis v cirilici, da je to spomin na obisk v Laškem  
julija 1927.*



Aha, pa eno lepo cerkev imajo na hribu nad  
Savinjo. So si znali nekoč za take hiše izbrati  
najlepše kraje, od koder se vidi daleč naokoli.

In so poskrbeli za tamkajšnje vernike, da jim ni bilo  
treba hoditi v fitness, ampak so raje prišli k njim gor  
na hrib.

*Savinja pri Marija Gradcu.*

*Enobarvni ofset, raster 52 linij / cm. Lakirano sijaj.*

*Izdelava: Mariborska tiskarna.*

*Založila jo je trgovska firma Andrej Elsbacher iz Laškega  
(lastnik firme je bil od leta 1905 dalje Konrad Elsbacher,  
ki je umrl leta 1943).*

*Potovala poleti 1938.*



## 18. ... ter Šmarjete tja do Rimskih Toplic.

Od Marija Gradca naprej se Savinja zvija, kot kakšna kača, da se priplazi naprej do naslednjega kraja. Šmarjeta se je malce umaknila, da je na varnem pred Savinjo. Nikoli ne veš, kdaj bo spet poplavila.



*Leseni pokriti most čez Savinjo v Šmarjeti. Založila založba Mehner & Mass iz Leipziga (lastnik Paul Georg Mehner). Vrsta tiska: zelo izvirna, saj gre za kombinacijo kolotipije in litografije! Poslana leta 1906.*

Tudi tukaj ne opazim nič zanimivega, razen cerkve. Najbrž je po njej kraj dobil ime. Se pa sprašujem, kaj bi odgovorila učiteljici, če me bo vprašala, kako imenujemo ta del doline ob Savinji. Poznamo Zgornjo, pa Spodnjo Savinjsko dolino. Kakšna Savinjska dolina je pa tule? Čisto Spodnja Savinjska dolina ali kaj?



*Pogled na Savinjo in pokriti leseni most v Šmarjeti. Založila založba Frank iz Gradca leta 1917. Enobarvni svetlotisk.*

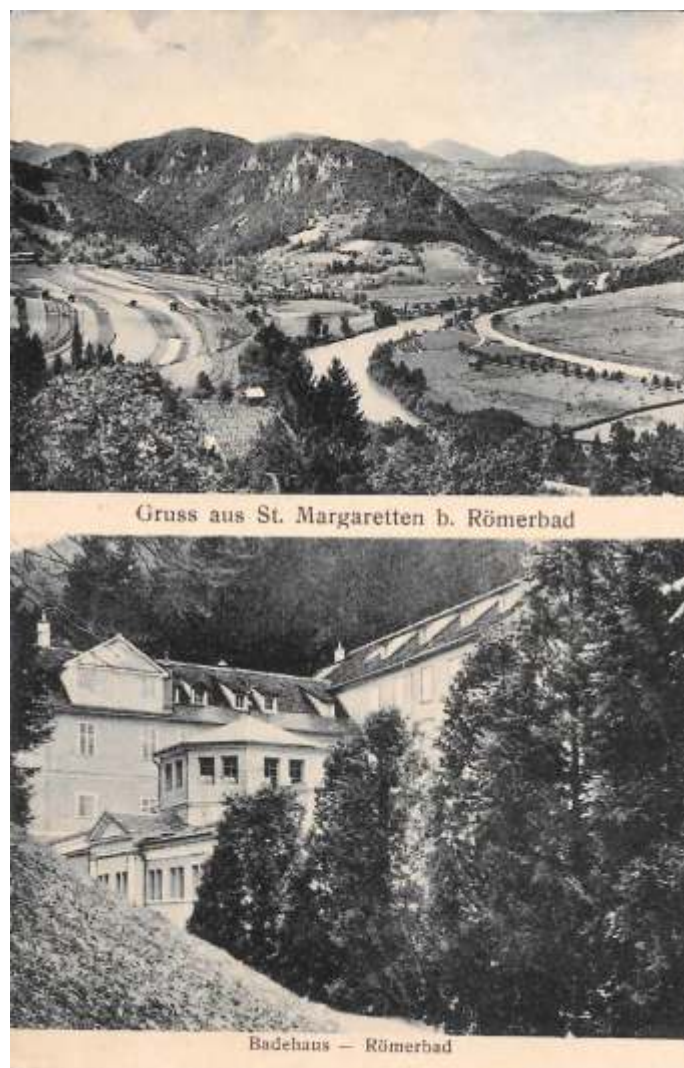
## 18 a. Rimske Toplice

Za te sem pa že slišala! Še več! S starši smo se šli enkrat kopat v prenovljen hotelski bazen, ki me je res ful navdušil.

Je pa ta voda zdravilna in topla. To so vedeli že stari Rimljani, ki so menda prvi uporabljali tako vodo v svojih kopalščih.

Vidim, da so se Rimske Toplice umaknile navzgor v hrib nad Savinjo, da jih ta, kadar je slabe volje, ne bi poplavela.

*Pogled iz Rimskih Toplic na Savinjo proti Šmarjeti ter na zgradbo zdravilišča.  
Izvedba v svetlotisku, dodaten dotisk besedila v knjigotisku.  
Založila Carola Ennser iz Rimskih Toplic.  
Poslana leta 1912.*

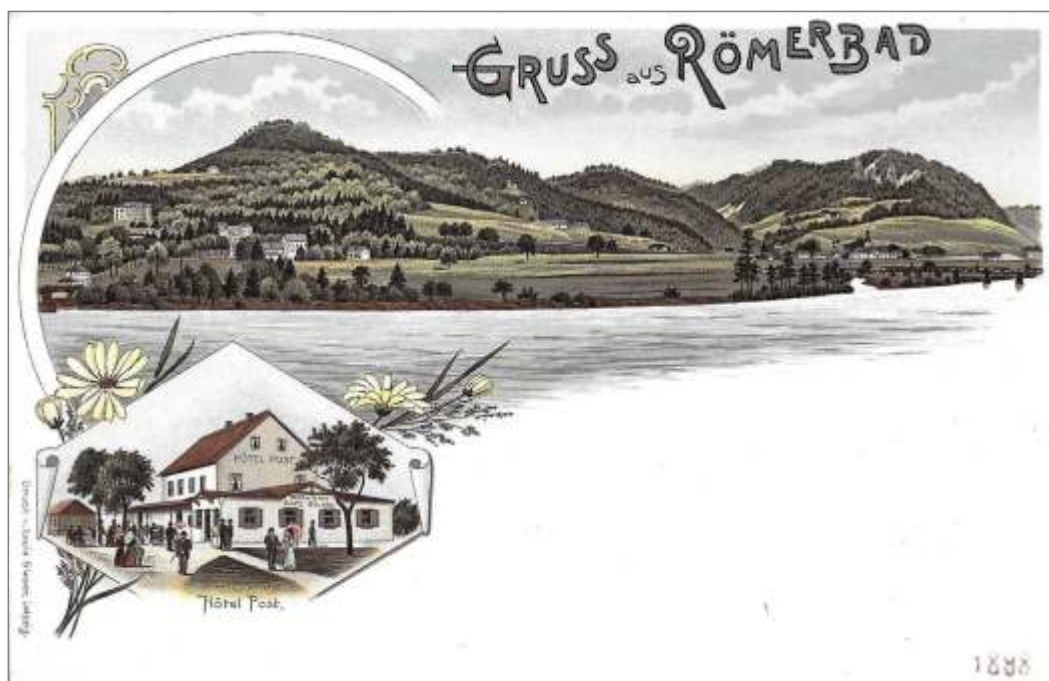


Babi in dedi pa sta nam nekoč pripovedovala, kako so se hodili kopat na zunanji bazen vsako leto za 1. maj (“... ko so bili 2 dni fraj...”, reče vedno dedi). Največkrat z vlakom (s K15), včasih pa kar s kolesi. Frajerji, ni kaj!



*Termalni bazen nad Savinjo. Fotografška razglednica iz leta 1927, izdelana na fotografskem papirju firme Kilophot (Kunstanstalt Kilophot GmbH), izdelek podjetja Fabrik photographischer Papiere und Kunstanstalt z Dunaja. Obe podjetji sta bili v lasti Felixa Leutnerja.*

Na eni strani je Zasavje, čez Savinjo pa že Kozjansko. Eni pravijo, da je tam že Posavje. Ni prav, da imajo eni več imen, tale dolina tukaj je pa ostala brez svojega imena. Ko bomo šli na izlet v te kraje, bom mogoče vprašala koga od teh ljudi, ki tu živijo. Oni bodo pa menda ja vedeli, kako se reče tu pri njih. Vsekakor pa je vsepovsod ob Savinji zelo lepo, še posebej, ko lahko pogledaš tudi s ptičje perspektive.



*Mogočna Savinja v Rimskih Toplicah. Litografsko razglednico je leta 1898 izdal in izdelal Louis Glaser iz Leipziga, ki je ustanovil svojo umetniško založbo leta 1882. Slovel je po izredno kvalitetnih tiskarskih izdelkih.*

So se pa v ta kraj hodili namakat v toplo vodo tudi drugi, ne samo Rimljani. Topla voda ima namreč zdravilne učinke in takih krajev je v Sloveniji kar nekaj. Bi se šla namakat tudi jaz, ampak me moja radovednost vleče naprej. Savinja me čaka in vabi, da odkrijeva še njene zadnje kilometre.



*Zdravilišče Rimske Toplice nad Savinjo. Založila založba Mehner & Mass iz Leipziga (lastnik Paul Georg Mehner). Vrsta tiska: zelo izvorna, saj gre za kombinacijo kolotipije in litografije! Poslana leta 1902.*

## 18 b. Iz Rimskih Toplic proti Zidanemu Mostu

Si ne morem čisto predstavljati, kako so nekoč brez težkih strojev gradili mostove čez reke. Mogoče so počakali, da je prišlo poletje, ko je v Savinji veliko manjvode.

Leseni mostovi so bili prav zanimivi. Tukaj so nekoč imeli takšnega, ki je imel tudi streho. Si moreš mislit', na kaj vse so mislili?

*Savinja pred Rimskimi Toplicami.  
Enobarvni svetlotisk.  
Izdala jo je graška založba Kunstverlag Frank  
leta 1923.*



Ko Savinja zapušča Rimske Toplice, se znajde v soteski, ki je res ozka. Pravi mojstri so bili tisti, ki so tukaj naredili še cesto in železniško progo. In to oba tira, ne samo enega!

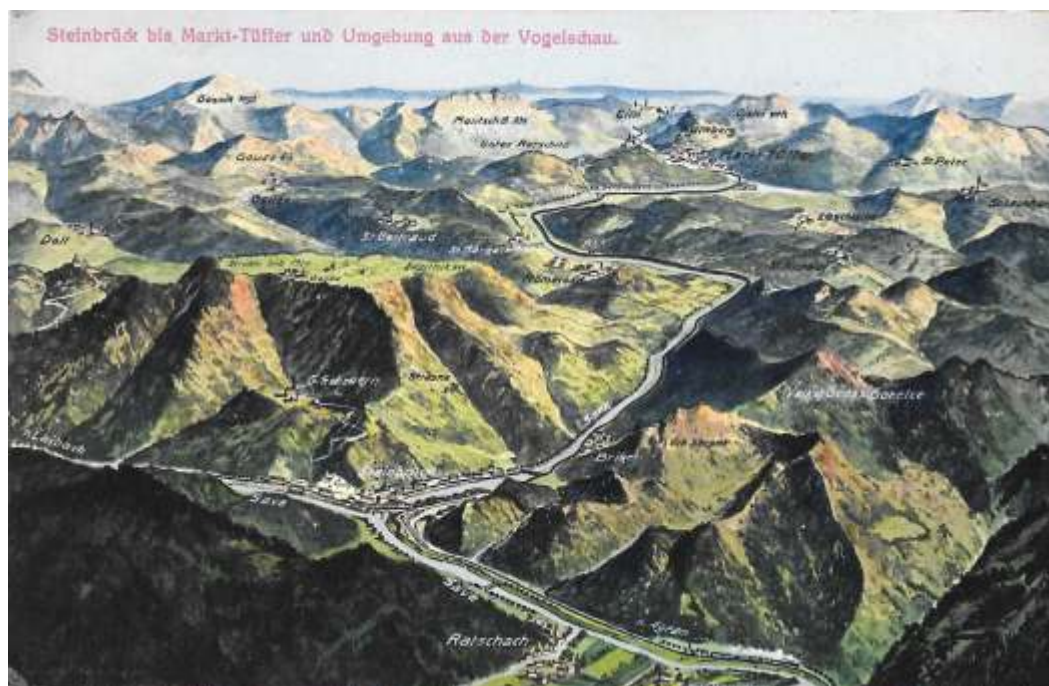
Seveda si je Savinja prva izbrala pot med temi ozkimi kraji. Potem pa so ljudje shodili najprej potko, nato pa z vozovi iskali najprimernejšo pot. Ponekod se dva voza nista mogla srečati.

In v vse to se je potem vrinila še železnica. Kira gužva! Hudo.

*Savinja med Rimskimi Toplicami in Zidanim Mostom.  
Enobarvni svetlotisk, rdeči napis dotiskan v knjigotisku.  
Založila jo je trgovska firma Andrej Elsbacher iz Laškega  
(lastnik firme je bil od leta 1905 dalje Konrad Elsbacher,  
ki je umrl leta 1943).  
Potovala maja 1915.*

## 19. In vsega lepega je enkrat konec

Po dolgem in zanimivem potovanju s Savinjo počasi prihaja tudi slovo. Ampak takšna slovesa, ko vemo, da se bomo kmalu spet videli, niso žalostna, temveč vesela. Zanimivo, kako si je Savinja znala izboriti svoj prostor med vsemi temi soteskami. Sedaj pa se zdi, kot da že komaj čaka, da vidi Savo. Jaz tudi!



*Pot Savinje iz Celja do Zidanega Mosta. Vrsta izdelave razglednice: fotokromija.  
Leta 1913 jo je izdal Albin Sussitz iz Gradca.*

Jupiiiiiiiiiiii! Jo že vidim! Sava teče počasi in skupaj s Savinjo je kar veliko vode na kupu. In čez vso to vodo so uspeli zgraditi še kamnite mostove. Res so bili mojstri, ni kaj. Parkrat zaokrožim nad temi kamnitimi mostovi in tedaj mi šine v glavo, od kod ime kraja. Kako se je pa imenoval, preden so zgradili prvi most?



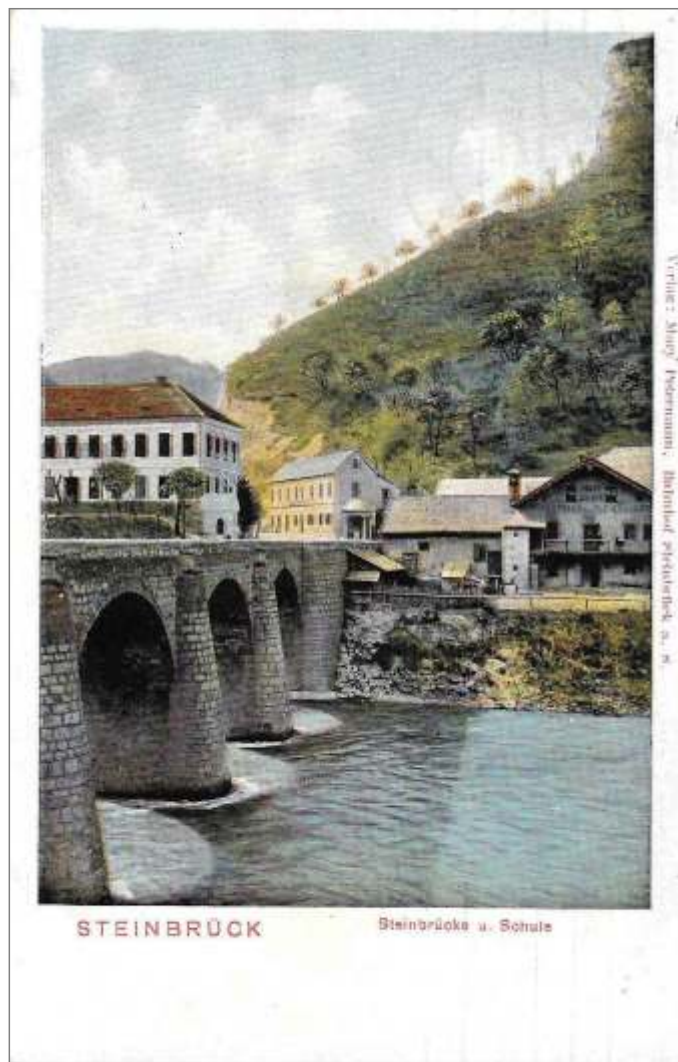
*Savinja se v Zidanem Mostu izlije v Savo.  
Tehnika tiska: večbarvni svetlotisk. Leta 1914 jo je založil domačin Felix Schindler.*

„... Ali je kaj trden most?“ Ste se kdaj igrali to igro? Ni računalniška, seveda ne. To so se igrali že naši dedki in babice, pa naši starši. Se še spomnite?

Na to sem najprej pomislila, ko sem videla ta mogočen kamniti most čez Savinjo tik pred tem, ko se vsa ta voda združi s Savo.

Ta kamniti most je bil pomembna vez med obema bregovoma. Sicer je pa pri vseh mostovih to najbolj poglobitno, a ne?

*Most čez Savinjo v Zidanem mostu.  
Tehnika tiska: kombinacija litografije in kolotipije  
(z rastrom v črni barvi). Poslana 1900.  
Brez oznake izdajatelja in proizvajalca.*

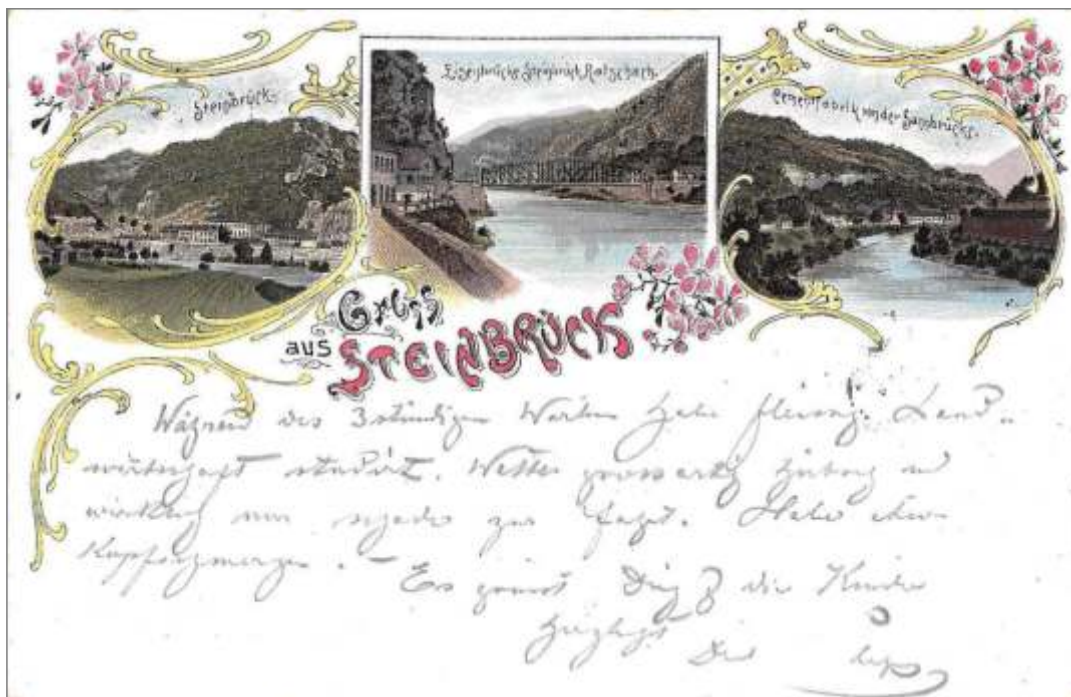


Ne vem sicer, od kdaj stoji ta most, ampak potem so zgradili železniško progo. Ta je potrebovala svoj most. So pa morali splavarji ob vseh mostovih biti še bolj previdni, kot sicer. Koliko splavov je šlo tod mimo?



*Savinja pod mostom v Zidanem Mostu.  
Tehnika tiska: kombinacija litografije in kolotipije (z rastrom v črni barvi). Poslana 1907.  
Tisk: August Schwidernoch, Deutsch-Wagram, Avstrija.*

Sava in Savinja sta si tukaj vzeli kar veliko prostora zase in tako je za druge prostora skoraj zmanjkalo. Ampak uspeli so postaviti še železniško postajo. Se spomnim dedija, kadar smo se kam peljali z vlakom, kako je rad rekel: „Zidani Most! Dvanajst minut stojimo!“. Ne vem sicer, zakaj, ampak nam je bilo smešno.



Savinja končuje pot v Zidanem mostu.

Barvno litografijo pripisujemo firmi Schwiedernoch z Dunaja. Poslana je bila oktobra 1898.

Tu se res vse vrti okoli železnice. Sem pridejo vlaki iz Ljubljane in nadaljujejo proti Zagrebu. Nekateri pa zavijejo navzgor ob Savinji in vozijo do Maribora in tudi še naprej. Zato je tukaj za ljubitelje vlakov zelo zanimivo. Meni se iz zraka zazdi, kot bi gledala bratovo Lego mini železnico. Ampak on nima toliko vode.



Ob sotočju Save in Savinje so uspeli nekako vrniti še Zidani Most.

Litografska razglednica iz tiskarne „Senefelder“ v Gradcu, poslana marca 1899.

Ali nas Savinja res povezuje? Nekoč je vsekakor povezovala oddaljene kraje v Zgornji Savinjski dolini s svetom, kot radi rečemo. Zakaj? S pomočjo splavarjenja po Savinji in naprej po Savi ter Donavi je povezovala trgovce in kupce lesa. Splavarjev ni več, ostali pa so spomini na tiste dni, ko je Savinja res povezovala.



*Savinja steče še mimo cementarne.*

*Razglednica (arhiv. št. 572) je izdelana v tehniki svetlotiska. Poslana je bila novembra 1905.*

Ali nas Savinja povezuje tudi danes? Odgovor ni enostaven. Na nek način nas prav gotovo povezuje, čeprav je škoda, da so se časi in načini povezovanja tako spremenili. Na nas mladih je, da bomo s povezovanjem nadaljevali. Načinov je še veliko. Joj, kaj pa sedaj? Kje zvoni? Kaj se dogaja? Slišim glasove: „Zbudi se, ljubica, zbudi se, konec je pouka!“ Ojoj, pa tako lepo se mi je sanjalo o naši Savinji. Če se bom še spomnila, si bom to takoj nekam zapisala, ker je bilo res lepo. Kakšne lepe sanje! Bi jih privoščila tudi vam!



*Desno pod mostom se Savinja izlije v Savo.*

*Svetlotisk, besedilo (rdeče) dotiskano v knjigotisku. Založil Max Helf iz Judenburga.*